

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar

TÉZISFÜZET

**Tudományos tevékenységet áttekintő összefoglalás
habilitáció elnyeréséhez „Jog- és Államtudományok”
tudományágban**

Dr. Barabás Andrea Tünde

Budapest, 2015

Tartalomjegyzék

A RESZTORATÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ALAPJAI	3
1. Bevezetés	3
2. A kárhelyreállító igazságszolgáltatás elméleti alapja.....	4
2.1. A sértett a büntetőeljárásban	5
2.2. A resztoratív igazságszolgáltatás – elméleti háttér	8
2.3. A helyreállító igazságszolgáltatás megvalósulási formái.....	10
2.3.1. Mediációs modellek	13
2.3.2. Kör modellek.....	15
2.3.3. Konferencia modellek	17
2.4. Resztoratív rendőrség.....	21
3. Mediáció Magyarországon.....	22
3.1. A jogi szabályozás és anomáliái	23
3.2. Alkalmazás a gyakorlatban: ügyek és sértettek.....	26
3.3. Kérdések és kételyek.....	29
4. Helyreállító módszerek alkalmazása a büntetés-végrehajtás során.....	32
4.1. Börtön dilemma: őrzés kontra támogatás?	32
4.2. Nemzetközi példák a megvalósításra	34
4.3. Belgium: a resztoratív börtön modellje.....	36
5. Következtetések	38
ABSTRACT	46
DR. BARABÁS ANDREA TÜNDE PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE A PHD-FOKOZAT MEGSZERZÉSÉTŐL KEZDVE	48
Hazai publikációk jegyzéke	48
Külföldi publikációk jegyzéke	54
Független idézettségi mutató.....	56
Közreműködéssel készült tanulmányok jegyzetek	69
ELŐADÁSOK JEGYZÉKE	70
A) Belföldön, magyar nyelven tartott előadások	70
B) Belföldön, idegen nyelven tartott előadások	79
C) Külföldön tartott előadások.....	80
D) Egyéb, a tudományos élethez kapcsolódó, illetve tudománynépszerűsítő tevékenységek ...	82

A RESZTORATÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ALAPJAI

Paradigmaváltás a szankcionálásban – az áldozati szempontok újjáéledése

1. Bevezetés

Az elmúlt két évtizedben a büntetés-felfogások és az áldozatokkal kapcsolatos jogosultságok területén a büntetőeljárásban drámai változások következtek be. A gyakorlatban ez elsősorban a minél korábbi diverziót szolgáló megoldások terjedésében, valamint az áldozatok kezelésének szemléletében történő változásokban mutatkozott meg.

A közösségi igazságszolgáltatás valamint ezzel együtt a jóvátétel gondolata is mind nagyobb jelentőségre tett szert, elsőként a common law országokban, ahol ehhez megfelelő feltételeket teremtett az évszázados hagyományokon alapuló, alulról való építkezés, a decentralizáció.¹

A resztoratív szemlélet a bűnözésre adott válasz új útjaként, a hagyományos büntetőeljárás alternatívájaként jelent meg Amerikában, majd Európában, elsőként itt is az angolszász jogterületeken, és hamarosan látványos eredményeket mutatott. Míg a common law országokban elsősorban a diverziós, a korai beavatkozással járó resztoratív formák terjedtek el, addig a kontinens többi országára inkább az jellemző, hogy ezek a lehetőségek a büntetőeljárásba ágyazódtak be. Az elért sikerek hatására, több országban indultak kísérletek a resztoratív eszközök alkalmazására a büntetés-végrehajtás területén, börtönkörülmények között is.

Tanulmányom célja azoknak a kutatási eredményeknek a bemutatása és értékelése, amelyeket az elmúlt évek során a témában folytattam. Ennek érdekében először tisztázom a resztoratív igazságszolgáltatás fogalmát, céljait, módszereit és eredményeit a nemzetközi és hazai tudományos szakirodalom felhasználásával (2. pont), majd vizsgálom a hazánkban resztoratív megoldásként bevezetett közvetítői eljárás (mediáció) megvalósulását (3. pont), végül mindezek tükrében részletesen

¹ BELOVICS Ervin: A büntetőpolitika. In: BELOVICS Ervin – GELLÉR Balázs – NAGY Ferenc – TÓTH Mihály: *Büntetőjog I. Általános rész. A 2012. évi C. törvény alapján*. Budapest: HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó, 2014, 80–86.

foglalkozom a resztoratív módszer még Európában is kialakulóban lévő formájával, a börtönmediációval.

Kutatásaim kiindulópontja az a tudományos feltevés, hogy napjainkban, egy alkotmányos jogállamban a büntetés egyik célja - így a tett megtorlása, az elkövető megváltoztatása, visszatartása, ill. társadalomba való visszasegítése - sem tartható fenn az áldozati szempontokat figyelmen kívül hagyva. Egyetérthetünk azzal az állítással, hogy bár a büntetőeljárás célja elsősorban az állam büntetőigényének szem előtt tartása, nem pedig a magánszemélyek magánérdeke, figyelembe kell venni, hogy a legtöbb bűncselekmény magánjogi érdekeket (magánvagyon sérthetlensége, személyhez fűződő jogok) is sért. Ezért a közösség érdeke mellett nem szabad, hogy eltörpüljenek az egyén érdekei.² Erre tekintettel a resztoratív, vagyis kárhelyreállító szemléletnek mindinkább helyet kell kapnia a modern igazságszolgáltatásban.

Dolgozatomban kutatásaim alapján bemutatom, hogy a feldolgozatlan bűncselekmények könnyen eredményezik a sértettekben kialakuló konfliktus elhúzódását, vezetnek másodlagos viktimizációhoz. Mivel a büntetőeljárásnak nem feladata a bűncselekmény által létrejött konfliktus megoldása, ezért szükséges azoknak az új megoldásoknak az alkalmazása, amelyek amellet, hogy a tettes visszailleszkedését szolgálják, segítik az áldozatot is kérdéseinek megválaszolásában, kárának megtérítésében. Munkámban nemzetközi kutatások és szakirodalom felhasználásával támasztom alá azt az állítást, hogy a resztoratív megoldások köre bővíthető és eredményesen alkalmazható nem csak a büntetőeljárás korai szakaszában, de a későbbiek során, akár a büntetés-végrehajtásban is.

2. A kárhelyreállító igazságszolgáltatás elméleti alapja

A resztoratív vagy kárhelyreállító igazságszolgáltatás alap gondolata az elkövető, az áldozat és a közösség közötti kiegyezésre/megbékélésre való törekvés, és a reintegráció elősegítése. Ez nem csak az elkövető érdeke. Az áldozattá válással kapcsolatos kutatások szerint a bűncselekmény elszenvetését követően, a kezeletlen trauma hatására

² VARGA Zs. András: Sértettek, alkotmányos jogok, visszásságok. *Acta Humana*, 1997/26. sz., 5–11.

a sértett könnyen kerülhet olyan állapotba, hogy nem képes korábbi életvitelét folytatni, bezárkózik, szorong, kapcsolatai megszakadnak, és életminősége fokozatosan romlik. Noha ez a súlyosabb, illetve erőszakos bűncselekmények áldozatainak körében fordul elő nagyobb gyakorisággal, de bekövetkezhet akár egy „egyszerű” betörést követően is, amikor a sértett többet nem akarja (vagy nem meri) otthonát elhagyni, vagy éppenséggel fél oda visszatérni.

A felek megbeszélésének középpontjában az elkövető cselekedettel való szembenézése, az áldozat nézőpontjának megismerése és a tettes felelősségvállalása áll, szemben a megtorló büntetéssel, ahol a „viszontsérelem” okozása a cél.³ Ez segítheti később az elkövetőt a társadalomba, közösségbe való visszailleszkedésben. A társadalom számára ez azért is fontos, mert a kirekesztés következménye veszélyes szubkultúrák kialakulása lehet. Az elkövetőnek kapnia kell még egy esélyt, hogy a társadalom hasznos tagjának érezhesse magát.

A közösség is részt vesz ebben a folyamatban és figyel arra, hogy az elkövető és az áldozat ne maradjon egyedül, megvalósuljon a reintegráció és lehetővé váljon a jóvátétel. A konfliktusmegoldás így számos előnnyel jár: a társadalomnak több biztonságot nyújt és kevesebb a költsége (pl. a korábbi szabadlábra helyezéssel, vagy a sikeres visszailleszkedés következtében). Az áldozat megkönnyebbül, válaszokat kap kérdéseire, az elkövető önuralmat tanul, hogy hasonló szituációkban ne forduljon elő ugyanaz. A tettes és az elkövető a beszélgetések során elkezd feldolgozni az eseményeket. Előtérbe kerül a felek társadalmi és pszichikai integrációja.⁴

2.1. A sértett a büntetőeljárásban

A büntetőeljárás nagy vesztese az áldozat, akinek sérelme elindítja az ügyet. Ő az ugyanis, aki alultájékozottan, tényleges jogi és mentális támogatás nélkül, sokszor alapvető jogainak semmibevevével bolyong a büntetőeljárás számára áttekinthetetlen útvesztőiben. Kellemetlen, ám szükséges résztvevőként, a legtöbb esetben tanúként jelenik meg. Az elkövető központú bírósági eljárásban csekély szerephez jut a sértett

³ WRIGHT, Martin: *Restoring Respect for Justice*. Winchester: Waterside Press, 1999, 32.

⁴ MATT, Eduard – WINTER, Frank: „Täter-Opfer-Ausgleich in Gefängnissen – Die Möglichkeiten der restorative justice im Strafvollzug” *Neue Kriminalpolitik* (NKPol), 2002/4.

érdekeinek képviselője. Nem kérdezik igényeiről, érzéseiről, és arról, mit gondol, hogyan kellene büntetni az elkövetőt. Az elsőfokú eljárást követően már „nincsen szükség rá”, így sokszor arról sem értesül, vajon elítélték-e, és ha igen, milyen büntetést kapott végül az elkövető.

A sértett eljárási pozíciójának változásai a kontinentális és az angolszász igazságszolgáltatás rendszerében hasonlóan alakultak az évszázadok során. Korábbi aktív szerepének hanyatlásával a XIX. századtól a nemzetközi egyezmények, az alkotmányok és más nemzeti jogforrások is a terhelt személyére koncentráltak, őt kívánták védeni az igazságszolgáltatás önkényétől, háttérbe szorítva a sértettek jogait és érdekeit, melyek erősítésére csak az 1960-as évek végétől helyeződött ismét hangsúly. Ekkortól az áldozatok méltányos kezelésének és kompenzációjának kérdése egyre hangsúlyosabbá vált a nemzetközi dokumentumokban és ennek következtében a nemzeti jogalkotásokban is. Ezek részben a sértetti jogok növelésében, az áldozat helyzetének javításában, eljárásjogi pozíciójának és alkotmányos jogainak erősítésében mutattak változást.

Emellett ugyanerre az időszakra tehető az olyan új kriminológiai irányzatok kialakulása, amelyek – például a feminista kriminológia, vagy a viktimológia – szintén hozzájárultak a sértett helyzetének rendezését sürgető nézetek elterjedéséhez.

Alapvetően azonban ma is igaz, hogy mindkét típusú; a kontinentális formális, valamint az angolszász versengő típusú eljárás is nehezen tűri a sértetti részvételt a büntetőeljárásban. Vannak azonban pozitív törekvések. Így az angolszász országokban alkalmazták először a sértett aktívabb, bár látszólag formális bevonását szolgáló új intézményt, az ún. Victim Personal Statement vagy Victim Impact Statement intézményét. Ez, jelentősebb részvételt biztosítva a büntető igazságszolgáltatásban, lehetőséget ad a sértettnek nyilatkozni arról, hogyan érintette a bűncselekmény, mit érez, vagy bizonyos esetekben akár arról, milyen büntetést tart elfogadhatónak. A sértetti nyilatkozatnak két fő célja lehet: az egyik, hogy olyan információt szolgáltatson, amelyet a büntetés kiszabásakor a bíró figyelembe vesz, másrészt terápiás cél, mely a sértett számára megkönnyítheti a történetek feldolgozását.⁵

⁵ CHALMERS, James – DUFF, Peter – LEVERICK, Fiona: Victim Impact Statement: Can Work, Do Work (For Those Who Bother to Make Them). *The Criminal Law Review*, 2007, 360–379.; RÓTH Erika: A sértett helyzete a büntetőeljárásban az Európai Unió elvárásainak tükrében. *Miskolci Jog Szemle*, Különszám, 2011, 155–167.

A büntetőeljárás során jellemző probléma az eljárás elhúzódása. A kontinentális eljárási rendszer nagy hangsúlyt helyez a bizonyításra. A bizonyítás nehézségei, a fokozott ügyteher, a többfokozatú eljárás miatt évekig húzódhat az ügy végleges lezárása.⁶ Így könnyen előfordulhat, hogy az elkövető akár több évvel tette elkövetése után kerül bíróság elé, és esetleg arra sem emlékszik pontosan, mi miatt folyik az eljárás, hiszen a köztes időszak alatt még újabb bűncselekményeket is elkövetett. Joggal merülhet fel az a kérdés, vajon ilyenkor milyen visszatartó szerepet játszhat például a szabadságvesztés-büntetés azon kívül, hogy amíg az elkövető börtönben van, addig a kinti világban nem követ el újabb bűncselekményt. A hosszan elhúzódó perek miatt amúgy is sérülnek a sértett gyenge lábakon álló jogosítványai, és akár újra viktimizálódhat, amikor évekkel a cselekmény elszemvedését követően tanúként újra át kell élnie vallomása során a vele történeteket.

Az eljárások elhúzódása nem speciálisan magyar probléma. A strasbourgi Emberi Jogok Európai Bírósága elé került ügyek több mint harminc százaléka az eljárás ésszerű időn belüli lefolytatásával áll kapcsolatban.⁷ Az ésszerű időn belüli tárgyalás követelménye azt a célt szolgálja, hogy az egyének vitás ügyei minél hamarabb rendeződjenek, és kivédje a hosszas várakozás miatti bizonytalanságot is.⁸

A közönségnek, az elkövetőnek, illetve a sértettnek is joga van arra, hogy az ügyet, amelyben érdekelt, haladéktalanul elintézzék.⁹

⁶ Az eljárás sok esetben már a korai, nyomozati szakban is elhúzódhat. Ezt nem feltétlenül az esetek súlyossága indokolja, inkább a bizonyítási eljárás a korai szakaszban. Így előfordulhat, hogy kevésbé súlyos esetben több elkövető ellen, és/vagy több eset miatt (pl. sorozat jellegű bűncselekmények) folyik eljárás, ami miatt hosszabb időre van szükség, vagy szakértő véleményét kéri a nyomozó hatóság valamely kérdés eldöntésére, ami akár évekig is eltarthat. Előfordult már olyan eset is, hogy egy ügy az eljáró ügyész szekrényében ragadt, és egész egyszerűen elévült, amiben szerepet játszhat, de semmiképpen sem okolható ezért a sok munka. Bár valóban igaz, hogy az ügyészek munkaterhe jelentősen eltér Magyarország egyes megyéiben, és van, ahol évekig nem történik semmi, pusztán csak egy-egy megkeresés vagy levélváltás zajlik annak érdekében, hogy nehogy a fenti eset előforduljon.

⁷ NAGY Anita: *Az emberi jogok és a büntetőeljárás kapcsolata I.* Miskolc: Sectio Juridica et Politica, Tomus XXVIII., 2010, 341–369.

⁸ Az Emberi Jogok Egyetemes Egyezménye a tisztességes eljárás általános követelményeit rögzítő minden – akár polgári jogi, akár büntetőjogi vád alapján folyó – eljárásban követendő 6. cikk 1. pontjában rögzíti az ésszerű időn belüli tárgyalásra vonatkozó előírást. Az ügyek nagy száma, az igazságügyi szervek túlterheltsége, személyi hibák, technikai problémák, jogszabályváltozások nem indokolják az ügyek késedelmes elbírálását. MCBRIDE, John: The Continuing Refinement of Criminal Due Process. *European Law Review*, 1997, HRC/2.

⁹ BALLA Lajos – KARDOS Sándor: A tisztességes eljárásról a strassbourgi bíróság gyakorlatában. *Bírák Lapja*, 2005/2. sz. 40–54.

Az eljárás elhúzódása nemcsak a hatékonyságot ássa alá, hanem gyengíti a vádat, növeli a védelem költségeit, növekednek az eljárás költségei, nehezebbé válik a bizonyítás, továbbá az állampolgárok részéről gyengül az igazságszolgáltatásba vetett bizalom.

Mind a hazai, mind pedig a nemzetközi áldozattá válással kapcsolatos kutatásokból az derül ki, hogy a sértetté váltak alapvetően elégedetlenek a hivatalos szervek (rendőrség, ügyvédek, ügyészek, bírák) munkájával. Szerintük nem foglalkoznak eléggé a bűncselekmény következményeivel, sem tőlük, sem másoktól nem kapnak elég támogatást a cselekmény miatt keletkezett sérelmeik orvoslásához. Az angliai vizsgálatok azt mutatják, hogy a sértettek szeretnék, ha az ő szükségleteikre is rákérdeznének, és az elvárásaik alapján döntenének. Ezek az eredmények felhívták a figyelmet arra, hogy milyen fontos a jóvátétellel foglalkozni, helyreállítva ezzel az áldozatok magabiztosságát és a nyilvános közvélemény hitét az igazságos, jól funkcionáló igazságszolgáltatásban.¹⁰

Ezeknek a felismerésnek köszönhető azoknak a lehetőségeknek a terjedése a kontinensen, amelyek – angolszász mintára, lazítva az eljárás szigorú keretein – az eljárás egyszerűsítését és gyorsítását célozzák, és ennek köszönheti előretörését a resztoratív igazságszolgáltatás eszközeinek térnyerése és alkalmazása a büntetőeljárásban.

2.2. A resztoratív igazságszolgáltatás – elméleti háttér

A resztoratív igazságszolgáltatás elméletének egyik fő kiindulópontja a bűncselekmények értelmezésének új szemlélete, nevezetesen a bűncselekmény olyan interperszonális konfliktus, amely zavart, károkat és sérelmeket okoz az emberi kapcsolatokban, és ez a konfliktus a bevont érintettek „tulajdona”.¹¹

Maga a resztoratív szó helyreállítást, a megsértett rend visszaállítását jelenti. Az igazságszolgáltatásban való értelmezése egy olyan új irányzatot jelöl, amely a korábbi megtorló (retributív) és megelőző (preventív) szemlélethez képest az áldozat szerepét

¹⁰ Lásd EDGAR – NEVELL, i. m. 78.

előtérbe helyezve a neki, illetve a sértett közösségnek való kárhelyreállítást és az elkövető ezzel történő reintegrálódását tűzi ki célul.

Tony Marshall szerint a helyreállító igazságszolgáltatás olyan eljárás, amelynek során minden, a bűncselekmény által érintett fél összejön azért, hogy közösen döntse el a sérelem és következményeinek megoldását a jövőre nézve.¹²

Howard Zehr a resztoratív eljárásokat egy olyan folyamat eredményeként látja, amelynek a két ellentétes pólusú párja az elidegenedés és a valahova tartozás, a szégyen és a tisztelet.

Kiemeli, hogy a bűncselekmény aláaknázza a társadalomban a teljesség érzését. A resztoratív igazságszolgáltatás a bűncselekmény újradefiniálására törekszik azért, hogy nem jogsértésként vagy az állam elleni támadásként interpretálja azt, hanem más személynek vagy személyeknek okozott sérelemként vagy igazságtalanságként. Arra bátorítja az áldozatot és az elkövetőt, hogy közvetlenül kapcsolódjanak be a dialógus vagy tárgyalás útján történő konfliktusmegoldásba. „A resztoratív igazságszolgáltatás minimális követelménye, hogy a figyelmet az áldozatok *sérelemeire* és szükségleteire irányítsuk, az elkövetőket *felelősségvállalásra* kényszerítsük annak érdekében, hogy helyreállítsák a sérelmet, és az eljárásba bevonjuk az áldozatokat, az elkövetőket és a *közösséget* egyaránt.”¹³ A resztoratív igazságszolgáltatás elméletében tehát a hangsúly az elkövető helyett az áldozatnak okozott sérelem és szükségleteik elismerésére tevődik át, az elkövetőt arra ösztönzik, hogy elmagyarázza tetteinek okait, és aktív szerepet játsszon a kár helyreállításában.

Eszközei szempontjából a helyreállító igazságszolgáltatás egy interperszonális folyamat, azaz olyan eljárás, amely bevonja a közvetlen érdekeltet annak meghatározásába, hogyan lehetne rendbe hozni a tett elkövetésével okozott sérelmet, és miként lehet a továbbiakban ezeket megelőzni.¹⁴

A resztoratív igazságszolgáltatás nem pusztán egy gyakorlat, hanem egy sajátos filozófia, a bűncselekményekről és az azokra adandó válaszról való újfajta gondolkodásmódként.¹⁵

¹¹ CHRISTIE, Nils: Conflicts as property. *British Journal of Criminology*, Vol. 17, No. 1, 1977, 1–15.

¹² MARSHALL, Tony F.: The evolution of restorative justice in Britain. *European Journal on Criminal Policy and Research*, Vol. 4, No. 4, 1996, 21–43.

¹³ ZEHR, Howard: *The little book of restorative justice*. Pennsylvania: Good Books, 2002, 25.

¹⁴ MCCOLD, Paul – WACHTEL, Ted: *In Pursuit of Paradigm: A Theory of Restorative Justice*. Paper presented at the XIII World Congress of Criminology, 10–15 August 2003, Rio de Janeiro

¹⁵ Lásd ZEHR, i. m. 25.

A formális igazságszolgáltatás és a helyreállító igazságszolgáltatás különbségeit Zehr a normasértés értelmezése, és az ennek megfelelő válaszok alapján az alábbiak szerint csoportosítja:¹⁶

Büntető igazságszolgáltatás	Helyreállító igazságszolgáltatás
a bűncselekményt az állam elleni tettek tekinti	a bűncselekményt személyek közötti konfliktusként értékeli
az igazság érdekében az állam képviseli a büntetést/felelősségre vonást	az igazságszolgáltatás közvetlenül bevonja az áldozatokat, elkövetőket és a hozzájuk tartozó közösség tagjait, hogy együtt dolgozzák ki a helyreállítás menetét/módját
a legfőbb célja, hogy az elkövető „megkapja, amit megérdemel”	legfőbb célja az áldozatok szükségleteinek kielégítése, valamint az elkövető felelősségvállalása a kár helyreállításában

A resztoratív rendszer hozzájárul az egyén felelősségvállalásának elősegítéséhez, amelynek során az egyén és a közösség együtt keresi a megoldást a bűncselekmények okozta sérelem elhárításában. Az elkövetők belátják tettük következményeit, megbánást tanúsítanak, és ezzel a jogi megoldástól függően általában elkerülhetik a bírósági eljárást, a büntetést és a stigmatizációt. Elősegítheti, hogy az emberek közelebb kerüljenek egymáshoz, és egy összetartóbb, nagyobb kohéziójú társadalom jöhessen létre. A resztoratív konferenciák alkalmával például összegyűlnek az áldozatok, az elkövetők, segítők és más érintett személyek, hogy megbeszéljék, mi is történt, és hogyan oldható meg az ügy. Az áldozatoknak teljesülhet az a vágyuk, hogy elmondják az elkövetőknek, milyen módon és mértékben érintette őket és családjukat a bűncselekmény, és olyan információkhoz juthatnak, amit csak a tettesek tudnak.¹⁷

2.3. A helyreállító igazságszolgáltatás megvalósulási formái

A resztoratív igazságszolgáltatásnak többféle *megvalósulási formája* alakult ki a különböző társadalmakban aszerint, hogy az eljárás milyen módon vonja be a közös munkába az érintett csoportot: elkövetők (normaszegők), áldozatok (sértettek) és az érintett

¹⁶ Lásd ZEHR, i. m.

¹⁷ SCHWEIGHARDT Zsanett: A helyreállító igazságszolgáltatás elemei a magyar büntető igazságszolgáltatás rendszerében. Budapest: ELTE ÁJK, 2010

közösségek,¹⁸ valamint aszerint, hogy ki szervezi és vezeti a megbeszélést, illetve hogy mely konfliktus-típusokat és eredményeket célozzák meg.¹⁹ A fő célok szempontjából ezek lehetnek: tettes-áldozat közötti békéltetés, közösségi és jogi mediációs eljárások, csoportkonferencia-módszerek, rendőrségi jóvátételi programok, családi konferenciák, békítő és ítélő körök.

- A *szembesítő modellek* célja a megbocsátás, bocsánatkérés és a sértett kárának valamilyen formában történő megtérítése. Ezek elérésére dolgozták ki a mediációt (pl. sértettek közötti megállapodások, áldozat-elkövető békítő megbeszélések, áldozat-elkövető mediáció) vagy a konferenciákat (pl. családi döntéshozó csoportkonferenciák és közösségi vagy áldozat-elkövető közötti jóvátételi, resztoratív konferenciák), melyben bevonhatják az érintett felek mellett a hozzátartozókat, támogatókat és a velük foglalkozó szakembereket is. A konferencia modellek mellett főleg akkor döntenek, ha egy közösségen belüli (lakó- vagy munkaközösség, család, iskola) konfliktusok feloldását célozzák és a feleknek a későbbiekben is együtt kell működniük.
- A *transzformatív modellek* az együttélést alapozzák meg, és a kialakult sérelmek vagy igazságtalanságok orvoslásának lehetőségét helyezik előtérbe. Ilyenek a resztoratív körök, melyek lehetnek proaktívak (az együttműködést megalapozó) vagy reaktívak (ítélkező, problémamegoldó vagy sérelmeket-traumákat feldolgozó, gyógyító és kapcsolatokat helyreállító körök).²⁰

A gyakorlatban a modellek alkalmazása függ a jogi szabályozástól, az alkalmazó intézmény szokásrendszerétől, vagy a vezetői szemlélettől és rugalmasságától, de más

¹⁸ McCOLD, Paul: *Toward a Mid-Range Theory of Restorative Criminal Justice*. Paper presented to Restorative Practice in Action, Second International Conference on Conferencing and Circles, Toronto, August 2000

¹⁹ MIERS, David: *An international review of restorative justice*. Crime Reduction Series Paper 10, London: Home Office, 2001

²⁰ WACHTEL, Ted: *Restorative justice in everyday life: Beyond the formal ritual*. Paper presented at Reshaping Australian Institutions Conference: Restorative Justice and Civil Society, The Australian National University, Canberra, February 1999; PRANIS, Kay: Restorative Justice, Social Justice and the Empowerment of Marginalized Populations. In BAZEMORE, Gordon – SCHIFF, Mara (szerk.): *Restorative Community Justice: Repairing Harm and Transforming Communities*. Cincinnati: Anderson Publishing, 2001

faktorok is befolyásolják, mint pl. a társadalom nyomása és elvárása, a média hatása, vagy a szociálpolitika.²¹

A resztoratív gyakorlatok lehetnek formális ill. informális jellegűek.

A *formális* resztoratív gyakorlatok közé tartozik a resztoratív konferencia, a családi csoportkonferencia és a családi csoportos döntéshozatal.

A resztoratív gyakorlatok *informálisak* (kötetlenek) is lehetnek. A resztoratív informális gyakorlatok magukban foglalják azokat az affektív megállapításokat, melyek kifejezik az egyén érzéseit, valamint az affektív kérdéseket, melyek hatására az emberek elgondolkodnak azon, hogy a viselkedésük hogyan érintett másokat. A rögtönzött resztoratív konferenciák, csoportok és körök valamivel strukturáltabbak, de nem igényelnek olyan alapos előkészítést, mint a formális konferenciák.

Ahogy a resztoratív gyakorlatok egyre formálisabbá válnak, annál inkább jellemző, hogy többen vesznek részt bennük, több előkészületet és időt igényelnek, valamint strukturáltabbak és befejezettek. Habár a formális resztoratív gyakorlatoknak látványos hatásuk lehet, az informális gyakorlatok hatásai halmozódnak, mert mindennapi életünk részei.²²

A helyreállító igazságszolgáltatás különböző módozatai a büntető igazságszolgáltatás minden szakaszában szerephez juthatnak: a hatékony *bűnüldözés* részeként éppúgy, mint a büntetőútról való elterelés, a *diverzió* eszközeként, illetve az *ítélkezés során* is, sőt a hatékony társadalmi bíraskodásnak és a *büntetés-végrehajtásnak* is részévé válhatnak.²³

A helyreállító eljárások, működjenek akár a büntető igazságszolgáltatás részeként, akár annak kiváltását célozva, a következő lépéseket foglalják magukban:

- I. A bűncselekmény beismerése (a tények tisztázása, megbeszélése).
- II. Az ártalmas hatások egymással történő megosztása és megértése (érzelmek, érdekek, szükségletek kifejezése).
- III. Megegyezés a jóvátétel feltételeiben (jóvátétel elfogadása).

²¹ Lásd NEGREA, Vidia: Konfliktuskezelés és közösségépítés resztoratív gyakorlatokkal. (2011) hu.iirp.edu/articles.html?articleId=681

²² Lásd WACHTEL, i. m. (2007)

²³ Lásd SCHWEIGHARDT, i. m.

IV. A jövőbeli magatartásról szóló megállapodás elérése (változás keresztülvitele).

Eszközként az eljárási meghatározás a helyreállító igazságszolgáltatás minimális követelményét adja meg:

1. be kell vonni az áldozatokat, elkövetőket és ezek közösségeit olyan közvetlen, szemtől szembeni találkozóba, ahol
2. ők határozzák meg a folyamat kimenetelét.

Mivel ez egy felhatalmazó, megerősítő stratégia, a helyreállító igazságszolgáltatás az érintettek elkötelezettségétől és aktív részvételétől függ.²⁴

A különböző eljárások tipológiáját és eredményességeit legjobban *Paul McCold*, az International Institute for Restorative Practices kutatási igazgatója dolgozta ki. A modellek struktúrájukban eltérőek aszerint, hogy ki szervezi és vezeti a megbeszélést, hogyan bátorítják a részvételt, kiket vonnak be az eljárásba, és hogy mely témaköröket célozzák meg.²⁵

A resztoratív eljárások módszerük alapján az alábbi módon tipizálhatók:

- Mediációs modellek (közösségi mediáció, áldozat-elkövető békítő program, áldozat-elkövető mediáció)
- Kör modellek (békítő, ítélő és gyógyító körök)
- Konferencia modellek (családi döntéshozó csoportkonferenciák és közösségi csoportkonferenciák)

2.3.1. Mediációs modellek

A helyreállító igazságszolgáltatás működésének kezdetétől egészen az 1990-es évekig ezt a módszert a mediáció szinonimájaként tartották számon, illetve a mediáció határozta meg a helyreállító igazságszolgáltatás gyakorlatát. A mediáció olyan konfliktuskezelő technika, amely talán egyidős az emberiséggel.²⁶

A büntetőügyek formális bírói ítélkezéstől való elterelése érdekében alkalmazott mediáció az Egyesült Államokban indult meg az 1970-es években. 1978-ban az áldozat-

²⁴ HATVANI Erzsébet: *A mediációról Magyarországon*. International Institute for Restorative Practices X. Világkonferenciája, Budapest, 2007. november 7.

²⁵ Lásd ZEHR, i. m.

elkövető békéltetés kanadai koncepciója átlépte Amerika határát. 1979-ben Anglia is felállította saját programját és alkalmazni kezdte a fiatalok jóvátételi rendszerét.

A sikerek eredményeként ezt követően megállíthatatlanul terjedt tovább a mediáció Európa-szerte.

Az *Európa Tanács* ajánlása szerint mediáció minden olyan eset, amikor az áldozat és az elkövető felhatalmazást kap és önkéntesen vállalja, hogy egy harmadik fél (közvetítő) segítségével aktívan részt vesz a bűncselekmény miatt létrejött kár helyrehozatalának megoldásában.²⁷ Ez a megfogalmazás gyakorlatilag minden lényeges elemről szól, így az elkövető és az áldozat önkéntes vállalkozásáról, a mediátor segítségéről, és jelzi a kárhelyreállításról szóló megállapodást. Nem említi viszont a tettesi oldalon beálló következményt, így pl. a büntetés csökkenését.

A definíciók pozitív elemeire támaszkodva elmondható, hogy a *mediáció* végeredményben a bűncselekmény által létrejött konfliktust úgy segít megoldani, hogy azt visszahelyezi a társadalomba, és az érintett felek „megegyezésével” állítja helyre a megsértett jogrendet. Vagyis a *tettesáldozat-egyezség* a bűncselekmény sértettje és elkövetője között létrejövő önkéntes megállapodás arról, hogy a tettes az okozott kárt az áldozatnak egy mindkettejük által elfogadott formában és mértékben jóváteszi, és ennek következtében részben vagy egészében mentesül a mindenkor adott társadalomban egyébként szokásos felelősségre vonás következményei alól. A felek közötti egyezkedés általában egy közvetítő segítségével zajlik. A kiegyezés tartalma és formája koronként és jogrendszerenként változhat.

A mediáció során egy semleges harmadik fél (rendszerint képzett közösségi önkéntes – főleg a Skandináv országokban – vagy szakember, mint pl. Magyarországon a pártfogók) közvetít a megbeszélésen az áldozat és az elkövető között, akik

1. elmondják, hogyan érintette őket a bűncselekmény,
2. tényeket, információkat osztanak meg egymással,
3. megalkotnak egy kölcsönös megaláztatottságot célzó, írott jóvátételi megállapodást,

²⁶ Lásd HATVANI, i. m.

²⁷ Az Európa Tanács 1999. évi 19. számú Miniszteri Ajánlása „A mediáció alkalmazásáról büntetőjogi ügyekben” [Council of Europe’s Recommendation No. R(99) 19 Mediation in Penal Matters]. Fordította: FELLEGI Borbála.

4. elkészítenek egy utánkövetési tervet, így erősítve meg az áldozatot és az elkövetőt a helyreállító (resztoratív) eljárás teljesítésében.

Fiatalkorú elkövetők esetében rendszerint a szülők is jelen vannak, noha részvételi szintjük sokféleképpen változik. A jóvátételi megállapodás adott esetben érvényesíthető bíróság előtt is, az adott ország szabályainak megfelelően.

Ideális esetben a mediátor egy-két hónap elteltével ellenőrzi, hogy betartották-e a megállapodást.²⁸

2.3.2. Kör modellek

1982-ben a navajo indiánok megalakították a Navajo Békítő Bíróságot Yukonban. A békítőkör modell – amely a közösségen belüli törzsi bűncselekmények felett rendelkezett – hivatalos megjelenése ehhez az időponthoz köthető.²⁹

Az intézmény törzsi szokásból fejlődött ki. Eszerint, ha valaki úgy gondolta, hogy rosszat tettek neki, akkor először az elkövetőhöz fordult jóvátételért. Ez egyben kifejezte igényét a kapcsolat rendbehozatalára is. Amennyiben ez nem végződött sikerrel, a sértett egy tiszteletben álló közösségi vezetőhöz fordult, hogy ő szervezzen békítő megbeszélést. Maga az eljárás nem állította szembe a feleket, hanem bevonva az áldozatot, az elkövetőt, azok családját és a törzs más tagjait az ügyek megbeszélésébe, együtt keresték a konfliktus megoldását.³⁰

Többféle kört különböztet meg a szakirodalom: vannak *beszélő*, *megértő*, *gyógyító*, *ítélő*, *támogató*, *közösségépítő*, *konfliktuskezelő*, *reintegrációs* és *ünneplő* körök. A *beszélő körök* egy adott témát járnak körbe, ahol nem szükséges feltétlenül megegyezésre jutni. A *megértést segítő körök* egy bizonyos nehézség vagy konfliktus megértését segítik, nem hoznak döntéseket, céljuk az, hogy minél teljesebb képet fessenek le egy adott esemény vagy viselkedés összefüggéseiről vagy okairól. A *gyógyító körök* egy traumát vagy veszteséget átélt személy vagy személyek megsegítésére szolgálnak. A *támogatást nyújtó körök* összehozzák azokat a

²⁸ Lásd HATVANI, i. m.

²⁹ McCOLD, Paul: The recent history of restorative justice: Mediation, circles, and conferencing. In: SULLIVAN, Dennis – TIFFT, Larry (szerk.): *Handbook of restorative justice*. New York: Routledge, 2006, 23–51.; ZION, James W. – YAZZIE, Robert: Navajo peacemaking, Original dispute resolution and a life way. In: SULLIVAN – TIFFT (szerk.), i. m.; ZION, James W. – YAZZIE, Robert: Navajo Restorative Justice: The Law of Equity and Harmony. In: GALAWAY, Burt – HUDSON, Joe (szerk.): *Restorative Justice: International Perspectives*. Monsey: Criminal Justice Press, 1996, 157–174.

³⁰ ZION – YAZZIE, i. m. (1996); és ZION – YAZZIE i. m. (2006). Idézi: HATVANI, i. m.

kulcsszereplőket, akik segítenek túljutni a nehézségeken. A *közösségépítő* körök célja, hogy összekössék a közös érdeklődési körrel rendelkező embereket, és kapcsolatot alakítsanak ki egymással. A *konfliktuskezelő* körök azon csoportokat célozzák meg, akiknek nézeteltérésük van, és a megoldást egy közös megegyezésen alapuló döntéssel pecsételik meg. A *reintegráló* körök segítik az egyén visszakerülését abba a csoportba vagy közösségbe, ahonnan kiközösítették. Ezt elsősorban a börtönből vagy javítóintézetből kiengedett felnőttek és fiatalok társadalomba való reintegrálásánál alkalmazzák. Az *ünneplő* körök összehozzák a csoportot és az egyént, vagy egy másik csoportot azért, hogy elismerjék és elfogadják egymást és megosszák egymással az örömeiket és eredményeiket.³¹

Az *ítélő kör*, amely másik elnevezése – éppen az igazságszolgáltatás hagyományos módjától való eltérést hangsúlyozva – *békítő kör*, olyan közösségi eljárás, amely a büntető igazságszolgáltatási rendszerhez társulva konszenzussal dönt az adott ügy rendezéséről, minden érdekelt fél panaszát figyelembe véve. Ezek a körök hagyományos körrituálét használnak egy olyan tiszteletteljes helyzet megteremtése érdekében, ahol a közösség minden érdekelt tagja – az áldozat, az áldozat támogatói, az elkövető, az elkövető támogatói, a döntőbíró, a vádló, a védőügyvéd, rendőrség és bírósági dolgozók – szabadon beszélhet a tett megértése érdekében, és azért, hogy meghatározza a minden érintett fél elszenvedett sérelmének orvoslásához, és a jövőre nézve a megelőzéséhez szükséges lépéseket.³²

Az *ítélő körök* a közösségi és a büntető igazságszolgáltatás együttes alkalmazása során a megfelelő büntetés eldöntésébe bevonják a sértett feleket is. Megbeszélik azt, mi történt és miért, milyen hatása volt ennek és mi szükséges ahhoz, hogy helyrehozzák a sérelmet, és megelőzzék, hogy újra bekövetkezzen.

A *kör* modell büntető jellege a hagyományos igazságszolgáltatási formákhoz képest a kezdetektől kevésbé volt hangsúlyos: egyrészt nem a büntetés volt a középpontban, és nem is ez volt a legfontosabb eredménye a kör ülésnek. Másrészt a kör ülések során számos más, különböző, a büntetőeljárás során nem kezelt problémára is gyógyírt találhatnak a felek.

³¹ A körökről lásd bővebben PRANIS, Kay: *The little book of circle processes*. Intercourse: Good Books, 2005, 14–18.

³² Kay PRANIS: Empathy Development in Youth through Restorative Practices. *Public Service Psychology*, No. 2, 2000

Az *ítélő körök* nemcsak bevonják a hagyományos bírósági eljárás szereplőit, hanem gyakran tárgyalóteremben is zajlanak. Kialakíthatnak egy nagy kört, vagy egy belső és egy külső kört hoznak létre. A belső kört az áldozat, az elkövető, támogatóik vagy saját családjuk tagjai, valamint a bírósági eljárásba rendszerint bevont igazságszolgáltatási szakmák képviselői alkotják. A külső gyűrűben olyan szakemberek ülnek, akiket felkérhetnek különleges információk előadására, továbbá a közösség más érdekelt tagjai. Az elkövetők bevonásának előfeltételei a következők: a felelősség elfogadása, a bűnösség beismerése, kapcsolat a közösséghez, a jóvátétel szándéka, konkrét lépések a helyrehozatal érdekében, az elkövető közösségi támogatása és az áldozat hozzájárulása.

Az ítélező köreljárás befogadó jellegű. A közösségben mindenki érdekelt a folyamat kimenetelében, ezért is vehet benne részt. Értékét nem annyira az elkövetőre és áldozatára, inkább a közösségre gyakorolt hatása adja. Elismertnek és tiszteltnek lenni, mások tiszteletét és elismerését is jelenti. Az ítélező körök ily módon mindenekelőtt közösségépítésről szólnak.³³

A kör, ellentétben az igazságszolgáltatási rendszerrel, az emberek és közösségek erejét használja arra, hogy a résztvevők szembesítsék egymást a sérelemmel, felfedezzék és megérthessék ezek mélyebb okait. A körben, éppen az indián gyökerei következtében, az egyéni és közösségi felelősség is teret kap(hat). Míg az igazságszolgáltatás csak az egyént tartja felelősnek, a körök ezen túl megpróbálják tisztázni a felelősség szélesebb dimenzióit, lehetőséget teremtve annak megbeszélésére, megértésére.

2.3.3. Konferencia modellek

Új-Zélandon 1989-ben hatályba lépett „A gyermekek, fiatalok és családjaik védelméről” szóló törvény, forradalmasítva a fiatalok igazságszolgáltatási eljárását. A családi csoportkonferencia-modellt egyrészt mint a bírósági eljárás alternatíváját, másrészt mint az ítélelhozóknak szóló útmutatást vezették be. Ezzel megteremtették a jogi kereteit annak, hogy a családokat bevonják a gyermekük által elkövetett cselekmény jóvátételéről való döntéshozásba, és a módszert felhasználhassák a súlyos és különös visszaeső fiatalok elkövetők eseteiben is.

³³ Lásd PRANIS, i. m. (2005)

A módszer törvényerőre emelése Új-Zéland-szerte természetes kísérletet indított el a konferencia modell alkalmazása terén.

A „konferencia” olyan eljárás, melyben emberek egy csoportja összeül, hogy megbeszélje azokat a kérdéseket, amelyekben egy korábban velük történt esemény kapcsán érintettek.³⁴ Működtetésének egyik elméleti alapja a *reintegratív szégyen elmélete*. Braithwaite szerint ugyanis a család és a barátok által kifejezett rosszallás vezet valódi lelkiismeret-furdaláshoz, büntudathoz, szemben a hatóságok rosszallásával, amely ellenkezést, dacot eredményez. A reintegratív szégyen az elkövetőt egyrészt a szégyenérzés megtapasztalására ösztönzi az elkövetett magatartása miatt, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy megtartsa méltóságát. Ezt az elkövető a magatartásáért vállalt felelősségén túl azzal valósítja meg, hogy alkalmat kínál a történetek rendbe hozásához is.³⁵

A konferencia-módszer hasonlít a mediációhoz a főszereplők bevonásában, az elkövetőket és az áldozatokat ideértve, illetve abban is, hogy a viták megoldása nem szakmai-professzionális beállítódású. Azonban a konferencia-módszer a csoportos eljárás normatív hatását aknázza ki a viselkedés rendbehozatalára, szabályozására. A módszer támogatói az elkövetett cselekmény által leginkább érintett közösségi tagok közvetlen bevonását úgy tekintik, mint a közösség bevonásának folyamatát.³⁶

A resztoratív igazságszolgáltatás konferencia modelljei az áldozat, az áldozat támogatói és az elkövető támogatói (családtagokat és más fontos személyeket ideértve) bevonása alapján változatos képet nyújtanak. Különböznek aszerint is, hogy ki facilitál, hogy az egész csoport vagy csak bizonyos családtagok tárgyalnak az eset lehetséges kimeneteléről, és hogy ki hagyja jóvá a megállapodást. Általában szakemberek facilitálják a konferenciát, akik a teljes munkaidejük meghatározott részében is elláthatják a munkát (pl. rendőrségi vagy iskolai esetgazda, iskolai tanácsadó, szociális munkás), de lehetnek tanácsadók is. Néhány program önkéntes facilitátorokra épít.³⁷

A konferencia-módszer esetében a békítés csak egy a konferencia számos pozitív eredménye közül, a módszert alapvetően a helyreállítás és a közösség átformálásának

³⁴ WARNER-ROBERTS, Ann – MASTERS, Guy (szerk.): *Group Conferencing: Restorative Justice in Practice Draft*. Minneapolis: Center for Restorative Justice and Mediation, 1999

³⁵ BRAITHWAITE, John: *Crime, Shame and Reintegration*. Cambridge: Cambridge University Press, 1989, 25–31.

³⁶ Lásd MCCOLD, i. m. (1996)

³⁷ Lásd WARNER-ROBERTS – MASTERS, i. m. Idézi: HATVANI, i. m.

filozófiája vezeti. Más resztoratív modellek inkább az áldozat-elkövető lelkivilágára koncentrálnak, semmint az esemény által érintett valamennyi fél szociálpszichológiájára.³⁸

Az igazságszolgáltató konferenciák nem „informálisak”, és nem is csupán a bírói útról való elterelés a cél. Sokkal inkább a családok és barátok kedvéért hívják össze ezeket, hiszen mind az áldozat, mind az elkövető élvezi ezen közösségek gondoskodását. A konferencia-módszer egyrészt az új-zélandi modellből (családi csoportkonferencia-modellek), másrészt az ausztráliai Wagga Wagga-ból elindult rendőrségi konferencia-módszerekből kinőtt közösségi csoportkonferencia-modellek különböző változataiból fejlődött ki.³⁹

Felmérések sora bizonyítja, hogy a konferencia-módszer képes az elkövetők felelősségét értelmes módokon megragadni, és érzékenyen reagálni az áldozatok valódi szükségleteire: lehetőséget nyújthat mind a jelenlétre, személyes találkozásra, mind a meghallgatásra, némi gyógyulásra, annak közelebbi megértésére, mi és miért történt, és az ügy több szempontból is fontos lezárására.⁴⁰

Jelenleg Magyarországon a módszert nem a bűncselekmény érintettjei közötti konfliktusok esetében alkalmazzák, hanem a bűncselekményt elkövető vagy kriminalizálódó személyek és családtagjaik között a helyzet rendezésére (pl. börtönből való szabadulást megelőzően).

A módszer családi csoportkonferencia (CSCSK) és családi döntéshozó konferencia (CSDCS) formájában zajlik. Mindkét formára jellemző, hogy a tág értelemben vett családtagok – a nagycsalád, barátok, szomszédok stb. – találkozója, amelyet egy probléma megoldását támogató terv kidolgozására hívnak össze. Bár a döntések a szakemberek tanácsai mentén születnek, de a család és közvetlen környezete játssza a központi szerepet a problémamegoldás legjobb útjának kidolgozásában, a döntések meghozatalában, és a végrehajtás felelőssége is a családé.⁴¹

A segítő szakemberek a gyermekvédelem, a szakellátás, az oktatás, a szociális ellátás, szükség esetén addiktológia területén végzik mindennapi munkájukat. A konferencián jelen lévő szakemberek kiválasztását a családon belüli probléma jellege

³⁸ Lásd HATVANI, i. m.

³⁹ Lásd Warner-Roberts – Masters, i. m.

⁴⁰ GYÖRFI Éva: Konfliktuskezelés szemtől szembe – A resztoratív szemlélet érvényesülésének egy lehetséges módja. *Család, Gyermek, Ifjúság*, 2002/4. sz. 8–14.

⁴¹ www.csagyi.hu

határozza meg, amelyhez a családdal folytatott előkészítő megbeszélés nyújt támpontot.⁴²

⁴² www.jovatethely.hu

2.4. Resztoratív rendőrség

Bár Magyarországon ennek nincsen meg a lehetősége, több, elsősorban angolszász jogrendszerű országban alkalmaz a rendőrség maga is résztoratív technikákat, már az eljárás kezdeti szakaszában. De nem idegen a rendőrségtől a helyreállító módszer a kontinentális jogrendszerű országokban sem, aminek jó példáit láthatjuk például a németországi projekteknél, ahol rendőr akár facilitálhat is bizonyos ügyekben. Németországban már 1984-ben biztosította a belügyminisztérium annak lehetőségét, hogy a rendőrség a fiatalok esetében ajánlja és akár maga vezesse le a sérelem helyreállítását, a bocsánatkérést, vagy hasonló léptékű cselekményt az áldozat és elkövető közötti béke visszaállítása érdekében.⁴³

Ez tehát az ügy korai szakaszban történő elterelését jelenti, ami különösen alkalmas megoldás lehet például fiatalok, és/vagy első bűntényes bűnelkövetők esetében, akiknél – amennyiben őszintén megbánják tettüket és vállalják az esetleges jóvátételt – nagyobb nevelő hatása lehet a résztoratív módszer korai alkalmazásának, mint amilyen káros hatást gyakorolhat a hagyományos büntetőeljárás végigvitele és az ezzel járó stigmatizálás.

Az első kapcsolat a résztoratív igazságszolgáltatás és a rendészet között – *Terry O’Connel* rendőrtiszt nevéhez köthető (New South Wales, Ausztrália), aki 1992-ben közösségi rendfenntartó technikaként alkalmazta először az új-zélandi családi csoportkonferenciára emlékeztető módszert, a közösségi-rendőrségi modellbe ültetve. O’Connel szervezésében az elkövetők, áldozatok és támogatók egy közös megbeszélési folyamatban vettek részt. A konferenciák facilitálása az eredeti Wagga-modellben egy rendőrtiszt rutinszerű kötelességeinek része volt. Szerepe szerint valamilyen közös megegyezés elérésére bátorította a résztvevőket, amelyben a bűncselekménnyel okozott sérelem jóvátételéről állapodtak meg.

O’Connel modellje egy forgatókönyv szerinti megbeszélési folyamat, ugyanezt a módszert vitték át később az Egyesült Államokba és Kanadába, ahol először említették meg a résztoratív rendészet fogalmát (családi csoportmegbeszélés projekt, Pennsylvania, Bethlehem).

⁴³ DÜNKEL, Friedel – RÖSSNER, Dieter: Law and Practice of Victim/Offender Agreements. In: WRIGHT, Martin – GALAWAY, Burt (szerk.): *Mediation and Criminal Justice*. London: Sage, 1989, 152–177.

A közösségi csoportkonferenciák, más néven „real justice” vagy közösségi felelősségi konferenciák, csak a kilencvenes évek elejére fejlődtek olyan fórumokká, ahol az emberek úgy foglalkozhatnak a társadalomban nem tolerált, helytelen magatartásformákkal, hogy tág tere nyílik a valódi béketeremtő lehetőségeknek is: bevonva iskolákat, munkahelyeket, közösségeket, ifjúsági szervezeteket és kollégiumokat. Ezek a konferenciák már nem feltétlenül a rendőrség kompetenciájába tartoznak, és bármely hatóságnál működő hivatalnok (pl. pártfogó felügyelő) vagy képzett közösségi önkéntesek által facilitálhatóak, hogy az esetet eltereljék a hivatalos eljárástól.⁴⁴

3. Mediáció Magyarországon

Magyarországon 2007. január elseje óta alkalmazható a közvetítói eljárás, vagy más néven mediáció a büntetőügyekben. A korábban sokak által vitatott helyreállító (resztoratív) eszköz lehetőségének megteremtése a büntetőeljárásban a kétségek ellenére már a kezdetekkor jó eredményeket mutatott. Már maga a közvetítói eljárás intézményesülése is kihívást jelentett a sztrikt legalitás elvén működő igazságszolgáltatás résztvevői: a jogalkalmazók, pártfogók, ügyészek, bírák, és az eljárás közvetlen érintettjei: azaz a sértettek és az elkövetők számára egyaránt.

A büntető közvetítéssel kapcsolatos első és egyben legnagyobb kihívás maga a lehetőség megszületése volt hazánkban. A közvetítés során a két, büntetőügyben ellentétes oldalon álló fél, a sértett és az elkövető önkéntes, közvetítő (mediátor) segítségével zajló párbeszéde a megbékélés és a jóvátétel lehetőségét teremti meg. E gondolatkör meglehetősen távol áll a legalitás elvén, az állami büntetőigény érvényesítésén alapuló kontinentális jogrendszerünkötől, különösen, hogy a felek közötti egyetértés csökkentheti vagy kiválthatja az egyébként irányadó szankciót. E rendszerre az jellemző – *Nils Christie* megfogalmazásában –, hogy az állam a konfliktust kisajátítva kivette a sértett kezéből a döntési jogát a saját ügye felett.⁴⁵ Ezen alapállásból azután nehezen enged a későbbiek során.

⁴⁴ Lásd GYÖRFI, i.m.

⁴⁵ Nils CHRISTIE: Conflicts as Property. *British Journal of Criminology*, Vol. 17, No. 1, 1977, 1–15.

A közvetítés alkalmazásáról büntetőügyekben több mint egy évtizede zajlottak viták Magyarországon. A mellette érvelő szakemberek körében is vitatott kérdés volt azonban, hogy a büntetőeljáráson belül, vagy azon kívül kell-e működnie.⁴⁶ E vitákat zárta le a 2006. évi LI. számú törvény, amelyet 2006 februárjában fogadtak el – az utolsó előtti pillanatban –, hiszen az Európai Unió (EU) Tanácsának határozata e lehetőségnek a megteremtését 2006. március 22-i határidővel írta elő.⁴⁷

3.1. A jogi szabályozás és anomáliái

A közvetítői eljáráshoz szükséges változásokat a 2006. évi LI. törvény szabályozta, amely több ponton módosította a Büntetőeljárás törvényt (Be.) és a Büntető Törvénykönyvet (Btk.), aminek alapján azután 2007 januárjától lehetővé vált a bűncselekmény elkövetőjének és áldozatának megegyezése a büntetőeljáráson *belül*.

E szerint az egyezségi eljárás (a közvetítés) elsősorban a bírósági ügyszakot megelőzően, a vádemelésig lehetséges, ha az elkövető a bűnösségét beismerte. Az eljárást az ügyész, a felek, illetve képviselőik egyaránt kezdeményezhetik, és amennyiben a törvényi feltételek fennállnak, valamint a sértett és a gyanúsított beleegyeznek, az ügyész legfeljebb hat hónapra felfüggesztheti az eljárást a kiegyezés lebonyolítása céljából. Ha valamilyen okból a közvetítés lefolytathatóságának kérdése csak később, a bírói szakban merül fel, akkor ezen eljárási szakaszban is lehetséges a közvetítés.

⁴⁶ Az ellenzők érvei között szerepelt az, hogy a büntetőjog és jogalkalmazás szerepétől és céljától, a magyar lakosság, illetve a jogalkalmazók lelkiületétől, vagy akár a magyar jogintézmények megoldásaitól idegen a közvetítés. Amennyiben a büntetés célja a tetтарыnyos megtorlás, úgy a kiegyezés kínálta mentesülés a további joghátrányok alól semmiképpen sem építhető be a büntető jogalkalmazásba. A tetтарыnyosság szükségességének nézetét képviseli például *Szabó András*. Erről lásd: SZABÓ András párhuzamos véleménye a 23/1990. (X. 31.) AB határozatban. A kiegyezései eljárás és a büntetőeljárás különválasztásának szükségességét képviselte *Király Tibor*. Erről szólt *A büntetőpolitika időszerű kérdései* című összejeövetelen elhangzott előadásában, ahol a helyreállítás gondolata kapcsán a kételyét fejezte ki, hogy vajon joga van-e a sértettnek, illetve az államnak lemondani a büntetőigényről a jóvátétel esetén.

⁴⁷ Az európai uniós csatlakozását követően Magyarország számára kötelezővé vált az Európai Unió Tanácsának 2001. március 15-én kelt kerethatározata. Ennek tizedik cikkelye szerint törekedni kell a büntetőügyekben a közvetítés elősegítésére az erre alkalmas bűncselekmények esetében, valamint figyelembe kell venni a közvetítés során elért megállapodást a büntetőeljárásban [10. cikk (1)–(2)]. A közvetítést érintő nemzetközi nyilatkozatokról részletesen lásd GÖRGÉNYI Ilona: *Kárjövátétel a büntetőjogban, közvetítés a büntetőügyekben*. Budapest: 2006

A közvetítói eljárásnak azonban vannak törvényi korlátai: a büntetethőséget megszüntető tevékeny megbánás (Btk. 29. §) alkalmazásának a törvényben meghatározott az élet, testi épség és az egészség elleni, az emberi szabadság elleni, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni, a közlekedési, a vagyon elleni, illetve a szellemi tulajdonjog elleni vétség vagy három évnél nem súlyosabban büntetendő bűntettek elkövetése esetében van helye. Akkor is helye lehet a tevékeny megbánásnak, ha a felsorolt bűncselekményekkel szorosan összefüggő, vagy halmazatban álló más (nem súlyosabb büntetési tétellel fenyegetett) bűncselekmény is megvalósult.

A felnőttek körében egyébként eredményes közvetítés esetén, ha az elkövető büntetethősége megszűnik, az ügyész az eljárást megszünteti, más esetben pedig vádat emel. A három évet meg nem haladó büntetéssel fenyegetett cselekmény esetén a vádemelést egy évtől két évig terjedő időre elhalasztja, ha a gyanúsított a teljesítést megkezdte, de még nem fejezte be. Amennyiben a fenti bűncselekmények három évnél súlyosabban, ám öt évnél nem súlyosabban büntetendők, és az egyéb törvényi feltételek is fennállnak, akkor a sikeres közvetítói eljárás eredményes lezárását követően a büntetés korlátlanul enyhíthető. A fiatalok esetében egységesen az öt éves büntetési tételkeret a lehetséges felső határ (Btk. 107. §).

Emellett a Btk. 29. §-a, vagyis a tevékeny megbánás szabályozása is több esetben tartalmaz kizáró okokat: így például a közvetítés alkalmazásának nincs helye, ha az elkövető többszörös vagy különös visszaeső, a bűncselekményt bünszervezetben követte el, illetve a bűncselekménye halált okozott.⁴⁸

A korábbi szabályozáshoz képest újdonság, hogy az új Btk.⁴⁹ lehetőséget biztosít arra, hogy az elkövető által a már a közvetítói eljárást megelőzően teljesített és a sértett által elfogadott jóvátételt utólagosan - közvetítói eljárás keretében - megállapodásba lehessen foglalni, és az eljárást meg lehessen szüntetni. A jogalkotó így kívánja elősegíteni, hogy a sértett kára minél hamarabb megtérüljön. Fontos kiemelni, hogy a tevékeny megbánás jogintézménye nem korlátozódik a vagyoni jellegű jóvátételre, és kizárólag akkor van helye, ha mind a sértett, mind az elkövető beleegyezik, hogy közvetítói eljárásra kerüljön sor.

⁴⁸ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről 29.§ (3)

⁴⁹ 2012. C. tv.

A fentiekből látható, hogy az előremutató törekvések, és a folyamatos fejlődés ellenére az alkalmazhatóság köre továbbra is korlátozott, főként az elkövetett bűncselekmény jellege, körülményei és súlya, valamint az elkövető előélete szempontjából, ami a sértettek egyenlő kezelésének elvét csorbíthatja. Valójában nem is olyan könnyű az évi mintegy százhuszezer ismertté vált bűnelkövető közül olyat találni, akinek ügye közvetítésre alkalmas.

A közvetítéssel kapcsolatos másik lényeges jogszabály a büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenységről szóló 2006. évi CXXIII. törvény (Bktv.), amely a közvetítők tevékenységét, feladatait, és más ehhez kapcsolódó gyakorlati kérdéseket szabályoz. E törvény szerint a felek közötti közvetítést hivatásos közvetítő végzi, aki az ügyész mellett a közvetítés sikerének másik kulcsfigurája. Büntetőügyekben először – 2007. január 1-jétől – az Igazságügyi Hivatal⁵⁰ e feladatra átképzett pártfogó felügyelője járhatott el, majd 2008-tól – a korábbi elképzeléseket fölülírva – ügyvéd is lehet közvetítő, a közvetítői tevékenységről szóló törvény 3. §-a alapján. Az eljárás ügyvéd esetében is ugyanaz, mint pártfogó közvetítő esetében.

Sajátos, hogy a közvetítői eljárás célját a két fenti jogszabály eltérő módon határozza meg; mintha a jogalkotó maga előtt sem tisztázta volna, mit is akar voltaképpen. A 2006-os Be. módosítás szerint ugyanis a közvetítői eljárás *célja, hogy a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a gyanúsított jövőbeni jogkövető magatartását elősegítse*. A közvetítői eljárásban arra kell törekedni, hogy a gyanúsított és a sértett között – a gyanúsított tevékeny megbánását megalapozó – megállapodás jöjjön létre. A Bktv. szerint ezzel szemben a közvetítői eljárás a bűncselekmény elkövetésével kiváltott viszálykezelő eljárás, amelynek *célja, hogy a büntetőeljárást lefolytató bíróságtól, illetőleg ügyésztől független, harmadik személy (közvetítő) bevonásával a sértett és a terhelt közötti viszály rendezésének megoldását tartalmazó, a bűncselekmény következményeinek jóvátételét és a terhelt jövőbeni jogkövető magatartását elősegítő – írásbeli – megállapodás jöjjön létre*. Vagyis ez utóbbi jogszabály gyakorlatilag az eszközt jelöli meg célként. Szerencsére az eddigi gyakorlatban a közvetítők, helyesen értelmezve feladatukat, nem a felek közötti megállapodások kierőszakolását helyezték középpontba tevékenységük során.

⁵⁰Jelenleg a közvetítői eljárás lefolytatása a megyei kormányhivatalok feladatkörébe tartozik.

Az egyezségi eljárás valódi célja – a törvényi szabályozás sajátosságai ellenére – kettős irányú. Egyrésztől *hatni kíván a bűncselekmény elkövetőjére*, hiszen a sértettel való találkozással és beszélgetéssel, a számára adandó jóvátétellel elő kívánja segíteni az őszinte megbánást, és ezzel jövőbeni tartózkodását a hasonló cselekedetektől. Ugyanilyen súllyal esik emellett latba – a magyar büntetőeljárásban eddig egyedülálló módon – a sértett szándéka és akarata az egyezségi eljárásban részvételét illetően, és a tekintetben is, hogy kíván-e, és ha igen, milyen formában találkozni a személlyel, aki sérelmét okozta, meghallgatni őt, valamint arról egyezkedni vele, hogyan kaphatna jóvátételt. Vagyis a másik fő irány a *sértetti igény megfogalmazása és érvényesítése* az elkövető önkéntes teljesítésével, és mindezzel a felek megbékélésének elősegítése.

Végül a szabályozás ismertetése kapcsán kell megemlíteni két új lehetőséget, amelyek a mediáció intézményének elfogadottságát mutatják az elmúlt években.

2014. január 1-jétől alkalmazható a mediáció szabálysértési ügyekben is. Ez azonban nem feltétlen van összhangban az intézmény tényleges céljával, hiszen ezekben kis súlyú, bűncselekménynek nem minősülő esetekben a sértettek nem jellemző a súlyos lelki sérülés elszenvédése, és az elkövetőt sem fenyegeti szabadságvesztés, melynek hatásait ellensúlyozni kellene, így a felek inkább teherként élik meg. Erre utal az a mára kialakult gyakorlat is, hogy főként a tulajdon elleni szabálysértési ügyekben alkalmazzák

Ezen felül, köszönhetően részben a büntetés-végrehajtási intézetekben végzett kutatások eredményeinek, az új Bv. Kódex bevezette a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségét az elítélt másik elítélt sérelmére megvalósított fegyelemsértése miatt indult eljárás esetén.⁵¹

3.2. Alkalmazás a gyakorlatban: ügyek és sértettek

Magyarországon a hivatalos statisztikák szerint évente több mint négyszázezer bűncselekményt jelentenek, és több mint kétszázezer természetes személy sértettet vesznek nyilvántartásba.⁵²

A természetes személy sértettek által jelentett esetek túlnyomó része vagyon elleni bűncselekmény, ezt követik a személy elleni; a házasság, a család, az ifjúság és a

⁵¹ 2013. évi CCXL. tv 171. §, 376.§.

nemi erkölcs elleni; illetve a közlekedési bűncselekmények. Ez azt jelzi, hogy elvileg tág esélye lenne a közvetítés alkalmazásának. Legalábbis a sértettek érdeke az lenne, hogy minél szélesebb körben nyílják meg a lehetőség a jóvátétel iránti igényük érvényre juttatására.

A jogszabályi korlátok miatt azonban már a szóba jöhető ügyek szempontjából csorbul a sértettek körében az egyenlő bánásmód elvének érvényesülése. Hiszen nem mindegy, hogy aki ellenük bűncselekményt követett el, visszaeső-e, vagy csak megtévedt első bűntényes. Továbbá, hogy milyen jellegű bűncselekményt követett el, és milyen súlyosan büntethető.

A hivatalos statisztikai adatok szerint az alkalmazás első évében az összes sértett több mint egy százalékát érintette a közvetítés.⁵³ Az Igazságügyi Minisztérium (IM) az első évben eredetileg ötszáz lehetséges üggyel számolt, amihez képest kiváló eredmények születtek, hiszen több mint kettőezer-négyszáz közvetítői eljárást folytattak le az Igazságügyi Hivatalok. Ezeknek közel kétharmadát az ügyészségek utalták közvetítésre. Az esetek többsége (több mint hetven százalék) egy sértettes, azaz egyszerűbb ügy volt. Összesen több mint ezerötyszáz megállapodás született. Ezek kétharmada anyagi jellegű volt, míg huszonegy százalékban nem anyagi (immateriális) jellegű megállapodás született, vagyis bocsánatkérésre került sor. Az esetek csupán tizenöt százalékában végződött eredménytelenül a közvetítői eljárás.

A következő években a közvetítés folytatta sikertörténetét. 2010-ben már több mint háromezer ügyben történt közvetítés, és ez a tendencia azóta is folytatódik. Az alkalmazás negyedik évében a 2007-es alapévhez képest már negyvennégy százalékkal nőtt az ügyek száma. A befejezett ügyek száma 2012-re 4660 volt, ami további növekvő tendenciát mutat. A közvetítésben érintett sértetteknek az összes sértetthez viszonyított aránya azonban viszonylag csekélyebb mértékben emelkedik, pl. 2009 és 2010 között csak fél százalékkal növekedett. Ez összefüggésbe hozható a bűncselekményt elszervedett sértettek regisztrált számának folyamatos növekedésével.

Az ügyeket jellemzően a büntetőeljárások ügyészségi szakaszában kezdeményezik, ez a folyamat egyezik azzal a jogalkotói szándékkal, mely szerint a

⁵² Egységes Nyomozó Hatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS).

⁵³ E vizsgálatról, illetve az egyéb eredményekről lásd: IVÁNYI Klára (szerk.): A büntetőügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon (Budapest, 2008)

közvetítői eljárás lehetőségét bírósági szakban csak akkor teszi lehetővé, ha annak már korábban is lehetősége lett volna, csak arra valamiért nem került sor.

Az már az első év során kiderült, hogy az országban a közvetítői eljárás alkalmazásának aránya megyénként meglehetősen eltérően alakul, vagyis igen nagy különbségek mutatkoztak az ügyek számát illetően az egyes területeken. E helyzet, bár a megyei sorrendek évente változtak, alapvetően fennmaradt: azaz, továbbra is jelentősek az esetszámok közötti eltérések, ami arra utal, hogy az alkalmazási kedvet az emberi tényezők is jelentősen befolyásolják.

A közvetítői eljárásra utalt ügyek *bűncselekményi összetétele* nem változott jelentősen az évek során. Az ügyek csaknem felét vagyon elleni bűncselekmények (nagyobb számban lopás, rongálás, csalás és sikkasztás), az egyharmadát közlekedési bűncselekmények (elsősorban a közúti baleset gondatlan okozása), az egyötödét pedig személy elleni cselekmények (elsősorban a testi sértés és a zaklatás) teszik ki.

Az alkalmazási terület jellege szintén összefüggést mutat az eljárás helyszínével.

Az országon belüli *ügymegoszlás egyenetlensége* arra utal, hogy korántsem mindegy a sértett szempontjából, hogy hol zajlik az eljárás. 2012-ben például Budapesten érezhette leginkább szerencsésnek magát a sértett, legalábbis abból a szempontból, hogy itt jó esélye volt az ügy egyezségi eljárásra utalásának. Ezzel szemben az ország egyes megyéiben, ugyanilyen ügyben, ez szinte teljesen esélytelen volt.

A 2012-ben befejezett a 4660 ügy közül a közvetítői eljárás során a tevékeny megbánást megalapozó megállapodás 3623 esetben, tehát az összes befejezett ügy nyolcvan százalékában jött létre.⁵⁴ Ezek több mint kilencven százalékban teljesültek is, hasonlóan a nemzetközi tapasztalatokhoz. A teljesítések magas aránya jelzi, hogy a megállapodások tartalma jellemzően megfelelő, és egyaránt tekintetbe veszi a sértetti igényt és a terhelt teljesítőképességét.

Sajnálatosan ritkán alkalmazzák e megoldást a *fiatalkorúak* ügyeiben, ahol pedig az eredmények szerint különösen hatékonyak mutatkozik. Itt ugyanis az adatok szerint

⁵⁴ Forrás: KIM

2010-ben háromszázötvenhét befejezett ügyből háromszáztizennégy esetben jött létre megállapodás (nyolcvannyolc százalék), amelyek kilencvennégy százaléka teljesült, négy esetben pedig vádemelés elhalasztására került sor.⁵⁵ Ez a tendencia azóta is stagnál, nem mutat jelentős változást.

E szám azonban nem tűnik olyan rossznak, ha összevetjük a fiatalkorú bűnelkövetők arányával, amely nagyjából hasonlóan alakul éves szinten. Nyilvánvaló, hogy a nemzetközi gyakorlattal szemben – ahol a közvetítést éppen a fiatalkorúak ügyeiben tartják igen hatékony módszernek, illetve a jogintézmény bevezetésekor elsőként az ő eseteikben alkalmazták – a hazai jogalkalmazók nem részesítik előnyben a fiatalkorúak ügyeiben a közvetítői eljárást.

3.3. Kérdések és kételyek

A közvetítés tehát az elmúlt évek alatt – a lehetőségekhez mérten – sikeres utat járt be a magyar igazságszolgáltatás történetében. A korábbi ellenérzések dacára a közvetítői eljárás mint helyreállító módszer jól működik hazánkban, és évente több mint háromezer esetben zárul sikerrel.

Az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) kutatói 2008–2009-ben, fókuszcsoportos vizsgálattal, az ügyészszégi gyakorlat oldaláról kísérték végig a közvetítői eljárás tapasztalatait.⁵⁶ Ennek során megfogalmazódtak azok a nehézségek, amelyek szerepet játszottak az eltérő megyei gyakorlatok kialakulásában. Az is világossá vált, hogy *minden olyan nehézség, amely a közvetítés alkalmazását nehezíti, gyakorlatilag sérti az áldozatok azon jogát, hogy azonos módon „szolgáltatassanak igazságot” ügyükben Magyarország különböző területein.*⁵⁷ Ez egyébként korántsem kirívó eset, hiszen más vizsgálatok hasonló anomáliákat találtak az igazságszolgáltatás további területein is.⁵⁸ Az alábbiakban azokkal a kérdésekkel foglalkozom, amelyek

⁵⁵ Forrás: KIM

⁵⁶ Lásd BARABÁS Tünde – WINDT Szandra: Az ügyész szerepe a mediációban: Az első év tapasztalatai. In: VIRÁG György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 46.* Budapest: OKRI, 2009, 132–168.

⁵⁷ A szolgáltatott igazság kérdéseiről lásd bővebben GÖNCZÖL Katalin: A szolgáltatott igazság. *Élet és Irodalom*, 2005/40. sz.

⁵⁸ Lásd például FLECK Zoltán: *Bíróságok mérlegen.* Budapest: Pallas Könyvek, 2008; valamint BENCZE Máttyás: A magyar felsőbbírási gyakorlat jellemző problémái. In: FLECK Zoltán (szerk.): *Bíróságok mérlegen II.* Budapest: Pallas Könyvek, 2008, 185–268.

kihatással vannak a sértett ügyének alakulására, illetve befolyásolják a közvetítés elrendelését.

Az alkalmazás eredményességének legfőbb letéteményesei maguk az eljáró hatóságok. Így például, ha az ügyész, akinek a közvetítéshez szükséges lépések megtételében kiemelkedően jelentős szerepe van (hiszen indítványozhat, kezdeményezhet és tájékoztat), nem ért egyet az intézmény céljával, avagy kétségei vannak vele kapcsolatban, akkor nem fogja szorgalmazni a közvetítést, amely így nem fog működni az adott területen. Ilyen kétséget jelent az ügyészi munkában a tettarányos büntetés érvényesítésének szükségessége, és ennek kapcsán az, hogy mi számít valóban megfelelő jóvátételnek. Sokan nem értnek egyet azzal például, hogy elégséges lehet egy bocsánatkérés testi sértés vagy komolyabb vagyoni kár okozása esetén. Bár a jóvátétel mértéke megfelelőségének vizsgálata egyértelműen kikerült az ügyészek feladatköréből a 2009-es Btk.-módosítás alapján, az ügyészek egy része továbbra sem alkalmazza szívesen a közvetítést, mert ebben az ügyészi hatókör csökkenését látja. (A szabályozás következtében ugyanis – függetlenül az ügyész véleményétől – a sértett akarata a mérvadó a megállapodások során, így annak megfelelőségét nem kell az eljáró ügyésznek vizsgálnia.) E kétely indokolatlanul csökkentheti a sértettek lehetőségét arra, hogy az egyébként alkalmas esetekben igénybe vegyék a közvetítést.

Eltérő emellett annak megítélése is, hogy milyen ügyekben megfelelő eszköz megoldásként a közvetítői eljárás. Így például a családon belüli erőszak eseteinél többen megkérdőjelezik egyrészt a sértett önkéntességét az eljárásban, másrészt a létrejövő egyezségek tartalmának komolyságát, és éppen a sértett érdekeinek védelmében utasítják el a közvetítést. Más szempontok alapján ugyan, de szintén értelmetlennek látja a jogalkalmazók egy része a közvetítés lefolytatását családtagok között olyan esetben, amikor például a súlyos testi sértést okozó közlekedési balesetben elkövetőként a férj, míg sértettként a baleset során mellette ülő felesége vesz részt az eljárásban. E kérdések valóban kevésbé tisztázottak, és a nemzetközi tapasztalatok is igen eltérőek ezzel kapcsolatban. Ausztriában például évek óta sikeresen működtetik a közvetítést a családon belüli erőszak eseteiben.⁵⁹ Tény azonban, hogy itt a közvetítő munkáját fölkészült szakmai csapat segíti.

⁵⁹ Erről lásd: PELIKAN, Christa: Victim–Offender–Mediation in Domestic Violence Cases: A Comparison of the Effects of Criminal Law Intervention: The Penal Process and Mediation. *Qualitative Social Research*, Doing Qualitative Research Forum 2002/3.

A fiatalokkal kapcsolatos eljárások hatásosságában kételkednek a jogalkalmazók a tekintetben, hogy mit nyújthat nekik, és mennyire van rájuk bármilyen hatással a szembesülés a sértettel és a tettel, főleg, mivel a terhelt helyett – anyagi eszközök hiányában – rendszerint a szülők fizetik a jóvátételt, amennyiben ezt meg tudják tenni egyáltalán. Éppen ezért a fiatalok elkövetőknél más elterelési módokat – például a vádemelés elhalasztását – jobb eszköznek tartanak az ügyészek, mivel a közvetítói eljárás eredményeként nem látják biztosítottak a fiatal jó útra terelését. Ez ismét a sértetti érdekek csorbulását eredményezi, hiszen egy korábbi, a vádemelés elhalasztásával kapcsolatos kutatás rámutatott arra, milyen kevéssé alkalmazott feltétel a vádemelés elhalasztás esetén a jóvátétel elrendelése a sértett részére.⁶⁰ Mindezek azt mutatják, hogy az elrendelések gyakoriságát erősen befolyásolja a jogalkalmazói attitűd, és a megoldatlan támogatói háttér.

A gyakorlati tapasztalatok szerint igen ritkán kerül sor a *súlyos* (legfeljebb öt évig terjedő büntetéssel fenyegetett) cselekmények körében közvetítói eljárásra utalásra, vagyis a jogalkalmazók elsősorban az enyhébbnek tűnő esetekben javasolják, és nem tartják jó eszköznek a súlyosabb eseteknél, ahol pedig a nemzetközi, elsősorban belga eredmények szerint kiemelten eredményes lehet az érintettek találkozása, és sokban segíti a sértett számára a történetek feldolgozását.

A közvetlen érintettek oldaláról egyéb körülmények is befolyásolják a közvetítés alkalmazását. A jelenlegi gazdasági helyzetben jellemzőbb, hogy a sértettek anyagi jóvátételt kérnek, és ezen esetekben elsősorban a megegyezést részesítik előnyben. Eközben az elkövetői oldalon sem jellemző a jó anyagi háttér, vagyis a sértett részéről igényként felmerülő jóvátételi összeg megfizetése gyakran lehetetlen. A megbocsátás elfogadása elsősorban ott merül föl, ahol hozzátartozó a gyanúsított.

A sértettek sokszor kevéssé, vagy egyáltalán nem ismerik a közvetítést, mellette gyakran kívánják az elkövető megbüntetését, vagy közben gondolják meg magukat, azt érezve, hogy éppen a számukra nehezedik az eljárás. A vizsgálatok szerint az ország egyes erősen leszakadó térségeiben, a sértettek a hagyományos eljárási formákat részesítik előnyben a megbocsátással szemben, ezt tekintik komoly büntetésnek. Ugyanitt különös gond az, hogy az elkövetők az egyezkedés során könnyen ígérnek, de

⁶⁰ BARABÁS Tünde – MÉSZÁROS Ádám - WINDT Szandra: A vádemelés eredményessége és feltételei 2006-ban: Aktafeldolgozás, különös tekintettel a megelőzés és az individualizálás szempontjaira. In: VIRÁG György (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 45.* Budapest: OKRI, 2008, 193–238.

azután nem kerül sor tényleges teljesítésre. Ez részben teljesítőképtelenségükkel és kilátástalan helyzetükkel is összefügg.

4. Helyreállító módszerek alkalmazása a büntetés-végrehajtás során⁶¹

4.1. Börtön dilemma: őrzés kontra támogatás?

*Kimmet Edgar és Tim Newell*⁶² az angliai és walesi börtönökben vizsgálva a resztoratív eszközök alkalmazásának lehetőségeit, akadályait, jellemzően két börtöntípust különböztetnek meg: a korlátozó, büntető valamint a reformszemléletű intézményt, ahol cél az elítéltekkel való munka, problémamegoldásra való törekvés és a reintegráció elősegítése.

Amíg a büntető börtön célja kizárni, megalázni és viszonsérteni azt az embert, aki megsértette a törvényt, addig a reformszemléletű börtönben odafigyelnek az emberi méltóságra, és segítenek a raboknak jóvátenni az általuk okozott kárt. Előbbi börtönben uralkodó a korlátozó és stigmatizáló kontroll, a szeretett személyek támogatásától való szeparálás, továbbá a kölcsönösen dominanciára törekvő, brutális elítélti és személyi állomány. A raboknál ez a bánásmód növelheti a visszaesés valószínűségét.

Ezzel szemben a reformszemléletű börtönben megértik, hogy a kriminalitáshoz bizonyos szociális konfliktusok vezetnek, amivel foglalkozni kell. Biztosítják a biztonságos légkört, a probléma közös megoldását. A hangsúlyt arra fektetik, hogy olyan védelmező hálót hozzanak létre, amely segíti a fogvatartottat a sikeres visszailleszkedésben.

Valójában e két típus tiszta formája nem található meg sehol, inkább az jellemző, hogy szinte minden zárt intézményben együtt jelennek meg ezek a tényezők. Kétségtelen, hogy a börtönök szigorú elvek szerint működnek, amelyek nagyon nehézé teszik a resztoratív technikák bevezetését. Minden börtönben jelen vannak azonban olyan értékek is, amelyek támogathatják a resztoratív eszközök alkalmazását.

Ez a tétel érvényes a magyar körülményekre is. Vagyis a különböző büntetés-végrehajtási intézetekben különböző formában és mértékben mindkét törekvés

⁶¹ A szerző kutatását az MTA Bolyai ösztöndíja támogatta („Áldozati megbékélés – tettesi felelősségvállalás lehetőségei a büntetés-végrehajtás során Magyarországon”).

⁶² KIMMET, Edgar – NEWELL, Tim: *Restorative justice in prisons: A guide to making it happen*. Winchester: Waterside Press, 2006, 57–61.

előfordul. Ez nagyban függ az intézmény jellegétől, a fogvatartotti állománytól, valamint a parancsnok szemléletétől is.⁶³

Az *Kimmet–Nevell* szerzőpáros rámutat a börtönbüntetés alapvető problémáira.⁶⁴ A megtorló szemlélet szerint a rossztevőknek „viszontsérelem” kell okozni. Ez azért történik, hogy érezze az elkövető, nem éri meg bűnözni, vagyis elrettentsék a bűnözéstől. A büntetés azonban sokszor inkább további bűnözést gerjesztő tényezővé válik, azaz nem éri el a célját. Hatására az elítélt elszigetelődik, családi kötelei megszakadnak, hajléktalanná válhat, nem kap támogatást, ami egyenes út a visszaesés felé.

A megtorló börtönben a nevelő hatás sem érvényesül, nem segíti az elkövetők fejlődését, felkészülését a szabadulás utáni életre. Az elítéltek szinte semmilyen döntést nem hozhatnak, az a feladatuk, hogy passzívan elfogadják és viseljék a büntetést.

Az öröknek mindvégig fenn kell tartaniuk a kontrollt, így nem kockáztathatják, hogy a rabok beleszólhassanak, mi és hogyan működjön a börtönben. A fogvatartottak azt érzik, hogy az örök nem tartják tiszteletben szükségleteiket, és minden azért történik, hogy ők rosszul érezzék magukat. Mindez nagy belső feszültségeket gerjeszt, és erősíti a börtönön belüli konfliktusok, erőszak kialakulásának esélyét.

A resztoratív igazságszolgáltatás ezzel szemben akkor működik a legjobban, amikor a közvetlenül érintettek jogosultak döntést hozni arról, hogyan lehet az okozott problémákat gyógyítani vagy helyrehozni. A saját döntésnek jelentős szerepe lehet a börtönön belüli konfliktusok megoldásában is. Ehhez azonban sok mindennek kell változnia, legelsősorban a börtön szerepének/céljának megítélése területén.

Elkövetői oldalról szemlélve, bizonyos szubkultúrában a büntetett előélet pozitívumnak számíthat: kitartást, keménységet sugall. A tett és a következményekkel való foglalkozás a stigmatizálás kiegészítő veszélyét is magában foglalja, ezért a fogvatartott inkább elutasítja a beismerést, a megbánást.⁶⁵ Ez nehezítheti a resztoratív szemlélet alkalmazását. Az elítéltek sokszor nem akarnak az elkövetett cselekménnyel foglalkozni, negatívan viszonyulnak a társadalomhoz és az áldozathoz, igazságtalannak ítélik meg a velük való bánásmódot, sőt akár bosszúvágy érlelődik bennük. Ezért arra

⁶³ Ezt a tapasztalatot a MeRePS (Mediation and Restorative Justice in Prison Settings) című, JLS/2008/JPEN015-30-CE-0267156/00-39 számú projekt keretén belül, az Európai Bizottság Criminal Justice 2008 programja által támogatott kutatásom során, két magyarországi büntetés-végrehajtási intézményben folytatott fókuszcsoportos beszélgetések eredményei megerősítették.

⁶⁴ Lásd KIMMET – NEVELL, i. m.

lenne szükség, hogy a büntetés-végrehajtásban szisztematikusan foglalkozzanak a cselekedet feldolgozásával. A szociológus és pszichoanalitikus *George Bruns* szerint a problémát az intézményes védelem jelenti, amely elnyeli a foglyok és a büntetés-végrehajtók személyes identitását és az intézmény által előírt munkaszabályzat introjekciójához vezet.⁶⁶

Az erőszak mindennapos probléma a börtönökön belül is. Noha nagy különbség van az egyes börtönök között a verekedések és támadások előfordulását tekintve, de mindenhol érvényes, hogy az erőszakos incidensek aláássák a létesítmény kiegyensúlyozott működését. Így a resztoratív eszközök alkalmazása hasznos lehet nemcsak az elkövető és a külvilágban élő sértett között, hanem elkövető-elkövető viszonylatban is. Az agresszió csökkentésének konfliktusközpontú szemlélete arra épít, hogy a börtönlét elkerülhetetlenül feszültségeket/összeütközéseket generál. Az erőszakra adott válasz nem az, hogy elkerüljük a konfliktust, hanem hogy azok kimenetele ne szándékos bántalmazás legyen.⁶⁷

4.2. Nemzetközi példák a megvalósításra

Miközben a legtöbb resztoratív program Európa más országaiban is a börtönökön kívül folyik, az utóbbi években több kísérlet zajlott, amelyek azt vizsgálták, hogyan lehetne a helyreállító igazságszolgáltatást a börtönök falain belül megvalósítani, illetve hogy lehetséges-e olyan börtönrezsím kialakítása, amely teljes mértékben resztoratív elveken és értékeken alapul. Ezek a megoldások még nem terjedtek el Európában, azonban több országban, így Németországban, Belgiumban, Nagy-Britanniában komoly eredményeket értek el, főként a súlyos bűncselekmények elkövetőire fókuszálva. A programok igen sokszínűek, néhányat maguk az érintettek, a bebörtönzöttek és az áldozataik kezdeményeznek, de vannak olyanok is, amelyek központi, kormányzati elhatározásból vagy közösségi akaratból jönnek létre.

Németországban először a '80-as években, Hamelnban kezdtek resztoratív módszereket alkalmazni, szexuális bűnelkövetők ügyeiben helyettesítő (vagyis nem az

⁶⁵ Ezt mutatják a MeRePS program keretében a balassagyarmati büntetés-végrehajtási intézetben végzett kutatásaim eredményei is, amelyek szerint a börtönben tartózkodó elítélteknek jó része ártatlannak vallja önmagát.

⁶⁶ Idézi MATT – WINTER, i. m. 128–132.

⁶⁷ Lásd EDGAR – NEWELL, i. m. 64.

eredeti) áldozatok egyeztető beszélgetéseivel.⁶⁸ A Tettes–Áldozat-Egyezséget (TOA)⁶⁹ modellkísérletek formájában több büntetés-végrehajtási intézetben alkalmazzák a következmények feldolgozásának elősegítésére. Reutlingenben 1995-től működött pilot formájában a Tisztázás és konfliktussegítés a Büntetés-végrehajtásban tettesek, áldozatok és hozzátartozók részére program,⁷⁰ amit 1998-ban pénzügyi támogatás hiányában fel kellett függeszteni. Brémában 1995 óta alkalmazzák erre alkalmas esetekben közvetítői beszélgetéseket és TOA-eljárást a bebörtönzöttekkel, mind a fiatalokkal, mind pedig felnőttek végrehajtási intézeteiben.⁷¹

Belgiumban egy 2000-ben született döntés alapján a büntetés-végrehajtás egész területén működik a mediáció. Minden börtönbe kineveztek egy eredetileg önálló, később más funkciókat is ellátó resztoratív tanácsadót. Feladata elősegíteni a sértett és az elkövető közötti kommunikációt, és rávezetni az elítélteket, beszéljenek tettükről és reflektáljanak saját viselkedésükre. Közreműködnek azoknak az ideális konstrukciónak a keresésében, amelyek illeszkednek az egyes elítéltekhez, és megvizsgálják az áldozattal való személyes találkozó lehetőségét. A börtönben a konkrét közvetítői munkát nonprofit szervezetek látják el. A belga modell elsősorban a súlyos bűncselekmények (rablás, személy elleni erőszakos cselekmények) elkövetői és sértettjei körében működik a gyakorlatban. (Erről a későbbiek során részletesen lesz szó.)

Nagy-Britanniában szintén nagyon elterjedt a resztoratív eszközök használata a börtönökben. A konfliktusrendezések széles köre valósul meg. Így alkalmazható a mediáció az eredeti érintettek között, vagyis a bűncselekmény sértettje és az elkövető között, de lehetséges mediáció a börtönön belüli konfliktusok esetében is, így elítélt-elítélt, valamint elítélt-börtönszemélyzet között is.

A resztoratív szemlélet különböző eszközök alkalmazásával érvényesül a büntetés-végrehajtáson belül:

- mediáció, elkövető-áldozat egyezségkötés, anyagi kárkiegyezés;
- közösségi munka jótékonyági szervezeteknek;

⁶⁸ Lásd MATT – WINTER, i. m.

⁶⁹ TOA: A mediáció német elnevezésének: Täter-Opfer-Ausgleich (tettes-áldozat-egyezség) rövidítése

⁷⁰ Klärungs- und Konflikthilfe im Strafvollzug für Täter, Opfer und Angehörige

⁷¹ HARTMANN, Arthur – STEUDEL, Tim – WINTER, Frank: Országjelentés a Németországban alkalmazott tettes-áldozat egyezségről [Täter-Opfer-Ausgleich, TOA] In: HERCZOG Mária (szerk.): *A helyreállító igazságszolgáltatás jogi szabályozása és gyakorlata néhány európai országban*. Budapest: Család, Gyermekek, Ifjúság Könyvek, 2008, 120–160.

- konfliktuskezelés a börtönön belül (az elítéltek között, az elítéltek és a személyzet között);
- társadalmi munka, esetmegbeszélések a börtönben.

Az angliai és walesi, valamint a skóciai börtönszolgálat egyaránt alkalmaz mediációs eszközöket a személyzet tagjai között kialakult konfliktusok rendezésére is. A megoldás a személyzet minden tagjának rendelkezésére áll, diszkrét, informális. Nem az az elsődleges célja, hogy igazságot tegyen a felek között. Különösen alkalmas a személyes összetűzések, valamint az eltérő munkastílusból és felelősségi körökből adódó konfliktusok rendezésére. A személyzet önkéntes tagjai hatnapos mediátorképzést követően körletükön kívüli börtönökben, párokban dolgoznak.

A mediáció ilyen jellegű alkalmazásának előnyei a tapasztalatok szerint:

- elősegíti az érintettek kommunikációs készségének fejlődését;
- lehetővé teszi a munkatársak képességeinek és potenciáljának pontosabb feltérképezését;
- elősegíti, hogy az érintettek felelősséget vállaljanak tetteikért;
- lehetővé teszi konstruktív megoldások alkalmazását a konfliktusrendezés során;
- megelőzi a konfliktusok elfajulását;
- minimálisra csökkenti a konfliktusokkal kapcsolatos költségeket (munkaidő-kiesés, a vizsgálatok időigénye).⁷²

4.3. Belgium: a resztoratív börtön modellje⁷³

Belgiumban a 1996-os Dutroux-ügy után,⁷⁴ Stefaan De Clerck igazságügy-miniszter hívta fel a figyelmet elsőként annak szükségességére, hogy az áldozatok, illetve családtagjaik az elkövetőkkel azok büntetése alatt is találkozhatnak, ha erre igényük lenne, akár a leg súlyosabb bűncselekmények esetében is.

⁷² LIEBMANN, Marian: *Restorative Justice: How it works*. London–Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers 2007

⁷³ MARIÉN, Karolien: A helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazása a belgiumi börtönökben. In: Gyökös Melinda – KLOPPER Judit – LÁNYI Krisztina (szerk.): *A helyreállító igazságszolgáltatás európai gyakorlata a büntetőeljárásban*. Konferenciakötet. Budapest: IRM, 2010, 227–231.

⁷⁴ A Dutroux-ügy néven ismert bűncselekmény-sorozat 1996 nyarán egész Belgiumot megrázta. A férfit emberrablással, nemi erőszakkal és gyilkossággal vádolták. Dutroux hat lányt rabolt el, és a háza alatt épített kínzókamrájában tartotta őket fogva. A fogságot csak két lány élte túl. Elérhető: news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3794985.stm

Ennek nyomán a Leuveni Katolikus Egyetem és a Liège-i Egyetem együttműködésben hat belga börtönben indított programot 1998 és 2000 között annak vizsgálatára, hogy mennyire hatékony a resztoratív igazságszolgáltatás ebben a szakaszban, és milyen lehetőségek rejlenek benne. Az eredmények nagyon pozitívak voltak, ennek nyomán minden belgiumi börtönben program indult a resztoratív irányultságú fogvatartási rendszer kialakítása érdekében. Minden egyes börtönben kialakítottak egy ún. Restorative Justice (RJ) tanácsadói feladatkört, attól függetlenül, hogy egyes börtönökben hány személyt tartottak fogva.

A resztoratív szemlélet bevezetésekor a börtönökben a személyzet bevonásával felkészítő képzéseket tartottak. Az áldozatokat és a közvéleményt tájékoztatták az eljárások sajátosságairól. Az elkövetők számára olyan programokat szerveztek, amelynek során megismerhették, hogyan vállalhatnak felelősséget tetteikért. Ennek során szembesítették őket azzal, hogy az áldozatokat milyen károk érhetik, és megmutatták, van lehetőség a károk jóvátételére.

2000. október 4-én körlevelet adtak ki, amely keretbe foglalta az RJ tanácsadók feladatait, de konkrét információkat nem tartalmazott a tekintetben, hogy ezeket miként valósítsák meg. Így a tanácsadók egyetlen kiindulópontja a korábbi kutatásból származó tapasztalat volt. Ez a helyzet egyáltalán nem volt könnyű, hiszen a börtönökben mindaddig az elkövető állt a középpontban, az áldozatnak vajmi kevés figyelem jutott, az okozott sérelemmel senki nem törődött, és a képzéseket megelőzően a börtönökben senki sem hallott a resztoratív igazságszolgáltatásról. A tanácsadók első feladata az emberek felvilágosítása és a resztoratív szemléletmódra való érzékenyítése volt. Ezzel kapcsolatban két fontos kérdés merült fel. Kiket kell informálni és hogyan? Az első kérdésre a válasz egyszerű: mindenkit, aki érintett a bebörtönzés folyamatában, tehát a teljes börtönszemélyzetet és a fogvatartottakat. A második kérdésre adott válasz minden egyes börtön esetében mást jelent, számít a börtön nagysága és nyitottsága is. Sokan kételkedtek, szkeptikusak maradtak az új modellel szemben, mivel a börtönök hosszú ideje saját kultúrával rendelkeztek, s ez szükséges is volt ahhoz, hogy a mindennapi élet biztonságban és zökkenőmentesen haladjon. Ezt a már kialakult rendszert a reform fenyegette. Noha a módszer sikeresen működött és jelentős eredményeket ért el, sokat is változott.

2008 közepére megszűntek az önálló RJ tanácsadók. A börtönökben azonban továbbra is van a resztoratív igazságszolgáltatás alkalmazásáért felelős személy, aki a vezetőség tagja, és ilyen minőségében más feladatokat is ellát.

A gyakorlatot tekintve börtönkörnyezetben mostanáig szinte csak súlyos bűncselekmények esetében került sor mediációra. A tapasztalatok szerint nagyon eredményesen működik, és a felek igénylik is. A program nyolc éve alatt Belgium flamand területén 630 esetben kérte valamelyik fél a mediációt, és 343 alkalommal került rá sor. Ebből 84 ügyben történt személyes találkozás, a többiben mediátor közvetített. Jellegük szerint összesen 124 vagyron elleni, 108 emberölés és 111 nemi erőszak bűncselekmény fordult elő.⁷⁵

5. Következtetések

A hazai gyakorlat értékelése azt mutatja, hogy elviekben nagyon jól működik a mediáció Magyarországon, hiszen 2007 eleje óta több, mint húszezer ügyben folyt eljárás. A résztvevők, akik elégedettségi kérdőívet töltöttek ki az eljárást követően, a koordinációért felelős korábbi Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálatára elemzése szerint nagyon elégedettek voltak, mert: (1) önként vehetnek részt a közvetítési eljárásban; (2) tevékeny részesei, alakítói a folyamatnak; (3) a sértett gyorsabban és egyszerűbben juthat a neki megfelelő jóvátételhez; (4) az elkövető szembesül tettének következményeivel, bocsánatot kérhet és saját vállalásának megfelelő jóvátételt nyújthat; (5) a sértett számára a találkozás az elkövetővel segít a bűncselekmény okozta lelki sérülés feldolgozásában, megszűnik, vagy csökken a félelemérzet; (6) a sértett megismerheti a bűncselekmény elkövetésének okait, ez segíti az újabb áldozattá válás megelőzését; (7) az elkövető vagy elkerülheti az eljárás folytatását és nem válik büntetett előéletűvé, vagy a kiszabandó büntetése korlátlanul enyhíthető; (8) a közvetítési eljárás átlagosan három hónapot vesz igénybe, és a büntetőeljárás a közvetítést követő mintegy három hónapon belül befejeződhet. Vagyis, az adott szerepvállalás, a saját ügyben döntés lehetősége, a sértetti kérdések megválaszolása (például: „Miért pont én?” „Mit tehettem volna ellene?”), és az eljárás gyorsasága mind-mind előremutató következményei a közvetítésben való részvételnek.

⁷⁵ DROOGENBROECK, VAN Bram: Áldozat-elkövető mediáció súlyos bűncselekmények esetén Belgiumban. In: GYÖKÖS Melinda – KLOPFER Judit – LÁNYI Krisztina (szerk.), i. m. 232–237.

Mindeközben jelenleg sem kiaknázott a közvetítói eljárás lehetőségének igénybevétele, a közvetítés csak bizonyos ügyekben működik aggálytalanul. Ilyen eszményinek tűnő eset: ha lehetőleg a sértett maga vagy az elkövető kezdeményezi az eljárást; a cselekmény vagyon elleni; van anyagi jellegű kár (ami azonban nem túl nagy); a sértettnek nem lesz elég egy bocsánatkérés; az ügyben nem volt több sértett, illetve több elkövető; vagy az elkövető nem követett el egyidejűleg más bűncselekményeket is. Ez, az első olvasatra hosszúnak tűnő felsorolás azonban folytatható lenne. Az mindenesetre látható, hogy a közvetítés szempontjából az ismérvek milyen bonyolult rendszerének kell megfelelnie nemcsak az eszményi sértettnek, hanem az elkövetőnek és az ügynek is.

A közvetítés sikeres alkalmazásának feltétele a közvetítés lehetőségének elfogadtatása a közvetlen érintettekkel: a tettel és az áldozattal. Miközben az e kutatási területtel foglalkozó szakemberek az egyetemeken, illetve a szakmai továbbképzéseken különböző formában már évek óta oktatják a közvetítés alapkérdéseit, a nem szakmabeli polgárok felvilágosítása érdekében igen kevés történt, és a köz véleményét, amelyet már a jogszabály megalkotása előtt ismerni kellett volna, nem vizsgálta senki. Néhány hazai kutatás az elmúlt évek során érintette lakosság attitűdjeit a közvetítéshez. Ezek azt mutatták, hogy a lakosság egésze, illetve a vizsgált területek polgárai nem utasítják el az egyezség gondolatát, de körükben nagyfokú a bizonytalanság.⁷⁶

A sértetti jogegyenlőség elvének érvényesítése érdekében mindenképpen meg kellene oldani a kártalanítani kívánó, ám teljesítésre képtelen helyzetben lévő elkövető jóvátételének elősegítését. Erre megoldás lenne egy *kármegelőlemezési alap* létrehozása, amely a nehéz anyagi helyzetben lévő elkövetők számára megelőlegezné a kártalanítás összegét, mint ahogyan ez például Belgiumban meg is valósul. Az elkövető szerződést

⁷⁶ Az eredmények megerősítették a tényt is, hogy a sértettek megbocsátási hajlandóságát, a kárhelyreállítás mint a büntetés helyettesítése eszközének elfogadását igen sok körülmény befolyásolja. Mindezek ellenére biztató jel, hogy a megkérdezetteknek csak körülbelül a fele utasította el a helyreállító megoldást saját esetében. Erről lásd BARABÁS Tünde: Vélemények a büntetésről és a kiegyezés lehetőségéről. *Belügyi Szemle*, 2007/12. sz. 74–89.; valamint: TAMÁSI Erzsébet (szerk.): *A helyreállító*

kötne az alappal arról, hogy milyen formában, módon, részletekben fizeti vissza az összeget, vagy esetleg valahogyan ledolgozza azt. Ez egy egyenlőtlen és igazságtalan helyzetet oldana meg akár az elkövetői, akár a sértetti oldalon.

A jelenlegi jogszabályi lehetőségek mellett úgy tűnik, hogy némileg emelkedhet még a közvetítői eljárások száma, de lényeges bővülés nem várható. Bár az új Btk., illetve a szabálysértési mediáció lehetősége némileg bővítette az alkalmazási kört, semmilyen komoly érv sem szól a közvetítés lehetőségének korlátlan kiterjesztése ellen. Azaz érdemes lenne a megegyezés lehetőségét a bűncselekmények minden olyan esetében megengedni, ahol erre sértetti igény mutatkozik. Azaz nem volna szabad, hogy kizáró okot jelenthessen például a cselekmény jellege, súlya, vagy az elkövető előélete,. A távlatokat tekintve érdemes bizakodónak lenni, hiszen a jogalkotás iránya egyértelműen a sértett és a közösség számára történő helyreállítás felé mutat, tekintve az új Btk. egyes újonságait, így a tevékeny megbánás szélesedő lehetőségeit, vagy akár a jóvátételi munka új intézményének bevezetését.

A resztoratív szemlélettel szemben gyakran hangoztatott érv, hogy a sebeket csak egyedül lehet begyógyítani, ha sokan, sokáig foglalkozunk a tettel, akkor inkább rosszabb állapotba kerül a sértett, mint azt megelőzően.

Az áldozatnak és az elkövetőnek mindenképp a tettel való foglalkozás előnyeit és esetleges hátrányait kell megismerni, ami – különösen a sértett esetében – megfelelő felkészítést igényel. Fontos, hogy az elkövetővel való találkozási értéke és célja legyen a sértett részéről is. A kutatások szerint az áldozatoknál gyakran fellép a kontrollvesztés, az értelmezés nehézsége, az emberiségben és az igazságos világban való hit megrendülése.⁷⁷

A külföldi tapasztalatok szerint azonban akkor is hatékony lehet az ilyen beszélgetés, ha az áldozatnak még nincs konkrét kérése, mivel ez a tettel való találkozó során is megfogalmazódhat, vagy az elkövető is felkínálhat lehetőségeket.

igazságszolgáltatás lehetőségei a bűnözés kezelésében. Budapest: Budapesti Szociális Forrásközpont, 2006

⁷⁷ Erről ír Marian Liebmann. Lásd BARABÁS Tünde – FELLEGI Borbála – WINDT Szandra (szerk.): *Konfliktuskezelés elítéltekkel.* Budapest: OKRI, 2010, 24–26.

Nagyon lényeges tehát, hogy kinek, mikor nyílik alkalma ilyen megbeszélésre. A bűncselekményt elszenvedett személy lelkiállapota ugyanis folyamatosan változik a tettet követően, és egy négyfázisú modellel írható le a legjobban.⁷⁸

Az áldozat a bűncselekmény elszenvedésekor sokkos, feldúlt állapotba kerül, próbálja semlegesíteni a történetet. Ekkor elsősorban megértő támogatást igényel. Ez az a szakasz, amikor ha a büntetésről kérdezzük, könnyen felmerül benne a kézlevágástól kezdve akár a halálbüntetés gondolata is, például egy lakásbetörés esetén, amikor a családi fotókat tartalmazó laptopot is elvitték.⁷⁹ Ezt követően, az idő múlásával depresszióssá válhat, önbecsülése a mélypontra csökken, és magát is, esetleg csak magát hibáztatja a történetért. Ekkor még szintén nagyon erősen negatívak az érzései, de például a „ki a hibás”, „miért pont én” kérdéseire lehet, hogy már szeretne választ kapni az elkövetőtől. Jó esetben ebből a szakaszból kikerülve, lassan elfogadja a vele történetet (ekkor szereltet be például új zárat, vagy riasztórendszert), és idővel helyreáll a lelkiállapota. Az utóbbi két fázisban viszonylag jó esélye lehet a mediációnak, mivel a sértett már képes érdeket érvényesíteni, sőt utóbb akár megérteni, és megbocsájtani is. Az, hogy ez a folyamat mennyi idő alatt játszódik le, minden esetben egyéni. Sokan azonban nem olyan szerencsések, hogy a folyamat végére elérjenek. Vannak, akik az egyes fázisokban, akár a legelején, megragadnak, és nem képesek azon túljutni. Az ő esetükben különösen fontos szerepet játszhatna a mediáció, megfelelő támogatással és segítséggel, azért, hogy az elkövetővel való találkozást, beszélgetést követően a továbblépés lehetővé váljon számukra.⁸⁰

A különösen súlyos esetekben, a belgiumi tapasztalatok szerint, a bírósági szakaszban túl korai lenne a mediáció, mivel gyakran előfordul, hogy valamelyik fél még túl feldúlt, és nem alkalmas arra, hogy találkozzon a másikkal. Emellett előfordul, hogy a sértett úgy érzi, korábbi eljárás szakaszban az elkövetőnek valamilyen előnye származhatna a mediációból, ezért nem akarja. Az, hogy Belgiumban a mediáció súlyos cselekmények esetén is jól működik, azt mutatja, a sértettekben ilyen cselekmények

⁷⁸ A lelki folyamat ábráját lásd BARABÁS – FELLEGI – WINDT (szerk.), i.m. 25.

⁷⁹ Ilyen véleményekkel találkozhattunk például az OKRI részvételével zajlott nemzetközi „*Crime prevention Carousel*” című AGIS kutatásban. Erről részletesen lásd: IRK Ferenc et al.: *Hungarian National Report*. Budapest: OKRI, 2006

⁸⁰ A témáról részletesebben lásd BARABÁS – FELLEGI – WINDT (szerk.), i. m.

körében még sokkal a tett elszენvedését követően is olyan kérdések, érzések, fájdalmak maradnak, ami miatt részt kívánnak venni mediációban, akár közvetlen, akár közvetett módon. A tapasztalatok szerint minél súlyosabb a bűncselekmény hatása az érintettekre, annál szükségesebb a mediáció. Az áldozatok ismételt áldozattá válásához vezethet, ha ilyen eseteknél kizárják a megbeszélés, megértés, megbocsátás lehetőségét.⁸¹

Miközben a szereplők, a konfliktusok, az érzések és az ügyek ugyanazok, a hangsúlyok, a feladatok, a helyszínek és a várt közvetlen és hosszú távú hatások máshol-máshogyan találhatók meg az ítékezés előtti és utáni (büntetés-végrehajtásbeli) mediáció során. Ennek illusztrálására az alábbi összegző táblázatot készítettem:

	Ítélet előtti mediáció	Büntetés-végrehajtás alatti mediáció
Közvetlen hatás	1. jóvátétel, helyreállítás, megbocsátás áldozati oldalon 2. megbánás az elkövetői oldalon	1. megbánás a tettesi oldalon 2. jóvátétel (szimbolikus, pl. bocsánatkérés), megbocsátás áldozati oldalon
Hosszú távú hatás	3. megbékélés, feldolgozás az áldozati oldalon 4. attitűd/személyiségváltozás az elkövetői oldalon	3. attitűd/személyiségváltozás az elkövetői oldalon 4. megbékélés, feldolgozás, esetleg utólagos helyreállítás az áldozati oldalon
Hely	a mediációs szolgálat irodája	bv. intézmény
Időbeli elhelyezkedés	a bűncselekmény elszენvedéséhez/elkövetéséhez viszonylag közel: gyors válasz – gyors hatás	jóval a bűncselekmény megtörténte után
Szereplők	áldozat, elkövető, közösség, családtagok, támogatók mindkét oldalon, mediátor	elkövető, áldozat (vagy más, hasonló bűncselekmény áldozata), családtagok, támogatók sértetti oldalon, közösség, börtönszemélyzet, mediátor
Előkészítés	viszonylag gyorsan megvalósítható	elmaradhatatlan, valószínűleg hosszabb folyamat
Kimenetel	Sokkal gyorsabb és közvetlen hatás az érintettek és a közösség felé. Az eredmény általában (többnyire) nagyon pozitív.	Sokkal hosszabb és megerőltetőbb minden érintettnek, több energiát és anyagi eszközt igényel. A kimenet kétséges lehet.

Táblázat: A pre- és posztmediáció közötti különbségek

⁸¹ Lásd DROOGENBROECK, i. m.

Tény, hogy a mediáció általánosságban elterjedt, az ítélkezést megelőző formája sokkal gyorsabb és látványosabb eredményeket hozhat a megvalósítás során. Nem szabad azonban elfeledkezni arról, hogy az ítélkezés, a felelősség megállapítása és a büntetés – bár az állam eleget tesz feladatainak – általában nem oldja fel a sértettben keletkezett feszültségeket, és az elkövető elítélése nem jelent egyet azzal, hogy maga is elítéli, megbánja tettét.⁸² Így tehát, bár a büntetés-végrehajtás átmenetileg kivonja az elkövetőt a mindennapokból, de nem oldja meg hosszú távon az újabb elkövetővé válástól való visszatartását.

A büntetés-végrehajtásnak a magyar szabályozás szerint nem célja a felek közötti megbékélés elősegítése, és erre jelenleg nem is alkalmas. Így az érintettek, ha addig nem békéltek meg, akkor később erre lehetőségük sincs. Ezzel azonban méltánytalanul esik el a jóvátétel/megbékélés esélyétől az a sértett, aki esetleg ezt a későbbiek során igényelné, és a bebörtönzöttek sem tudnak szembesülni a tettük által előidézett fájdalommal/sérelemmel és arra sincs módjuk, hogy legalább utólag kifejezésre juttathassák megbánásukat.⁸³ Az elkövető találkozása a sértettel jelentős szerepet játszhat abban, hogy felmérhesse tette következményeit és a károkat, amelyeket a valóságban okozott, a sértettnek pedig segítheti a történetek feldolgozását és a megbékélést. Számos pszichológiai vizsgálat mutatja, hogy az elkövető cselekményétől igyekszik elvonatkoztatni, „kívül maradni”, és így büntetése letöltését követően könnyen érezheti, hogy a maga részéről az ügyet letudta, s folytathatja ott, ahol abbahagyta.⁸⁴

Howard Zehr felhívja a figyelmet arra, hogy sok elkövető érzi magát egyben áldozatnak. A börtönben növekszik a mentális betegségek és a pszichotikus rendellenességek előfordulásának valószínűsége.⁸⁵ Ez nem a pozitív változást segíti elő, sőt, a visszailleszkedést hátráltatja. Éppen ezért a sértettel való találkozás döntő jelentőségű lehet, adott esetben még akkor is, ha esetleg ez büntetőjogi konzekvenciákat

⁸² A MeRePS-kutatás eredményei szerint az elkövetők legfeljebb azt bánják, hogy ügytelenségük miatt börtönbe kerültek, és akár a sértettet hibáztatják feljelentése miatt.

⁸³ Idézi MATT – WINTER, i. m.

⁸⁴ STRASSER, Freddie – RANDOLPH, Paul: *Mediáció, a konfliktus megoldás lélektani aspektusai*. Budapest: Nyitott Könyvműhely, 2005

⁸⁵ ZEHR, I. M.

(pl. a büntetés csökkentését) nem eredményez.⁸⁶ Különösen fontos lehet ez a cél a fiatalok bünelkövetők esetében, akiknél még nem vált életformává a bűnözés, és ahol a nevelési hiátusok és emocionális zavarok még inkább orvosolhatónak látszanak.

A Matt–Winter szerzőpáros az igazságszolgáltatás alapelveit elemezve kiemeli, hogy az igazságszolgáltatás során az elítélteknek nem szabadna a bebörtönzés alatt rosszabbá válni, mint korábban voltak. Segíteni kellene őket abban, hogy a károkat, amiket okoztak jóvátehesék, könnyebben visszailleszkhessenek a társadalomba, lehetővé téve az anyagi kártérítést, a részletfizetés lehetőségét, a jótékonyági munka végzését bármilyen formában. Végül támogatni kellene azt a törekvést, hogy a cselekményükkel szembenézhesenek, és kifejezhessék megbánásukat a sértett felé. Ezeknek az elveknek az érvényesülése gyakorlatilag a resztorativitás megvalósítását jelenti a börtönökben, ami egyaránt segítené a sértettek megbékélését, és az elkövetők reintegrációját is.

Az igazságszolgáltatás ilyenfajta átalakítása azonban csak akkor lehetséges, ha a különböző intézmények összedolgoznak, a társadalmi és intézményi együttműködés is kiépül. Természetesen kell hozzá az is, hogy a büntetés-végrehajtás ne zárkózzon el, hanem épp ellenkezőleg, többféle formában nyitott legyen a közösség felé.⁸⁷

Ennek első biztató jele éppen a 2015-ben hatályba lépett 2013. évi CCXL. számú, „A büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló törvény”, amely fegyelmi ügyekben lehetővé teszi az elítéltek között közvetítést.

A kutatás eredményeinek összegzése során tehát arra juthatunk, hogy kiinduló feltevésünk beigazolódott. A büntetési célok eléréséhez a XXI. században elengedhetetlen az áldozatok szerepének és igényérvényesítési lehetőségeinek újraértékelése. A bűnözés, és különösen a visszaesők számának folyamatos növekedése ugyanis azt mutatja, a büntetés a „társadalmi bosszú” eszközeként működhet ugyan, de az nem szolgálja sem a közvetlen érintettek – azaz a sértettek –, sem pedig a társadalom érdekeit. A megbékélésre továbbra is csak korlátozott módon van lehetőség, ami nem segíti elő sem a büntetések eredményességét, sem pedig a felek megnyugvását. Magyarországon – a támogató jogi környezet ellenére – számos nehézséget kellett

⁸⁶ LIEBMANN, Marian – BRAITHWAITE, Stephanie: *Restorative Justice in custodial settings*. Report for the Restorative Justice Working Group in Northern Ireland, 1999

legyőzni az elmúlt években és a pozitív változásai ellenére is van még mit tenni a resztoratív igazságszolgáltatás eszközeinek, és alkalmazhatósági körének bővítése területén, mely lehetőségeket fentebb vázoltam.

Kent Roach a *Due Process and Victims' Rights* című könyvében kritikus szemlélettel közelíti meg azokat a változásokat, amelyek az elmúlt két évtizedben az áldozatokkal kapcsolatos jogosultságok területén a büntetőeljárásban bekövetkeztek. Egyetérthetünk *Roach*-csal, aki szerint a jövő büntető-igazságszolgáltatásának fő kérdése, hogy vajon tudnak-e fejlődni a sértetti jogok a punitív irányzatok uralma során, és ez segíti-e majd a bűnmegelőzés és a resztoratív igazságszolgáltatás erősödését.⁸⁸ A kettős nyomvonalú büntetőpolitika érvényesülése vezethet ahhoz, hogy visszatérve a történeti gyökerekhez, a legsúlyosabb bűncselekményeket büntesse kérlelhetetlen szigorral az állam, és ahol lehetséges, ott kapjon helyet és szerepet a cselekmények tényleges érintettje – az áldozat – ügyének megoldásában. Ez a modell szolgálhat alapjául ugyanis egy igazságos és hatékonyabb igazságszolgáltatás megvalósulásának.

⁸⁷ MATT – WINTER, i. m.

⁸⁸ ROACH, Kent: *Due Process and Victims' Rights: The New Law and Politics of Criminal Justice*. Toronto: University of Toronto Press, 1999, 391.

ABSTRACT

The restorative perspective first appeared in America and later in Europe as a new path, a new answer to crime, as an alternative to the traditional criminal procedure, first in Anglo-Saxon jurisdictions, and soon it had produced spectacular results. The fundamental idea of a restorative justice system is the struggle for an agreement/amicable settlement between the perpetrator, the victim and the community, and to assist in reintegration. This is not just in the interest of the perpetrator. According to studies in connection with becoming a victim, following the occurrence of the crime, due to the untreated trauma, the aggrieved person may easily become unable to continue their previous lifestyle; they will seal themselves off, become anxious, their relationships will wither and their quality of life will worsen continuously. For these reasons, in many cases, it is in their interest to meet the perpetrator, find answers to their questions and receive compensation for their injuries. The study introduces the theoretical and scientific-historical background of the development of the restorative perspective and reviews special police restorative methods not employed in Hungary.

The following part introduces the Hungarian form of implementation of restorative justice, *mediation*. In criminal cases, the mediation procedure could be employed as of the first of January 2007. The creation of the opportunity for a much-debated restorative tool in criminal procedures, in spite of the doubts, showed good results from the very beginning.

In the course of the previous years, mediation has traversed a successful path in the history of the Hungarian justice system. In spite of prior antipathy, the mediation procedure is working well as a restorative method in Hungary and more than four thousand cases are successfully concluded each year. The chapter provides a detailed review of the regulatory steps, the current Hungarian practice, certain difficulties in application, geographic inequalities and shortcomings referred to by professionals in the field. In addition to the above, the chapter points out how effective the application of the restorative system is, how satisfied those directly involved (meaning the victims and the perpetrators) are and addresses the possible directions of change/further development.

Finally, the last part of the analyzing discusses the possibilities of *the employment of restorative methods in custodial sentences*. This research area is rather new, not just in Hungary but abroad as well. Even though, there is seemingly no genuine room for the victim in imprisonment, the person who would require this later on would lose the opportunity for compensation/settlement and, for those imprisoned, an opportunity is not open even later to come to grips with the hurt/injury their act had caused, nor even to express their remorse after the fact. The meeting of the perpetrator with the victim can play a significant role in the perpetrator's ability to evaluate the consequence and damage that he/she had caused in reality, while it assists the victim in processing the events and in making peace. While most restorative programmes in other countries of Europe take place outside of prison, in recent years there have been many experiments which examined how restorative justice could be implemented within the walls of prisons and whether it is possible to develop a prison regime which is entirely based on restorative principles and values.

This study examines the international practice of the restorative justice. It looks at the advantages and the disadvantages of the method and evaluates, in addition to the role of the affected parties, the roles of the institutions and society.

As author, while in part seeking to introduce various research areas studied by the leading Hungarian and foreign authors from a novel point of view, the perspective of the victim, adds research of my own, and also reviews new areas connected to his own specialty area, and in some cases where he initiated their exploration, too. All of the above is, I hope, going to assist in a reevaluation of the role of the victim, to make sure that the patient is not just operated on, but is rather taken care of and rehabilitated, and for our descendants to be able to refer to the 21st century as the “golden age of the victim.”

I. számú melléklet

DR. BARABÁS ANDREA TÜNDE PUBLIKÁCIÓS JEGYZÉKE A PHD-FOKOZAT MEGSZERZÉSÉTŐL KEZDVE

Hazai publikációk jegyzéke

Monográfia, önálló kötet

1. *Áldozatok és igazságszolgáltatás*. Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. 175 p.
2. *Insecurities In European Cities 2*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. 158 p. [társ szerzők Irk Ferenc, Kovács Róbert]
3. *Börtön helyett egyezség, mediáció és más alternatív szankciók Európában*. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2004. 243 p.
4. *InSec, Insecurities in European Cities*. Budapest: 2003. 158 p. [társ szerzők Irk Ferenc, Kovács Róbert]
(The Hungarian Case; 1.)

Szerkesztett könyvek

5. *Tolvaj-kulcs: a betöréses lopások vizsgálata az elkövetők szemszögéből*. Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. 188 p.
6. *Tanulmányok Irk Ferenc professzor 70. születésnapjára*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2012. 284 p.
7. *Responsibility-taking, Relationship-building and Restoration in Prisons': Mediation and Restorative Justice in Prison Settings*. Budapest: P-T Műhely, 2012. 326 p.
JLS/2008/JPEN015-30-CE-0267156/00-39, financed by the Criminal Justice 2008 programme of the European Commission [társ szerkesztők: Fellegi Borbála, Windt Szandra]
8. *Felelősségvállalás, kapcsolat és helyreállítás: mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban*. Budapest: P-T Műhely, 2011. 328 p. [társ szerkesztők: Fellegi Borbála, Windt Szandra]

9. *Konfliktuskezelés elítéltekkel: kézikönyv a mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazhatóságáról a büntetés-végrehajtásban.* Budapest: P-T Műhely, 2010. 95 p. [társszerkesztők: Fellegi Borbála, Windt Szandra]
10. *Resolution of conflicts involving prisoners: handbook on the applicability of mediation and restorative justice in prisons.* Budapest: P-T Műhely, 2010. 95 p. [társszerkesztők: Fellegi Borbála, Windt Szandra]
11. *Épített környezet - bűnözés - szituációs bűnmegelőzés: A lakótelepi bűnmegelőzés alapkérdései.* Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2008. 208 p.
12. *Félelem, bűnözés és bűnmegelőzés Európa 5 nagyvárosában.* Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. 145 p. [társszerkesztők: Irk Ferenc, Kovács Róbert]

Könyvfejezetek

13. Sértettek az angolszász büntetőeljárás rendszerében. In: Hack Péter, Király Eszter, Korinek László, Patyi András (szerk.) *Gályapadból laboratóriumot. Tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2015. pp. 217–225.
14. Media and violence. In: Vókó György (szerk.) *Tanulmányok Polt Péter 60. születésnapja tiszteletére.* Budapest: HVG-ORAC, 2015. pp. 291–298.
15. A resztorativitás elmélete és gyakorlata. In: Ruzsonyi Péter (szerk.) *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből.* Budapest: Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014. pp. 287–334.
16. A diverzió 25 éve Magyarországon. In: Bárd Petra, Hack Péter, Holé Katalin (szerk.) *Pusztai László emlékére.* Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. pp. 213–224.
17. A betörések sértettjei. In: Barabás Andrea Tünde (szerk.) *Tolvaj-kulcs: a betöréses lopások vizsgálata az elkövetők szemszögéből.* Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. pp. 121–145.
18. A betöréses lopások főbb kérdései. In: Barabás Andrea Tünde (szerk.) *Tolvaj-kulcs: a betöréses lopások vizsgálata az elkövetők szemszögéből.* Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. pp. 45–98. [társszerzők: Windt Szandra, Eisinger Andrea, Gauland Edina, Magi Anna, Rózsa Sándor]
19. Fiatalok a börtönben. In: Barabás Andrea Tünde (szerk.) *Tanulmányok Irk Ferenc professzor 70. születésnapjára.* Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2012. pp. 27–45.

20. A mediáció lehetőségei a büntetés-végrehajtásban. In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok*, 48. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2011. pp. 98–114.
21. Megbékélés és helyreállítás a börtönben. In: Barabás Andrea Tünde Fellegi Borbála, Windt Szandra (szerk.) *Felelősségvállalás, kapcsolat és helyreállítás: mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban*. Budapest: P-T Műhely, 2011. pp. 24–60.
22. Nagyvárosi bizonytalanságok. In: Tomay Kyra (szerk.) *Biztonságos városok: Kézikönyv a városi bűnmegelőzés lehetőségeiről*. Budapest: VÁTI, 2011. pp. 27–44.
23. A sértett és a mediáció - az első év tapasztalatai. In: Víg Dávid (szerk.) *Kriminológiai Közlemények 66: A globalizáció kihívásai – kriminálpolitikai válaszok*. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 2010. pp. 279–301.
24. Az ügyész szerepe a mediációban - az első év tapasztalatai. In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok* 46., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2009. pp. 132–168. [társszerző: Windt Szandra]
25. Áldozattá válás Magyarországon: a statisztika és az empirikus vizsgálatok valóságképe. In: Borbíró Andrea, Kiss Anna, Velez Edit, Garami Lajos (szerk.) *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. Budapest: IRM, 2009. pp. 39–53.
26. Mediáció a büntetés-végrehajtásban. In: Németh Zsolt (szerk.) *Írások Tauber István emlékére: [1949-2003]*. Budapest: ELTE Állam- és Jogtudományi Kar; Magyar Kriminológiai Társaság; Rendőrtiszti Főiskola, 2009. pp. 105–111. (Bibliotheca iuridica. Libri amicorum; 35.)
27. Az erőszakos bűncselekmények sértettjei (1995–2005). In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok* 45., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2008. pp. 43–72.
28. A vádelhalasztás eredményessége és feltételei 2006-ban: aktafeldolgozás, különös tekintettel a megelőzés és az individualizálás szempontjaira. In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok* 45., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2008. pp. 193–238., [társszerzők: Windt Szandra, Mészáros Ádám]
29. A vádelhalasztások számának alakulása a magyar büntetőeljárásban. In: Virág GY (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok* 44., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2007. pp. 190–224.
30. Fiatal bűnelkövetők véleménye az alternatív büntetésről. In: Tamási Erzsébet (szerk.) *A helyreállító igazságszolgáltatás lehetőségei a bűnözés kezelésében*. Budapest: Budapesti Szociális Forrásközpont, 2006. pp. 90–115. [társszerző: Windt Szandra]

31. Média és igazságszolgáltatás. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 43.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2006. pp. 11–38. [társszerzők: Gyurkó Szilvia, Virág György]
32. Az áldozattá válás sajátosságai Magyarország egyes régióiban. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 42.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. pp. 68–91.
33. A bűnmegelőzés, a bűnözéstől való félelem. In: Barabás Andrea Tünde , Irk Ferenc , Kovács Róbert (szerk.) *Félelem, bűnözés és bűnmegelőzés Európa 5 nagyvárosában.* Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. pp. 9–145. [társszerzők: Irk Ferenc , Kovács Róbert]
34. Elterelés vagy elzárás. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 41.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2004. pp. 295–315. [társszerző: Windt Szandra]
35. Általános viktimológia, latencia. In: Irk Ferenc (szerk.) *Áldozatok és vélemények 1.* Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2004. pp. 157–198.
36. Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés 1. In: Tóth Mihály *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények.* Budapest: KJK-KERSZÖV, 2002. pp. 60–87. [társszerző: Irk Ferenc]
37. Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezett bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 38.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2001. pp. 60–87. [társszerző: Irk Ferenc]
38. A pénzmosás fantomja. Tanulmány a pénzmosással kapcsolatos empirikus kutatásról. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 37.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2000. pp. 184–205. [társszerző: Molnár Csaba]
39. Az áldozati érdekek-új alternatívák a szankció rendszerben. In: Tauber István (szerk.) *Tanulmányok Vigh József 70. születésnapjára.* Budapest: ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2000. pp. 17–23.
40. A sértett megváltozott szerepe. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok 36.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 1999. pp. 148–173. [társszerző Kiss Anna]
41. A mediáció esélyei Magyarországon egy empirikus vizsgálat tükrében. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok 33.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 1996. pp. 142–157.
42. A bosszútól a kiegyezésig. In: Pusztai László (szerk.) *Kriminológiai és Kriminálisztikai Évkönyv,* Budapest: IKVA, 1993. pp. 253–270.

Folyóiratokban, tanulmány- és konferenciakötetekben megjelent tanulmányok

43. Kriminológia és rendészet. *Magyar Rendészet*, 15:(1) pp. 29-35. (2015)
44. Mediáció körben. *Kriminológiai Tanulmányok*, 51: pp. 185–204. (2014)
[társszerző: Windt Szandra]
45. Beszámoló az Európai Kriminológiai Társaság 2014. évi Konferenciájáról.
Ügyészek Lapja, 21:(5) p. 61. (2014)
Kriminológia Európában: Az inspiráló sokszínűség. Csehország: 2014.09.10 –
2014.09.13. [társszerző: Bárd Petra]
46. Initial Experiences of Mediation in Criminal Justice. *OKRI Review* 2., Budapest,
OKRI, 2010/2 (2010) pp. 6–8.
47. Kulcsszereplő a mediátor – közvetítés büntetőügyekben. In: Jacsó Judit (szerk.)
Bizalom - Társadalom - Bűnözés: V. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés :
Szeged, 2005. október 6–7., Konferencia helye, ideje: Szeged, Magyarország,
2005.10.06 –2005.10.07. Miskolc: Bíbor Kiadó, pp. 264–270.
(Kriminológiai közlemények; különkiadás)
48. Egyezség tettes és áldozat között-racionalitás vagy naivitás? In: Lévai Miklós
(szerk.) *A büntetőeljárás modernizációja az európai jogharmonizáció és a
növekvő bűnözés kettős szorításában: a II. Országos Kriminológiai
Vándorgyűlés anyaga*. Konferencia helye, ideje: Szekszárd, Magyarország ,
1996.10.04 –1996.10.05. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 1998. pp.
114–121.
(Kriminológiai közlemények. Különkiadás)
49. Rendszerváltás, bűnözés, szankciók. In: Irk Ferenc (szerk.) *Társadalmi
átalakulás és bűnözés* . Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország,
1995.08.20 –1995.08.25. Budapest: pp. 211–214.
50. Kriminológia a felsőfokú rendészeti képzésben. *Magyar Rendészet*, 14:(1) pp.
9–13. (2014)
51. "Valaki figyel": Gondolatok Pap András László könyve kapcsán. *Börtönügyi
Szemle*, 32:(3) pp. 111–114. (2013)
52. A vádhalasztás eredményessége: megelőzési és individualizációs szempontok az
ügyészi jogalkalmazásban. *Ügyészek Lapja*, 16:(5) pp. 73–82. (2009)
53. A mediáció jövője Magyarországon. *Ügyészek Lapja*, 14:(5) pp. 17–25. (2007)
54. "Halál egyenes adásban" - a büntető igazságszolgáltatás megjelenése a
tömegkommunikációban: Egy kutatás margójára. *Kriminológiai Közlemények*,
64: pp. 127–154. (2007) [társszerzők: Gyurkó Szilvia, Virág György]

55. Vélemények a büntetésről és a kiegyezés lehetőségéről. *Rendészeti Szemle*, 55:(12) pp. 74–89. (2007)
56. Mediáció: új szerepek és feladatok az eljárásban. *Ügyészek Lapja*, 12:(3) pp. 15–22. (2005)
57. Görgényi Ilona: A viktimológia alapkérdései. *Magyar Jog*, 54:(8) pp. 509–511. (2004) [társszerző: Windt Szandra]
58. Látszat és valóság. *Belügyi Szemle*, 51:(7-8) pp. 131–143. (2003)
59. A sértett kompenzációja. *Acta Humana*, 26: pp. 32–40. (1997)

Egyéb publikációk:

60. Előszó. In: Irk Ferenc *Megbüntethetetlen bűnök: Transznacionális gazdálkodó szervezetek kockázatmenedzselése*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 2015. pp. 9–11.
61. Előszó: bevezetés a "betöréstanba" - a kutatásról és a könyvről. In: Barabás Andrea Tünde (szerk.) *Tolvaj-kulcs: a betöréses lopások vizsgálata az elkövetők szemszögéből*. Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. pp. 9–17.
62. Köszöntő= Salute to Professor Irk. In: Barabás Andrea Tünde (szerk.) *Tanulmányok Irk Ferenc professzor 70. születésnapjára*. 284 p. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2012. p. 7., 9. [társszerző: Vókó György]
63. Előszó. In: Barabás Andrea Tünde, Fellegi Borbála, Windt Szandra (szerk.) *Konfliktuskezelés elítéltekkel: kézikönyv a mediáció és helyreállító igazságszolgáltatás alkalmazhatóságáról a büntetés-végrehajtásban*. Budapest: P-T Műhely, 2010. pp. 5–10.
64. Foreword. In: Barabás Andrea Tünde, Fellegi Borbála, Windt Szandra (szerk.) *Resolution of conflicts involving prisoners: handbook on the applicability of mediation and restorative justice in prisons*. Budapest: P-T Műhely, 2010. pp. 5–10.

Lektorálás:

65. Irk Ferenc *Megbüntethetetlen bűnök: Transznacionális gazdálkodó szervezetek kockázatmenedzselése*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 2015

Külföldi publikációk jegyzéke

1. The growing violence in Hungary. In: Butorac Ksenija (szerk.) *Zbornik Sazekata Radova: IV. medunarodne znanstveno-stručne konferencije "Istraživački Dani Visoke Policijske škole u Zagrebu" = 4th International Scientific and Professional Conference "Police College Research Days in Zagreb"*. Konferencia helye, ideje: Zágráb, Horvátország, 2015.04.23 –2015.04.24. Zágráb: Ministarstvo Kulture Republike Hrvatske, 2015. p. 40.
2. Victim surveys in Hungary (Statistics and reality) = Prieskumy tykajúce sa obetí v Maďarsku (štatistiky versus realita). In: Ondicová Magdaléna, Jurisová Michaela (szerk.) *Aktuálne problémy kriminologickej prognostiky VII*. 118 p. Konferencia helye, ideje: Bratislava, Szlovákia, 2012.11.27 –2012.11.29. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2014. pp. 15–22.
3. Pacemaking circles in the European law system? In: The Swedish National Council for Crime Prevention (szerk.) *The Stockholm Criminology Symposium*. Konferencia helye, ideje: Stockholm, Svédország, 2014.06.09 –2014.06.11. Stockholm: Swedish National Council for Crime Prevention, 2014. p. 75.
4. Victimization and fear of crime. *European Police Science and Research Bulletin*, 5:(10) pp. 20–23. (2014)
5. Possibilities of peacemaking circles in Hungary: dialogue between the victim the offender and the community = Moznosi budovania špeciálnych komunit v Maďarsku: dialóg medzi obet'ou a páchatel'om v danej komuniti. In: Košecká Daniela (szerk.) *Obete kriminality = Victims of crime: Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie. 2. medzinárodná vedecká konferencia = Proceedings of the International Conference. 2nd International Scientific Conference*. 413 p., Konferencia helye, ideje: Bratislava, Szlovákia, 2013.11.27 –2013.11.28. Bratislava: Pan-European University, 2013. pp. 336–352.
6. *Developing Peacemaking Circles in a European Context. Final Research Report: Presented to the European Commission*. By Project Coordinator Elmar G. M. Weitekamp. Eberhard Karls University, Tübingen, 820 p. (2013) [társszerzőként: Weitekamp Elmar, Kerner Hans-Jürgen, Ehret Beate, Aertsen Ivo, Parmentier Stephan, Fellegi Borbála, Vanfraechem Inge, Windt Szandra]
7. Procedural rights and dignity of victims in Hungary. In: Edizioni La Meridiana (sajtó alá rend) (szerk.) *Mediarae semestrale sulla mediazione*. 416 p. Konferencia helye, ideje: Bari, Olaszország, 2011.12.17 –2011.12.18. [s. l.]: [s.n.], pp. 131–158.

8. Diritti processuali e dignità delle vittime: lo stato dell'arte in Ungheria. *Mediares*, 10: pp. 159–183. (2012)
9. The Position of Juvenile Offenders in Hungary: Policy and Practice. In: Gavrielides Theo (szerk.) *Rights and Restoration within Youth Justice*. Ontario: de Sitter Publicatins, 2012. pp. 281–319.
10. Somewhere over the rainbow, the MEREPS results in Hungary. *European Forum for Restorative Justice*, 12:(3) pp. 4–6. (2011) [társszerzők: Fellegi Borbála, Windt Szandra, Szegő Dóra]
11. Vyskum obetí kriminality v Mad'arsku = Victimization surveys in Hungary. In: Záhora Jozef, Kert Robert (szerk.) *Obete kriminality = Victims of crime*. 408 p. Konferencia helye, ideje: Bratislava , Szlovákia , 2010.11.25 Bratislava: Pan-European University, 2010. pp. 211–220.
12. The possibility of RJ in prison settings: The first issues of the MEREPS Project in two Hungarian prisons. In: *Doing Restorative Justice in Europe: Established Practices and Innovative Programmes* . Konferencia helye, ideje: Bilbao, Portugália, 2010.06.17 –2010.06.19. Leuven: pp. 58–59.
13. Mediation and restorative justice post-sentence: the Hungarian experience. *Policy and Race Journal*, 9: pp. 73–81. (2009)
14. "*Mediation and restorative justice in Hungary*": MEREPS meeting 12 November 2009, London [társszerző: Wiindt Szandra]
http://mereps.foresee.hu/uploads/media/00063-RJ_in_prison__HU__London_091112.ppt (2009)
15. Levels of Victimization. In: Tim Lukas (szerk.) *Crime Prevention in High-Rise Housing*. Berlin: Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht., 2007. pp. 63–85. [társszerző: Windt Szandra]
16. *Crime prevention in Hungary*. Konferencia helye, ideje: Amsterdam, Hollandia, 2004.08.25–2004.08.28. Amsterdam: Vrije Universiteit Amsterdam, 2004. 259 p. 4th Annual Conference of the European Society of Criminology [társszerzők: Kovács Róbert, Irk Ferenc, Kó József]
17. Die Praxis der Gewinnenabschöpfung in Ugnarn. In: Michael Kilchling (szerk.) *Die Praxis der Gewinnenabschöpfung in Europa*. Freiburg im Breisgau: Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht., 2002. pp. 391–429.

18. Mediation versus imprisonment? In: *Crime and justice in a changing world*: 12. International Congress on Criminology. Konferencia helye, ideje: Seoul, Dél-Korea, 1998.08.24 –1998.08.29. pp. 197–198.

Független idézettségi mutató

Áldozatok és igazságszolgáltatás. Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014. 175 p.

–Halász Lilla Katinka: Áldozat az igazságszolgáltatás útvesztőjében: recenzió Barabás A. Tünde könyvéről. *Ügyészek Lapja*, 22: (1) pp. 97–98. (2015)

–Irk Ferenc: *Megbüntethetetlen bűnök: Transznacionális gazdálkodó szervezetek kockázatmenedzselése*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 2015.

Irk Ferenc : Viktimológia, közösségi és szituációs bűnmegelőzés. *Belügyi Szemle*, 63: (4) pp. 5–20. (2015)

Fiatalok a börtönben. In: Barabás Andrea Tünde (szerk.).*Tanulmányok Irk Ferenc professzor 70. születésnapjára*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2012. pp. 27–45.

–Belovics Ervin, Vókó György: *A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.

A mediáció lehetőségei a büntetés-végrehajtásban. In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 48.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2011. pp. 98–114.

–Szűcs András: Bírói jogvédelem a büntetés-végrehajtásban. *Börtönügyi Szemle*, 31: (1) pp. 15–28. (2012)

–Bérces Viktor: Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezés?: mediáció és más alternatív szankciók Európában KJK-Kerszöv, Budapest, 2004, : [könyvismertetés]. *Belügyi Szemle*, (3) pp. 131–143. (2013)

–Belovics Ervin, Vókó György: *A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.

–Szabó András: Mediáció a büntetés-végrehajtás alatt? – elmélkedés a jogintézmény bevezetésének lehetőségéről. *Ars Boni*, 2: (június) p. 1. (2014)
<http://arsboni.hu/mediacio-a-buntetes-vegrehajtas-alatt-elmelkedes-a-jogintezmeny-bevezetesenek-lehetosegerol.html>

Megbékélés és helyreállítás a börtönben. In: Barabás Andrea Tünde, Fellegi Borbála, Windt Szandra (szerk.) *Felelősségvállalás, kapcsolat és helyreállítás: mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban*. Budapest: P-T Műhely, 2011. pp. 24–60.

- Windt Szandra : Mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban (MEREPS) avagy egy nemzetközi projekt tapasztalatainak bemutatása. (2012.)
- Lebujos Imre : Resztoratív módszerek a büntetés-végrehajtási intézetekben: Utópia vagy valóság? *Börtönügyi Szemle*, 31: (4) pp. 33–52. (2012)
- Gerencsér Balázs Szabolcs: Modellkísérletek modellezése : a tervezés és kivitelezés módszertana. In: *Modellkísérletek a közigazgatás fejlesztésében : az ún. "pilot projektek" határai elméletben és gyakorlatban.* (19) Budapest: Pázmány Press, 2013. pp. 285–298. (A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Könyvei)
- Gerencsér Balázs Szabolcs: Modellkísérletek: fogalmak, célok, módszertan. In: *Modellkísérletek a közigazgatás fejlesztésében : az ún. "pilot projektek" határai elméletben és gyakorlatban.* (19) Budapest: Pázmány Press, 2013. pp. 11–33. (A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának Könyvei)
- Belovics Ervin, Vókó György: *A büntetés-végrehajtási törvény magyarázata.* HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2014.

Az ügyész szerepe a mediációban – az első év tapasztalatai. In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai tanulmányok* 46., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2009. pp. 132–168. [társ szerző: Windt Szandra]

- Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról.* Budapest: Gondolat Kiadó, 2012. (Dignitas Iuris Debreceni Iskola) 324 p.

A vádhalasztás eredményessége: megelőzési és individualizációs szempontok az ügyészi jogalkalmazásban. *Ügyészek Lapja*, 16:(5) pp. 73–82. (2009)

- Ambrus István: Nagy Ferenc: Régi és új tendenciák a büntetőjogban és a büntetőjog-tudományban: [recenzió]. *Magyar Jog*, 61: (5) pp. 307–312. (2014)

Áldozattá válás Magyarországon: a statisztika és az empirikus vizsgálatok valóságképe. In: Borbíró Andrea, Kiss Anna, Velez Edit, Garami Lajos (szerk.) *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve.* Budapest: IRM, 2009. pp. 39–53.

- Windt Szandra: A külföldiek és a bűnözés kapcsolata hazánkban. In: Németh Zsolt (szerk.): *Írások Tauber István emlékére.* (35) Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, ELTE-ÁJK, Rendőrtisztviselői Főiskola, 2009. pp. 112–129. (Libri Amicorum)
- Romulus-Nicolae Ungureanu et al.: *Nemzetközi tanulmány a kényszermunkával kapcsolatos emberkereskedelmi szakpolitikák sajátosságairól: 2009-2011.* Emberkereskedelem Elleni Küzdelem Országos Bizottsága, 2013.
- Irk Ferenc: *Megbüntethetetlen bűnök: Transznacionális gazdálkodó szervezetek kockázatmenedzselése.* Miskolc: Bíbor Kiadó, 2015. (1.) 236 p.

Mediáció a büntetés-végrehajtásban. In: Németh Zsolt (szerk.) *Írások Tauber István emlékére: [1949-2003]*. Budapest: ELTE Állam- és Jogtudományi Kar; Magyar Kriminológiai Társaság; Rendőrtiszti Főiskola, 2009. pp. 105–111. (Bibliotheca iuridica. Libri amicorum; 35.)

–Jó járt Borbála Gyöngyike: *Kiutasítás végrehajtásának eljárásjogi kérdései: egyetemi jegyzet.* Pécs, 2011.

–Vókó György: *Magyar büntetés-végrehajtási jog.* Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó - Dóm Kiadó, 2013.

"Mediation and restorative justice in Hungary": MEREPS meeting 12 November 2009, London

<http://mereps.foresee.hu/uploads/media/00063->

[RJ_in_prison_HU_London_091112.ppt](http://mereps.foresee.hu/uploads/media/00063-RJ_in_prison_HU_London_091112.ppt) (2009) [társszerző: Windt Szandra]

–Görgényi Ilona, Jacsó Judit: Hungary. In: *Restorative justice in criminal matters: towards a new European Perspective : comparative research in 11 countries.* Athen: Sakkoulas Publications, 2013. pp. 125–156.

Az erőszakos bűncselekmények sértettjei (1995–2005). In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 45.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2008. pp. 43–72.

–Windt Szandra: A külföldiek és a bűnözés kapcsolata hazánkban. In: Németh Zsolt (szerk.) : *Írások Tauber István emlékére.* (35) Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, ELTE-ÁJK, Rendőrtiszti Főiskola, 2009. pp. 112–129. (Libri Amicorum)

A vádelhalasztás eredményessége és feltételei 2006-ban: aktafeldolgozás, különös tekintettel a megelőzés és az individualizálás szempontjaira. In: Virág György (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 45.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2008. pp. 193–238. [társszerzők: Windt Szandra, Mészáros Ádám]

–Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról.* Budapest: Gondolat Kiadó, 2012. (Dignitas Iuris Debreceni Iskola), 324 p.

–Róth Erika: Az ügyész diszkrecionális döntéseinek számonkérhetősége. In: *A büntető hatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz : tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2014. pp. 391–400.

A vádelhalasztások számának alakulása a magyar büntetőeljárásban. In: Virág György (szerk.). *Kriminológiai Tanulmányok 44.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2007. pp. 190–224.

–Hack Péter: *A büntetőhatalom függetlensége és számonkérhetősége.* Budapest: Magyar Közlöny Lap-és Könyvkiadó, 2008. 382 p.

–Róth Erika: A kár megtérülésének egyéb formái. In: Kerezsi Klára Borbíró Andrea (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés*

kézikönyve. (2) Budapest: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2009. pp. 139–153.

–Fellegi Borbála: *Út a megbékéléshez: a helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon*. Budapest: Napvilág Kiadó, 2009.

–Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról*. Budapest: Gondolat, 2012., (Dignitas Iuris Debreceni Iskola)

–Fellegi Borbála: Retribution and/or restoration? The purpose of our justice system through the lens of judges and prosecutors. In: *Civilising criminal justice : an international restorative agenda for penal reform*. Hampshire: Waterside Press, 2013. pp. 115–150.

Róth Erika: Az ügyész diszkrecionális döntéseinek számonkérhetősége. In: *A büntető hatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz : tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2014. pp. 391–400.

A mediáció jövője Magyarországon. *Ügyészek Lapja*, 14:(5) pp. 17–25. (2007)

–Bárd Petra: Helyreállító igazságszolgáltatás. In: Kerecsi Klára, Borbíró Andrea (szerk.): *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. (1) Budapest: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, 2009. pp. 191–221.

– Somogyi Magdolna : A mediáció megvalósulása a büntetőjogban. *Glossa Iuridica*, 2: (1) pp. 74–77. (2011)

– Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2012. , (Dignitas Iuris Debreceni Iskola)

–Aradi Csilla: Mediáció vagy meditáció? *Optimi Nostri*, 1: pp. 10–60. (2012)

–Kengyel Miklós: *Magyar polgári eljárásjog*: tizennegyedik, átdolgozott és javított kiadás, Budapest: Osiris Kiadó, 2013.

–Rákóczi Dóra: Mediáció elméletben és gyakorlatban. *Belügyi Szemle*, 61: (12) pp. 92–112. (2013)

"Halál egyenes adásban" – a büntető igazságszolgáltatás megjelenése a tömegkommunikációban: Egy kutatás margójára. *Kriminológiai Közlemények*, 64: pp. 127–154. (2007) [társszerzők: Gyurkó Szilvia, Virág György]

–Vaskuti András :A bűncselekményt elkövető gyermekek a médiában. *Család Gyermek Ifjúság*, (2012)

Levels of Victimisation. In: Tim Lukas (szerk.) *Crime Prevention in High-Rise Housing*. Berlin: Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht., 2007. pp. 63–85.[társszerző: Windt Szandra]

–Irk Ferenc : A kockázattársadalom menedzserdevianciáiról. In: Vókó György (szerk.) : *Kriminológiai Tanulmányok 51.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2014. pp. 9–25.

–Irk Ferenc: *Megbüntethetetlen bűnök: Transznacionális gazdálkodó szervezetek kockázatmenedzselése*. Miskolc: Bibo Kiadó, 2015. (1.)

Fiatal bűnelkövetők véleménye az alternatív büntetésről. In: Tamási Erzsébet (szerk.) *A helyreállító igazságszolgáltatás lehetőségei a bűnözés kezelésében*. Budapest: Budapesti Szociális Forrásközpont, 2006. pp. 90–115. [társszerző: Windt Szandra]

- Lévay Miklós : A magyar kriminológiai gondolkodás fejlődése. In: *Kriminológia-Szakkriminológia*. Complex Kiadó, 2006. pp. 155–200.
- Sárik Eszter: A büntetőjogi gondolkodás és a vallás kérdései a posztmodern tükrében. *Belügyi Szemle*, 59: (1) pp. 82–122. (2011)
- Nagypál Szabolcs: A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum Aequum Salutare*, 7: (1) pp. 15–36. (2011)

Kulcsszereplő a mediátor – közvetítés büntetőügyekben. In: Jacsó Judit (szerk.). *Bizalom - Társadalom - Bűnözés: V. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés : Szeged, 2005. október 6-7.* 307 p. Konferencia helye, ideje: Szeged , Magyarország , 2005.10.06 –2005.10.07. Miskolc: Bíbor Kiadó, pp. 264–270. (Kriminológiai Közlemények)

- Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2012. (Dignitas Iuris Debreceni Iskola)

Média és igazságszolgáltatás. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 43.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2006. pp. 11–38. [társszerzők: Gyurkó Szilvia, Virág György]

- Antal Szilvia, Dunavölgyi Szilveszter: A bűn világa a médiában. *Rendészeti Szemle*, 54: (12) pp. 13–36. (2006)
- Vári Vince: A bűnüldözés hatékonyságának rendőrségi vetületei. *Társadalom és Honvédelem*, 17: (3-4) pp. 511–521. (2013)

Victimology, Latency and other Questions: The characteristics of victimisation in Hungary. In: Fenyvesi Csaba, Herke Csongor, Mészáros Bence (szerk.) *Bizonyítékok: tiszteletkötet Tremmel Flórián Egyetemi Tanár 65. Születésnapjára* . Pécs: PTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2006. pp. 43–53. (Studia iuridica auctoritate Universitatis Pécs publicata; 139.)

- Kiss Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljárásban* (Disszertáció). 252 p. 2006.
- Irk Ferenc: A kriminológia prioritásai ma – holnap. In: Hautzinger Zoltán, Verhóczy János (szerk.) : *Sodorvonalon : tanulmányok Virányi Gergely 60. születésnapja tiszteletére*. Budapest: Magyar Rendészettudományi Társaság, 2012. pp. 95–109.

Mediáció: új szerepek és feladatok az eljárásban. *Ügyészek Lapja*, 12:(3) pp. 15–22. (2005)

- Póka Rita : Gondolatok a tettes-áldozat mediáció hazai bevezetéséről. *Magyar Jog*, 53: (12) p. 756. (2006)
- Görgényi Ilona: *Kárjótétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben*. Budapest: HVG-ORAC, 2006. 178 p.

- Tóth Andrea Noémi: A közvetítői eljárás gyakorlati problémái. *Debreceni Jogi Műhely*, 6: (1) (2009)
http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2009/a_kozvetitoi_eljaras_gyakorlati_problemai/
- Nagypál Szabolcs: A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum Aequum Salutare*, 7: (1) pp. 15–36. (2011)
- Somogyi Magdolna : A mediáció megvalósulása a büntetőjogban. *Glossa Iuridica*, 2: (1) pp. 74–77. (2011)
- Aradi Csilla : Mediáció vagy meditáció? *Optimi Nostri*, 1: pp. 10–60. (2012)
- Rákóczi Dóra: Mediáció elméletben és gyakorlatban. *Belügyi Szemle*, 61: (12) pp. 92–112. (2013)
- Katona Noémi Vanda: Mediáció, a viták békés rendezésére szolgáló diverziós eszköz a büntetőeljárásban. *Ars Boni*, augusztus 11.: pp. 1–6. (2014)

Az áldozattá válás sajátosságai Magyarország egyes régióiban. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 42.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. pp. 68–91.

- Józsa Zsuzsanna :Az áldozattá válás és az áldozatvédelem pszichológiai vonatkozásai. In: Csernyikné Póth Ágnes, Fogarasi Mihály (szerk.) : *Kriminálpszichológia*. Budapest: Rejtjel Kiadó, 2006. pp. 233–254.
- Bakóczi Antal, Ritecz György, Sárkány István: *Az élet elleni bűnözés nemzetközi kis tükre*. Budapest: Rendőrtiszti Főiskola, 2008.

A bűnmegelőzés, a bűnözéstől való félelem. In: Barabás Andrea Tünde, Irk Ferenc, Kovács Róbert (szerk.). *Félelem, bűnözés és bűnmegelőzés Európa 5 nagyvárosában*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. pp. 9–145. [társszerzők: Irk Ferenc, Kovács Róbert]

- Lévay Miklós:A magyar kriminológiai gondolkodás fejlődése. In: *Kriminológia-Szakkriminológia*. Complex Kiadó, 2006. pp. 155–200.
- Kulcsár Gabriella, Kury Helmut: A magyar lakosság kriminális attitűdrendszere, punitivitása és bűnözési félelme nemzetközi összehasonlításban. *Ügyészek Lapja*, 19: (1) pp. 27–45. (2012)
- Irk Ferenc: A makrokriminalitás megelőzésének rögzös útjáról. In: *A büntető hatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz : tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2014. pp. 207–216.
- Windt Szandra: Rendészeti stratégiák, avagy rendőrség és bűnmegelőzés. In: *Gályapadból laboratóriumot : tanulmányok Finszter Géza professzor tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2015. pp. 79–89.

Insecurities In European Cities 2. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2005. [társszerzők: Irk Ferenc, Kovács Róbert]

- Lévay Miklós : A magyar kriminológiai gondolkodás fejlődése. In: *Kriminológia-Szakkriminológia*. Budapest: Complex Kiadó, 2006. pp. 155–200.
- Krajewski Krzysztof: Niepokoje, leki, strach przed przestepczoscia i rozmiary wiktymizacji w pieciu badanych miastach. In: Krajewski Krzysztof (szerk.) : *Poczucie bezpieczenstwa mieszkanców wielkich miast*. Krakko: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellonskiego, 2011. pp. 85–142.
- Irk Ferenc: A makrokriminalitás megelőzésének rögös útjáról. In: *A büntető hatalom korlátainak megtartása: a büntetés mint végső eszköz : tanulmányok Gönczöl Katalin tiszteletére*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 2014. pp. 207–216.

Börtön helyett egyezés, mediáció és más alternatív szankciók Európában. Budapest: KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 2004.

- Csemáné Váradi Erika Bartkó Róbert M Nyitrai Péter: *Bevezetés a büntügyi tudományokba*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 2004.
- Fekete Orsolya: Dr. Barabás Andrea Tünde: Börtön helyett egyezés: könyvismertetés. *Ügyészek Lapja*, 11: (3) pp. 81–84. (2004)
- Gulyás Géza: A mediáció. *Ügyvédek Lapja*, 44: (2) pp. 20–27. (2005)
- Póka Rita: A mediáció néhány ország gyakorlatában. *Ügyészek Lapja*, 12: (4) pp. 63–72. (2005)
- Kiss Anna: Mediáció a büntetőeljáráásban. *Magyar Jog*, 52: (4) p. 243. (2005)
- Fellegi Borbála: State of affairs of Restorative Justice in Hungary. In: *Meeting the Challenges of Implementing Restorative Justice in Central and Eastern Europe*. Leuven, Belgium: 2005 (2005) pp. 29 . (Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Strafrecht)
- Görgényi Ilona: A büntetőügyekben történő mediáció távlatai. In: *Bizalom-társadalom-bűnözés*. Miskolc, Magyarország: (2006) pp. 226. (Magyar Kriminológiai Társaság)
- Farkas Johanna: A büntetőügyekben történő resztoratív igazságszolgáltatás egyik formájának - a mediációnak - pszichológiai vetületei. In: Csernyikné Póth Ágnes, Fogarasi Mihály (szerk.) : *Kriminálpszichológia*. Budapest: Rejtjel Kiadó, 2006. pp. 266–287.
- Lévay Miklós : A magyar kriminológiai gondolkodás fejlődése. In: *Kriminológia-Szakkriminológia*. Complex Kiadó, 2006. pp. 155–200.
- Kuji Eszter: A mediáció büntetőjogi szabályainak kialakítása hazánkban. *Ügyészek Lapja*, 13: (2) pp. 17–30. (2006)
- Rab Henriett: A mediáció lehetőségei a büntető igazságszolgáltatásban munkajogi szemmel. *Debreceni Jogi műhely*, 3: (1) pp. 1–17. (2006)
- Kiss Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljáráásban*. (Disszertáció) 252 p. 2006.
- Görgényi Ilona : A viktimológia. In: Gönczöl Katalin, Kerecsi Klára, Korinek László (szerk.) : *Kriminológia -Szakkriminológia*. Budapest: Complex Könyvkiadó, 2006.
- Gilányi Eszter: Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezés? Mediáció és más alternatív szankciók Európában: [könyvismertetés]. *Jogtudományi Közlöny*, 61: (5) pp. 194–196. (2006)

- Póka Rita: Gondolatok a tettes-áldozat mediáció hazai bevezetéséről. *Magyar Jog*, 53: (12) p. 757. (2006)
- Görgényi Ilona: *Kárjótétel a büntetőjogban, mediáció a büntetőügyekben*. Budapest: HVG-ORAC, 2006. 287 p.
- Gönczöl Katalin : A helyreállító igazságszolgáltatás filozófiája. *Büntetőjogi Kodifikáció*, 7: (2) p. 3. (2007)
- Gönczöl Katalin: Helyreállító igazságszolgáltatás. In: *A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon*. IRM Országos Büntelmezési Bizottság, 2008. pp. 9–21.
- Gyurkó Szilvia : Konfliktuskezelés romaügyekben-az érzelmek szerepe a jogban. *Rendészeti Szemle*, 57: (12) pp. 27–34. (2008)
- Herke Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécs: 2008. 225 p.
- Iványi Klára: Történeti áttekintés. In: *A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon*. IRM Országos Büntelmezési Bizottság, 2008. pp. 29–37.
- Kabódi Csaba: A szabadságvesztés-büntetés határvonalai. In: Holé Katalin, Kabódi Csaba, Mohácsi Barbara (szerk.) *Dolgozatok Erdei Tanár Úrnak*. (30) Budapest: ELTE ÁJK, 2009. pp. 153–185. (Bibliotheca Iuridica Libri Amicorum)
- Bánházy Péter: *Punitum necesse est? : A resztoratív igazságszolgáltatás elveszett eszméje nyomában*. http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/banhazy_peter__a_resztorativ_igazsagszolgalattas_elveszett_eszmeje_nyomaban%5Bjogi_forum%5D.pdf. (2009.)
- Fellegi Borbála: *Út a megbékéléshez: a helyreállító igazságszolgáltatás intézményesülése Magyarországon*. Budapest: Napvilág Kiadó, 2009.
- Bérces Viktor : A magyar büntetési rendszer reformjával kapcsolatos jogalkotási kérdések. *Iustum Aequum Salutare*, VI: (2) pp. 83–99. (2010)
- Törzs Edit : Helyreállító igazságszolgáltatás és társadalmi tőke. *Jogi Tanulmányok*, 15: (1) pp. 391–398. (2010)
- Nagypál Szabolcs: A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum Aequum Salutare*, 7: (1) pp. 15–36. (2011)
- Nagypál Szabolcs: A közvetítés jogelmélete: a mediáció folyamata és alapelvei. *Jog, Állam, Politika*, 3: (2) pp. 43–63. (2011)
- Vókó György: A büntetési teóriák racionalitásai. *Büntetőjogi Szemle*, 2012: (1) pp. 36–50. (2012)
- Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról*. Budapest: Gondolat Kiadó, 2012. (Dignitas Iuris Debreceni Iskola) 324 p.
- Rákóczi Dóra: A szabadságvesztés végrehajtása Magyarországon az Európai szabályok tükrében. *Belügyi Szemle*, 60: (7-8) pp. 85–110. (2012)
- Nyesténé Jánkfalvi Zita: Elkövettem, megbántam, jóvátenném: resztoratív gyakorlatok a börtönben. *Börtönügyi Szemle*, 31: (2) pp. 14–28. (2012)
- Somogyvári Mihály: Integráció és szakképzés a börtönben. (Kutatási jelentés) (2012)
- Aradi Csilla: Mediáció vagy meditáció? *Optimi Nostri*, 1: pp. 10–61. (2012)
- Fenyvesi Csaba: A magyar kriminalisztika és büntetőeljárásjog-tudomány monografikus alapjai. *Magyar Rendészet*, 13: (2) pp. 115–130. (2013)

- Bérces Viktor: Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezség?: mediáció és más alternatív szankciók Európában : [könyvismertetés]. *Belügyi Szemle*, 61: (3) pp. 131–143. (2013)
- Görgényi Ilona, Jacsó Judit: Hungary. In: *Restorative justice in criminal matters: towards a new European Perspective : comparative research in 11 countries*. Athen: Sakkoulas Publications, 2013. pp. 125–156.
- Rákóczi Dóra: Mediáció elméletben és gyakorlatban. *Belügyi Szemle*, 61: (12) pp. 92–112. (2013)
- Nagy Ferenc: *Régi és új tendenciák a büntetőjogban és a büntetőjogtudományban*. Budapest: Akadémiai, 2013. 193 p.
- Gröpler Anita: *Újabb alternatív szankció a Büntető Törvénykönyvben, avagy a jóvátételi munka szabályozása és gyakorlata*. Magyar Bírói Egyesület. (2013)
- Irk Ferenc: A bűnügyi prognózisról - múltbeli tények és jövőbeli kilátások. In: *Pusztai László emlékére*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet; ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2014. pp. 257–269.
- Fázi László: Gondolatok a közös vádképviselő problémáiról. *Magyar Jog*, 61: (7-8) pp. 421–432. (2014)
- Szabó András: Mediáció a büntetés-végrehajtás alatt? – elmélkedés a jogintézmény bevezetésének lehetőségéről. *Ars Boni*, 2014: (június) pp. 1–5. (2014)

Elterelés vagy elzárás. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 41.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2004. pp. 295–315. [társ szerző: Windt Szandra]

- Sós Tóth Adrienn: A rövid tartamú szabadságvesztés dilemmái. *Börtönügyi Szemle*, 25: (4) p. 13. (2006)
- Mohácsi Barbara: A szabadságvesztés-büntetés lehetséges "alternatívái". *Jogi Tanulmányok*, 15: (1) pp. 359–373. (2010)

Általános viktimológia, latencia. In: Irk Ferenc (szerk.) *Áldozatok és vélemények*. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2004. pp. 157–198., 1. kötet.

- Róth Erika: Bízhat-e a sértett az igazságszolgáltatásban? In: *Bizalom-társadalom-bűnözés*. Miskolc: Bíbor Kiadó, 2006. p. 68.
- Windt Szandra: A külföldiek és a bűnözés kapcsolata hazánkban. In: Németh Zsolt (szerk.) : *Írások Tauber István emlékére*. (35) Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, ELTE-ÁJK, Rendőrtiszti Főiskola, 2009. pp. 112–129. (Libri Amicorum)
- Ritter Ildikó: Vitairat a szegénység és a bűnözés kapcsolatáról. *Börtönügyi Szemle*, 29: (3) pp. 37–50. (2010)
- Kulcsár Gabriella, Kury Helmut: A magyar lakosság kriminális attitűdrendszere, punitivitása és bűnözési félelme nemzetközi összehasonlításban. *Ügyészek Lapja*, 19: (1) pp. 27–45. (2012)
- Szabó Henrik, Windt Szandra: A problémaorientált rendészet szerepe az ismételt áldozattá válás megelőzésében. *Magyar Rendészet*, 13: (2) pp. 151–166. (2013)

- Raduly Zsuzsa: Miben különbözik az eredményes mediáció a polgári jogi igény teljesítésétől. *Jogtudományi Közlöny*, 68: (7-8) pp. 383–389. (2013)
- Veisz Gábor: Report on Hungarian Victim Support. http://providus.lv/upload_file/Projekti/Kriminalitesibas/Victim%20support/4.%20HU.pdf. (2013.)

General Victimology, Latency. In: Irk Ferenc (szerk.) *Victims and Opinions I.* . 201 p. Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2004. pp. 161–201.

- Kerezsi Klára, Lévay Miklós: Criminology, Crime and Criminal Justice in Hungary. *European Journal of Criminology*, 5: (2) pp. 239–260. (2008)
- Windt Szandra: Forecasting Crime Development and Control of Crime in Central and Eastern European Countries: Proceedings of the International conference. In: *Proceedings of the International conference Forecasting Crime Development and Control of Crime in Central and Eastern European Countries*. Bratislava, Szlovákia: 2007.11.14–2007.11.16. (2008.) , pp. 33–44 . (Bratislava School of Law)
- Kerezsi Klára: 'Grandpa's fashion in the new year' – innovative theoretical thoughts vs. simplistic crime prevention practices in Hungary. In: Hebberecht Patrick, Baillergeau Evelyne (szerk.) : *Social crime prevention in late modern Europe : a comparative perspective*. Brussel: VUBPRESS, 2012. pp. 181–208.

InSec, Insecurities in European Cities. Budapest: 2003. 158 p., (The Hungarian Case; 1.) 2. , *InSec, Insecurities in European Cities*. [társszerzők: Irk Ferenc, Kovács Róbert]

- Irk Ferenc: Büntetőnorma-alkotás rizikótársadalomban kriminál-filozófiai alapvetés. In: Ligeti Katalin (szerk.): *Wiener A. Imre ünnepi kötet*. Budapest: KJK-Kerszöv, 2005. pp. 495–506.

Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezeti bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés. II *Kriminológiai Tanulmányok* 39., pp. 9–36. (2002) [társszerző: Irk Ferenc]

- Korinek László: A gazdasági bűnözés kriminológiai szempontú megközelítése. *Rendészeti Szemle*, 2009: (7-8) pp. 39–57. (2009)
- Korinek László: *Kriminológia*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010. 743 p.
- Czine Ágnes: *Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája* (Disszertáció). 276 p. 2011.
- Sallai János, Mátyás Szabolcs: Objektív és szubjektív biztonság néhány magyar nagyvárosban. In: Hervainé Szabó Gyöngyvér (szerk.): *A 21. század eleji államiság kérdőjelei*. Székesfehérvár: Kodolányi János Főiskola, 2015. pp. 335–407.

Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés 1. In: Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. Budapest: KJK-KERSZÖV, 2002. pp. 60–87. [társszerző: Irk Ferenc]

–Kóhalmi László: Die organisierte Kriminalität in Ungarn. In: *Tanulmányok Dr. Földvári József professzor 80. születésnapja tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2006. p. 167

Gazdaság, bűnözés, gazdasági bűnözés, szervezett bűnözés, szervezett gazdasági bűnözés. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 38.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2001. pp. 60–87.[társszerző: Irk Ferenc]

–Tóth Mihály:A fehérgalléros bűnözés; a gazdasági bűnözés. In: *Kriminológia-Szakkriminológia*. Budapest: Complex, 2006. pp. 399–420.

–Kóhalmi László: Die organisierte Kriminalität in Ungarn. In: *Tanulmányok Földvári József tiszteletére*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2006. p. 165

–Korinek László:A gazdasági bűnözés kriminológiai szempontú megközelítése. *Rendészeti Szemle*, 2009: (7-8) pp. 39–57. (2009)

–Korinek László: *Kriminológia*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010. 743 p.

–Czine Ágnes: *Az emberkereskedelem, mint a szervezett bűnözés egyik megjelenési formája* (Disszertáció). 276 p. 2011.

–Inzelt Éva: Átfedő halmazok: gazdasági bűnözés - fehérgalléros bűnözés. In: *Pusztai László emlékére*. Budapest: OKRI, ELTE Állam- és Jogtudományi Kar, 2014. pp. 241–256.

–Sallai János Mátyás Szabolcs: Objektív és szubjektív biztonság néhány magyar nagyvárosban. In: *A 21. század eleji államiság kérdőjelei*. Székesfehérvár: KJF, 2015. pp. 335–407.

–Szendrei Ferenc: *A pénzmosás*: PhD értekezés tézisei. Pécs, 2010

A szervezett bűnözés egyes megnyilvánulásai Magyarországon: Embercsempészet. *Rendvédelmi Füzetek*, 3:(31) pp. 1–20. (2001)

–Békési Tihamér: Az RTF Rendvédelmi Füzetekben 2001-ben megjelent dolgozatok. *Rendvédelmi Füzetek*, 4: (1) pp. 36–36. (2002)

–Windt Szandra: Az irreguláris migráció hazai jellemzői. In: Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai tanulmányok 43.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2006. p. 105

A pénzmosás fantomja. Tanulmány a pénzmosással kapcsolatos empirikus kutatásról. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai Tanulmányok 37.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2000. pp. 184–205. [társszerző: Molnár Csaba]

–Dusik Sándor: Pénzmosás. *Belügyi Szemle*, 48: (3) pp. 112–116. (2000)

–Kemenes Csaba: A pénzmosás technikai és a jogalkalmazás hazai tapasztalatai. *Belügyi Szemle*, (4-5) pp. 40–60. (2001)

–Irk Ferenc, Finszter Géza: Gazdasági-társadalmi változások, a bűnözés új kihívásai: Szervezett bűnözés Kelet-Közép-Európában az Európai Unió peremén. In: Irk Ferenc (szerk.): *Kriminológiai Tanulmányok 38.*, Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2001. p. 15.

- Tóth Mihály: *Gazdasági bűnözés és bűncselekmények*. Budapest: KJK KERSZÖV, 2002.
- Horváth Ferenc: A pénzmosás megakadályozására vonatkozó szabályozás. In: *Pénzügyek a globalizációban*. Szeged: JATEPress, 2004. pp. 46–61.
- Szendrei Ferenc: *A pénzmosás*: PhD értekezés tézisei. Pécs, 2010

A sértett megváltozott szerepe. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok* 36., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 1999. pp. 148–173. [társszerző: Kiss Anna]

- Herczog Mária (szerk.): *Megbékélés és jóvátétel: Kézikönyv a helyreállító igazságszolgáltatásról*. Budapest: Család Gyermek Ifjúság, 2003. 259 p.
- Kiss Anna: *A sértett szerepe a büntetőeljáráásban* (Disszertáció). 252 p., 2006.
- Korinek László: *Kriminológia*. Budapest: Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, 2010. 743 p.

Az áldozatok jogai és az áldozat-segítő szervezetek. *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok* 36., pp. 148–173. (1999) [társszerző Kiss Anna]

- Csernyikné Póth Ágnes: A másodlagos áldozattá válás és elkerülésének rendőri vonatkozásai. *Kriminológiai Közlemények*, 66: pp. 263–278. (2010)

Egyezség tettes és áldozat között-racionalitás vagy naivitás? In: Lévai Miklós (szerk.) *A büntető eljárás modernizációja az európai jogharmonizáció és a növekvő bűnözés kettős szorításában: a II. Országos Kriminológiai Vándorgyűlés anyaga*. Konferencia helye, ideje: Szekszárd, Magyarország, 1996.10.04 –1996.10.05. Budapest: Magyar Kriminológiai Társaság, 1998. pp. 114–121. (Kriminológiai közlemények. Különkiadás)

- Megbékélés és jóvátétel: *Kézikönyv a helyreállító igazságszolgáltatásról*. Budapest: Család Gyermek Ifjúság, 2003.
- Herczog Mária: Change of victim-offender mediation in Hungary. In: *Victim-Offender mediation with Youth Offenders in Europe*. Springer, 2005. pp. 259–274.

A sértett kompenzációja. *Acta Humana*, 26: pp. 32–40. (1997)

- Áldozatsegítés Európában 2004*. Budapest: Igazságügyi Minisztérium, 2005.
- Bérces Viktor: Barabás A. Tünde: Börtön helyett egyezség?: mediáció és más alternatív szankciók Európában KJK-Kerszöv, Budapest, 2004. 244 p., *Belügyi Szemle*, 61: (3) pp. 131–143. (2013)

Rendszerváltás, bűnözés, szankciók. In: Irk Ferenc (szerk.) *Társadalmi átalakulás és bűnözés*. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország, 1995.08.20 –1995.08.25. Budapest: pp. 211–214.

- Vókó György: Elmélkedés a pártfogó felügyeletről. In: Korinek László, Köhalmi László (szerk.): *A "Pártfogó Felügyelői Szolgálat időszerű kérdései" címmel 2003 november 14-én Pécsen megrendezett kerekasztal-konferencia tanulmánykötete.* (1) Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kriminológiai és Büntetés-végrehajtási Jogi Tanszék, 2004. pp. 33–61. (Acta Criminalia)
- Vókó György: *Magyar büntetés-végrehajtási jog.* Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó – Dóm Kiadó, 2013. (Institutiones Juris Dialóg Campus Tankönyvek), 415 p.

A mediáció esélyei Magyarországon egy empirikus vizsgálat tükrében. In: Irk Ferenc (szerk.) *Kriminológiai és Kriminálisztikai Tanulmányok* 33., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 1996. pp. 142–157.

- Irk Ferenc: Az Országos Kriminálisztikai Intézettől az Országos Kriminológiai és Kriminálisztikai Intézetig át az Országos Kriminológiai Intézet. In: Irk Ferenc (szerk.) : *Kriminológiai Tanulmányok* 37., Budapest: Országos Kriminológiai Intézet, 2000. pp. 11–64.
- Herke Csongor: *A sértett -terhelt mediáció szerepe a bűnmegelőzésben.* (2003)
- Egyéb megjelenés: In: *Pécsi Határőr Tudományos Közlemények II.* Tanulmányok a „Határőrség szerepe a bűnmegelőzésben” című tudományos konferenciáról. Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Pécs, 2003. pp. 101–108.
- Herczog Mária (szerk.): *Megbékélés és jóvátétel: Kézikönyv a helyreállító igazságszolgáltatásról.* Budapest: Család Gyermek Ifjúság, 2003. 259 p.
- Papházi Tibor: A jogsértések áldozatai és a közbiztonság. *Társadalomkutatás*, 20: pp. 267–285. (2005)
- Kiss Szabolcs: A bűncselekmények áldozatainak segítéséről–a legújabb hazai tendenciák. In: *Tanulmányok Dr. Földvári József professzor 80.születésnapja tiszteletére.* Pécs: Pécsi Tudományegyetem Állam-és Jogtudományi Kar, 2006. pp. 155–164.
- Kuji Eszer: A mediáció büntetőjogi szabályainak kialakítása hazánkban. *Ügyészek Lapja*, 13: (2) pp. 17–30. (2006)
- Kerecsi Klára: *Kontroll vagy támogatás: az alternatív szankciók dilemmája.* Budapest: Complex Könyvkiadó, 2006. 304 p.
- Herke Csongor: *Megállapodások a büntetőperben.* Pécs: 2008. 225 p.
- Iványi Klára: Történeti áttekintés. In: *A büntető ügyekben alkalmazható közvetítői tevékenység bevezetésének tapasztalatai Magyarországon.* Budapest: IRM Országos Bűnmegelőzési Bizottság, 2008. pp. 29–37.
- Nagypál Szabolcs: A büntetőjogi közvetítés (mediáció) jogelmélete. *Iustum Aequum Salutare*, 7: (1) pp. 15–36. (2011)
- Pápai-Tarr Ágnes: *A büntetőeljárás gyorsításáról.* Budapest: Gondolat Kiadó, 2012. (Dignitas Iuris Debreceni Iskola), 324 p.
- Kulcsár Gabriella, Kury Helmut: A magyar lakosság kriminális attitűdrendszere, punitivitása és bűnözési félelme nemzetközi összehasonlításban. *Ügyészek Lapja*, 19: (1) pp. 27–45. (2012)

- Aradi Csilla: Mediáció vagy meditáció? *Optimi Nostris*, 1: pp. 10–60. (2012)
- Vókó György: *Magyar büntetés-végrehajtási jog*. Budapest; Pécs: Dialóg Campus Kiadó - Dóm Kiadó, 2013. 415 p.

Közreműködéssel készült tanulmányok jegyzetek

Kriminológia PhD képzés:

Ruzsonyi Péter (szerk.) *Tendenciák és alapvetések a bűnügyi tudományok köréből*. Budapest: Nemzeti Köszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 2014.

Kriminológia képzés MA ELTE:

Borbíró Andrea, Kiss Anna, Velez Edit, Garami Lajos (szerk.) *A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve*. Budapest: IRM, 2009.

Áldozatok és igazságszolgáltatás. Budapest: P-T Műhely az Országos Kriminológiai Intézet megbízásából, 2014.

II. számú melléklet

ELŐADÁSOK JEGYZÉKE

(2005–2015)

A) BELFÖLDÖN, MAGYAR NYELVEN TARTOTT ELŐADÁSOK

2005

Típusa: kerekasztal-beszélgetés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2005. április 26.
Előadás címe: **Vitaindító előadás a mediáció hazai lehetőségeiről**

Típusa: konferencia, V. Kriminológiai Vándorgyűlés
Helye: Szeged
Időpontja: 2005. október 6–7.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság
Rendezvény címe: „BIZALOM–TÁRSADALOM–BŰNÖZÉS”
Előadás címe: **A mediációhoz kapcsolódó egyes kérdésekről**

2006

Típusa: Magyar Kriminológiai Társaság ülése
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2006. június 29.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság
Előadás címe: **Média és igazságszolgáltatás** (dr. Virág Györggyel és dr. Gyurkó Szilviával közösen)

Típusa: konferencia
Helye: Budapest
Időpontja: 2006. november 29.
Szervező: Ügyészek Országos Egyesülete
Rendezvény címe: KRIMINÁLEXPO 2006
Előadás címe: **A helyreállító igazságszolgáltatás lehetőségei**
Levezető elnök: igen

2007

Típusa: TDK ülés
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2007. október 24.
Szervező: Kriminológia TDK
Előadás címe: **A mediáció alkalmazásának első tapasztalatai**

2008

Típusa: konferencia
Helye: Magyar Bíróképző Akadémia, Budapest
Időpontja: 2008. február 22.
Szervező: Igazságügyi Hivatal

- Rendezvény címe: A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAINAK NAPJA
Előadás címe: **A mediáció első éve**
- Típusa: kerekasztal-beszélgetés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2008. április 16.
Téma: **Vádelhalasztás**
Moderátor: igen
- Típusa: konferencia
Helye: Magyar Bíróképző Akadémia, Budapest
Időpontja: 2008. február 22.
Szervező: Igazságügyi Hivatal
Rendezvény címe: A BŰNCSELEKMÉNYEK ÁLDOZATAINAK NAPJA
Előadás címe: **A mediáció első éve**
- Típusa: rendőr továbbképzési program
Helye: Bűnmegelőzési Akadémia, Budapest
Időpontja: 2008. március 19.
Szervező: Bűnmegelőzési Akadémia
Előadás címe: **A CPC kutatás főbb eredményeinek bemutatása**
- Típusa: kerekasztal-beszélgetés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2008. március 26.
Téma: **A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés-büntetés elméleti és gyakorlati problémái**
Moderátor: igen
- Típusa: konferencia
Helye: Hunquest Hotels Európa Kongresszusi Központ, Budapest
Időpontja: 2008. április 16.
Szervező: IRM – Legfőbb Ügyészség
Rendezvény címe: KRIMINÁLEXPÓ 2008
Előadás címe: **Lakótelep – bűnözés – bűnmegelőzés**
Szekcióvezető: igen
- Típusa: konferencia
Helye: Hunquest Hotels Európa Kongresszusi Központ, Budapest
Időpontja: 2008. április 16.
Szervező: IRM – Legfőbb Ügyészség
Rendezvény címe: KRIMINÁLEXPÓ 2008
Előadás címe: **Lakótelep és áldozatok**
- Típusa: ügyészi továbbképzés
Helye: Legfőbb Ügyészség Továbbképzési Központja, Balatonlelle
Időpontja: 2008. szeptember 26.
Téma: **A mediáció jövője Magyarországon: főszerepben az ügyész**
- Típusa: Magyar Kriminológiai Társaság VI. Országos Vándorgyűlése
Helye: Miskolci Egyetem, Miskolc
Időpontja: 2008. október 16.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság
Rendezvény címe: KONCEPCIÓK ÉS MEGVALÓSULÁSUK A RENDSZERVÁLTOZÁS UTÁNI

- Előadás címe: KRIMINÁLPOLITIKÁBAN
A vádelhalasztás gyakorlati tapasztalatai
Szekcióvezető: igen
- Típusa: konferencia
Helye: Bűnmegelőzési Akadémia, Budapest
Időpontja: 2008. november 11.
Szervező: Bűnmegelőzési Akadémia
Rendezvény címe: A VÁROSOK BIZTONSÁGÁNAK NÖVELÉSE ÉRDEKÉBEN TEHETŐ INTÉZKEDÉSEK
- Előadás címe: **A CPC kutatás bemutatása. Áldozattá válás a CPC országok lakótelepein**
- Típusa: szakmai fórum
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2008. november 26.
Téma: **A vádemelés elhalasztásának eredményessége**
- Típusa: konferencia
Helye: Benczúr Hotel, Budapest
Időpontja: 2008. december 8.
Szervező: Család Gyermek Ifjúság KK Egyesület
Rendezvény címe: MULTIDIMENZIONÁLIS HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS
Előadás címe: **Magyarországi kutatások a helyreállító igazságszolgáltatásról**
- 2009
- Típusa: Magyar Kriminológiai Társaság tudományos ülése
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2009. március 5.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság
Előadás címe: **Épített környezet és bűnmegelőzés**
- Típusa: előadás
Helye: Rendőrtiszti Főiskola
Időpontja: 2009. március 12.
Előadás címe: **Áldozattá válás, félelem és prevenció a lakótelepeken**
- Típusa: konferencia
Helye: Pataky Művelődési Központ, Budapest
Időpontja: 2009. május 14.
Szervező: Budapesti Fegyház- és Börtön
Rendezvény címe: ANTISZOCIALITÁS, DROGPROBLÉMÁK ÉS BÁNÁSMÓD A BÖRTÖNBEN
Előadás címe: **A mediáció és a resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban című uniós projekt összefoglalója**
- Típusa: konferencia
Helye: Legfőbb Ügyészség, Budapest
Időpontja: 2009. október 26.
Szervező: OKRI
Rendezvény címe: KUTATÁSOK AZ ÜGYÉSZSÉG SZOLGÁLATÁBAN
Előadás címe: **Az ügyészek szerepe a mediációban**

Típusa: Magyar Börtönügyi Társaság tudományos ülése
Helye: ELTE AJK, Budapest
Időpontja: 2009. november 26.
Szervező: Magyar Börtönügyi Társaság
Előadás címe: ***A mediáció és a resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban*** című uniós projekt összefoglalója

2010

Típusa: továbbképzés bírák és ügyészek részére
Helye: Magyar Bíróképző Akadémia, Budapest
Időpontja: 2010. április 8.
Szervező: Magyar Bíróképző Akadémia
Rendezvény címe: A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS ÜGYÉSZI ÉS BÍRÓI TAPASZTALATAIRÓL
Előadás címe: **A mediáció első két éve**

Típusa: konferencia
Helye: Balassagyarmati Börtön és Fegyház
Időpontja: 2010. szeptember 27.
Szervező: OKRI – Foresee Kutatócsoport
Rendezvény címe: BEVEZETÉS A HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELMÉLETÉBE ÉS GYAKORLATÁBA (a MEREPS projekt keretén belül)
Előadás címe: **Mediáció a börtönben – kutatási eredmények**

Típusa: konferencia
Helye: Hotel Buda Mercure, Budapest
Időpontja: 2010. szeptember 23–24.
Szervező: OKRI
Rendezvény címe: SZABADSÁG, BIZTONSÁG, JOG
Előadás címe: **Bűnözéskontroll és büntetés-végrehajtás**

Típusa: konferencia
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2010. október 15.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság
Rendezvény címe: A GLOBALIZÁCIÓ KIHÍVÁSAI – KRIMINÁLPOLITIKAI VÁLASZOK
Előadás címe: **A mediáció tapasztalatai – az európai legjobb gyakorlatok**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: Balassagyarmati Börtön és Fegyház
Időpontja: 2010. október 19–21.
Szervező: OKRI – Foresee Kutatócsoport
Rendezvény címe: MEDIÁCIÓ A BÖRTÖNBEN (a MEREPS projekt keretén belül)
Előadás címe: **Az igazságügyi dolgozók szerepe a börtönmediáció folyamatában**

2011

Típusa: konferencia
Helye: Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Tököl
Időpontja: 2011. február 10.
Szervező: Hegedűs Judit
Rendezvény címe: ZÁRT AJTÓK, NYITOTT LELKEK – II.
Előadás címe: **MEREPS projekt – az empirikus kutatás első eredményeiről**

Típusa: konferencia
Helye: Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Tököl
Időpontja: 2011. február 10.
Szervező: Hegedűs Judit
Rendezvény címe: ZÁRT AJTÓK, NYITOTT LELKEK – II.
Előadás címe: **Resztoratív, mediációs technikák a börtönökben**

Típusa: konferencia
Helye: Belügyminisztérium, Budapest
Időpontja: 2011. február 22.
Szervező: MKT Viktimológiai Szekció
Rendezvény címe: ÁLDOZATOK NAPJA
Előadás címe: **A különösen sérülékeny áldozatok**
Szekcióvezető: igen

Típusa: lakossági fórum
Helye: Budapest, III. kerület
Időpontja: 2011. március 25.
Szervező: OKRI – LRMI
Előadás címe: **Áldozattá válás az AGIS projekt eredményei alapján**

Típusa: szekcióülés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2011. március 29.
Szervező: MKT Helyreállító Szekció
Előadás címe: **Helyreállító módszerek a büntetés-végrehajtási intézetekben**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2011. november 18.
Szervező: ELTE ÁJK Filozófiai Tanszék
Rendezvény címe: ALTERNATÍV VITARENDEZÉS A JOGI ÉS VALLÁSI KULTÚRÁKBAN
Előadás címe: **A büntetőjogi közvetítés kihívásai**

2012

Típusa: konferencia
Helye: OBH, Budapest
Időpontja: 2012. január 18.
Szervező: OKRI
Rendezvény címe: MEREPS konferencia
Előadás címe: **A helyreállító igazságszolgáltatás és a mediáció börtönben történő alkalmazásának lehetőségei és nehézségei a börtön személyzet és a fogvatartottak szemszögéből**

Típusa: OKRI szakmai fórum
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2012. január 25.
Szervező: OKRI
Előadás címe: **A börtönmediáció lehetőségei a MEREPS-kutatás eredményei alapján**

- Típusa: Tudományos Tanács ülése
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2012. február 22.
Szervező: OKRI
Előadás címe: **A börtönmediáció lehetőségei a MEREPS-kutatás eredményei alapján**
- Típusa: ügyészi kerekasztal-beszélgetés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2012. március 1.
Szervező: OKRI
Előadás címe: **A békítő kör modell nemzetközi megoldásai**
Moderátor: igen
- Típusa: Magyar Kriminológiai Társaság ülése
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2012. május 11.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság
Előadás címe: **Kontroll és jogkövetés. A kortárs és az iskolai konfliktusok megoldása**
Szekcióvezető: igen
- Típusa: büntető szakági főügyész-helyettesek tanácskozása
Helye: Legfőbb Ügyészség Továbbképzési Központja, Balatonlelle
Időpontja: 2012. szeptember 19.
Szervező: Legfőbb Ügyészség
Előadás címe: **A sértetti érdekek ügyészi érvényesítésének kérdései**
- Típusa: bv. bíró-képzés
Helye: Magyar Bíróképző Akadémia, Budapest
Időpontja: 2012. október 16.
Szervező: OBH
Előadás címe: **A resztoratív eszközök alkalmazásának lehetőségei a büntetés-végrehajtásban**
- Típusa: konferencia
Helye: Budapest
Időpontja: 2012. november 19.
Szervező: Közigazgatási és Igazságügyi Hivatal
Rendezvény címe: VII. PÁRTFOGÁS NAPJA
Előadás címe: **A mediáció lehetőségei a büntetés-végrehajtás során**
- Típusa: konferencia
Helye: Magyar Telekom Tölösi Konferencia Központja, Budapest
Időpontja: 2012. november 20.
Szervező: Legfőbb Ügyészség – ÜOE
Rendezvény címe: KRIMINÁLEXPO IT-SEC 2012 – TUDOMÁNY AZ IGAZSÁG SZOLGÁLATÁBAN – AZ ORSZÁGOS KRIMINOLÓGIAI INTÉZET KUTATÁSAI A BIZTONSÁG ÉS AZ INFORMATIKA TERÜLETÉN
Előadás címe: **Kommunikáció a börtönben**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: NKE Rendészettudományi Kar, Budapest
Időpontja: 2012. november 29.
Szervező: MRTT Társadalomtudományi Tagozata – NKE Rendészettudományi Kar Alkalmazott Rendészettudományi Tanszéke
Rendezvény címe: TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK, BŰNMEGELŐZÉS, MEDIÁCIÓ
Előadás címe: **Mediáció és resztoratív igazságszolgáltatás a büntetés-végrehajtásban – a MEREPS projekt eredményei**

2013

Típusa: konferencia
Helye: Balassagyarmati Fegyház és Börtön, Balassagyarmat
Időpontja: 2013. augusztus 15.
Szervező: Balassagyarmati Fegyház és Börtön
Előadás címe: **A harmadlagos megelőzés szempontjából hasznos programok és törekvések a magyar büntetés-végrehajtási gyakorlatban**

Típusa: konferencia
Helye: Fiatalokorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Tököl
Időpontja: 2013. október 16.
Rendezvény címe: ZÁRT AJTÓK, NYITOTT LELKEK
Előadás címe: **A mediáció és a resztoratív igazságszolgáltatás lehetőségei a büntetés-végrehajtásban**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest
Időpontja: 2013. november 6.
Szervező: NKE Rendészettudományi Kar
Rendezvény címe: BŰNÜGYI TUDOMÁNYOK A RENDÉSZETBEN
Előadás címe: **A kriminológia szerepe a büntetőjog-tudományok oktatásában**

Típusa: OKRI szakmai fórum
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2013. november 27.
Előadás címe: **A békítőkör-módszer magyarországi alkalmazásának lehetőségei**

2014

Típusa: konferencia
Helye: ORFK, Budapest
Időpontja: 2014. február 21.
Szervező: MKT Viktimológiai Szekció
Rendezvény címe: ÁLDOZATOK NAPJA
Előadás címe: **Az időskorúak áldozattá válása**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Magyary Zoltán Szakkollégium, Budapest
Időpontja: 2014. március 12.

Szervező: NKE Magyar Zoltán Szakkollégium
Rendezvény címe: FÜSTRIADÓ
Előadás címe: **Szituációs megelőzés a nemzeti dohányboltok elleni támadásoknál**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: Magyar Igazságügyi Akadémia, Budapest
Időpontja: 2014. március 18.
Szervező: Magyar Igazságügyi Akadémia
Előadás címe: **Resztoratív módszerek, áldozati jogok érvényesülése**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: MTA TK JTI, Jakobinus terem, Budapest
Időpontja: 2014. szeptember 16.
Szervező: OKRI – MTA TK JTI
Rendezvény címe: RÉGI ÉS ÚJABB VITAKÉRDÉSEK A NEGYEDIK BÜNTETŐKÓDEX KAPCSÁN II. A BÜNTETŐJOGI SZANKCIÓRENDSZER ALAPKÉRDÉSEI
Előadás címe: **A megbánás helye és szerepe a magyar büntetési rendszerben**

Típusa: konferencia
Helye: Magyar Igazságügyi Akadémia, Budapest
Időpontja: 2014. november 6.
Szervező: Magyar Igazságügyi Akadémia
Előadás címe: **Az áldozattá válás kriminológiai vetületei**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: BKF, Budapest
Időpontja: 2014. november 30.
Szervező: BKF
Rendezvény címe: A REINTEGRÁCIÓ MEGVALÓSULÁSA: AZ ELÍTÉLTEK REINTEGRÁCIÓJA A SZABADULÁST KÖVETŐEN (a Munka-közösség–megbánás TÁMOP 5.6.1. projekt kapcsán)
Előadás címe: **A reintegrációs lehetősége a börtönből szabadultak esetében**
Szekcióvezető: igen

2015

Típusa: OKRI szakmai fórum
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2015. január 28.
Előadás címe: **A betöréses lopások vizsgálata az elkövetők szemszögéből**

Típusa: konferencia
Helye: Károlyi-Csekonics Palota, Budapest
Időpontja: 2015. február 23.
Szervező: Magyar Kriminológiai Társaság Viktimológiai Szekció
Rendezvény címe: **ÁLDOZATOK NAPJA**
Szekcióvezető: igen

Típusa: képzés
Helye: Nógrád megyei Rendőr-főkapitányság, Salgótarján

Időpontja: 2015. március 10.
Szervező: Nógrád megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztály
Rendezvény címe: A BETÖRÉSES LOPÁSOK MEGELŐZÉSE
Előadás címe: **A betöréses lopások az elkövetők szemszögéből**

Típusa: kerekasztal-beszélgetés
Helye: MTA TK JTI, Budapest
Időpontja: 2015. május 5.
Szervező: MTA TK JTI
Rendezvény címe: A KÖZPOLITIKAI DÖNTÉSHOZATAL JOGI KÖRNYEZETE A
RENDÉSZETI POLITIKÁBAN

Típusa: előadás
Helye: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Budapest
Időpontja: 2015. szeptember 27.
Szervező: NKE Rendészettudományi Kar
Rendezvény címe: KUTATÓK NAPJA
Előadás címe: **Tolvaj-kules...**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: Igazságügyi Hivatal, Budapest
Időpontja: 2015. október 1.
Szervező: Igazságügyi Hivatal – OKRI
Rendezvény címe: A MEDIÁCIÓ EREDMÉNYEI MAGYARORSZÁGON
Előadás címe: **Mediáció tegnap és ma**
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferencia
Helye: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Budapest
Időpontja: 2015. október 14.
Szervező: NKE Rendészettudományi Kar
Rendezvény címe: BŰNÖZÉSI FÉLELEM ÉS A RENDŐRSÉG
Előadás címe: **A bűnözési félelem mint kriminológiai jelenség**

Típusa: konferencia
Helye: NKE Ludovika, Budapest
Időpontja: 2015. október 30.
Szervező: Igazságügyi Hivatal
Rendezvény címe: PÁRTFOGÁS NAPJA
Előadás címe: **A pártfogó felügyelő mediátor-szerepe a közvetítói eljárás eredményességében**

Típusa: konferencia
Helye: Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Budapest
Időpontja: 2015. november 4.
Szervező: NKE Rendészettudományi Kar
Rendezvény címe: A KÁBÍTÓSZERREL KAPCSOLATOS BŰNCSELEKMÉNYEK A BŰNÜGYI
TUDOMÁNYOKBAN ÉS A JOGGYAKORLATBAN
Szekcióvezető: igen

B) BELFÖLDÖN, IDEGEN NYELVEN TARTOTT ELŐADÁSOK

2009

Típusa: konferencia
Helye: Hotel Hélia, Budapest
Időpontja: 2009. április 27–9.
Szervező: IRM
Rendezvény címe: A HELYREÁLLÍTÓ-IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS EURÓPAI GYAKORLATAI
A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN
Előadás címe: **A mediáció az ítélethozatalig**
Szekcióvezető: igen

Típusa: BKA delegáció látogatása, előadás
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2009. június 25.
Szervező: OKRI
Előadás címe: **Geldwaesche in Ungarn**

2010

Típusa: konferencia
Helye: Fiatalokorúak Bv. Intézete, Tököl
Időpontja: 2010. február 1.
Szervező: ELTE PPK Neveléstudományi Intézet
Rendezvény címe: ZÁRT AJTÓK – NYITOTT LELKEK
Előadás címe: **A MEREPS-kutatás új eredményei**

2011

Típusa: kerekasztal-beszélgetés
Helye: Belügyminisztérium, Budapest
Időpontja: 2011. június 7.
Szervező: EUCPN – Belügyminisztérium
Rendezvény címe: KÖZÖSSÉGI KONFLIKTUSOK KEZELÉSÉNEK JÓ GYAKORLATAI
Téma: **Szakpolitikusok és kutatók visszacsatolásai a bemutatott gyakorlatokról**
Moderátor: igen

2012

Típusa: nemzetközi konferencia
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2012. március 29.
Szervező: OKRI
Rendezvény címe: How can peacemaking circles be implemented in countries governed by the principle of legality?
Téma: **A békítőkör lehetséges szabályozása az ügyési kerekasztal eredményei alapján**

Típusa: konferencia
Helye: Budapesti Fegyház és Börtön, Budapest
Időpontja: 2012. július 3.
Szervező: Budapesti Fegyház és Börtön
Rendezvény címe: THE GRUNDWIG PROJEKT
Téma: **The role of family relationships in the successful implementation of the mediation in prison settings**

2013

Típusa: Európai Kriminológiai Társaság ülése
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2013. szeptember 5.
Szervező: MKT – ESC
Rendezvény címe: EUROCRIME 2013
Előadás címe: **A Békítőkör-projekt hazai eredményeiről / The Hungarian results of the PMC project**

2015

Típusa: COST meeting in Budapest
Helye: BME, Budapest
Időpontja: 2015. április 14.
Szervező: BME Urbanisztika Tanszék
Előadás címe: **Crimes and victims in Budapest**

C) KÜLFÖLDÖN TARTOTT ELŐADÁSOK

2009

Típusa: projektülés
Helye: London, UK
Időpontja: 2009. november 13.
Szervező: IARS – 4C – OKRI
Előadás címe: **Restorative justice and mediation in prison settings in Hungary**

2010

Típusa: konferencia
Helye: Bilbao, Spanyolország
Időpontja: 2010. június 18.
Szervező: European Forum for Restorative Justice
Rendezvény címe: DOING RESTORATIVE JUSTICE IN EUROPE – ESTABLISHED PRACTICES AND INNOVATIVE PROGRAMMES
Előadás címe: **The possibility of RJ in prison settings (The first issues of the MEREPS Project in two Hungarian prisons)**

Típusa: konferencia
Helye: Pozsony, Szlovákia

Időpontja: 2010. november 25.
Szervező: a pozsonyi páneurópai és a bécsi jogi egyetem
Előadás címe: **Victimization surveys in Hungary**

2011

Típusa: konferencia
Helye: Brüsszel, Belgium
Időpontja: 2011. június 15.
Szervező: European Forum for Restorative Justice
Rendezvény címe: RJ PROMOTING THE INTERESTS OF VICTIM AND OFFENDER
Előadás címe: **The possibility of RJ in prison settings**

Típusa: konferencia
Helye: Bari, Olaszország
Időpontja: 2011. október 26.
Szervező: C.R.I.S. I. S.c.ar.l. Onlus
Rendezvény címe: FUNDAMENTAL RIGHTS AND JUSTICE
Előadás címe: **The processual rights and dignity of victims in Hungary**

2012

Típusa: vendég-előadás
Helye: Pozsonyi Rendőrákadémia, Pozsony, Szlovákia
Időpontja: 2012. november 28.
Szervező: Pozsonyi Rendőrákadémia
Előadás címe: **Victims and Crimes in Hungary**

Típusa: workshop
Helye: Leuveni Egyetem, Leuven, Belgium
Időpontja: 2012. december 6.
Szervező: Leuveni Egyetem
Rendezvény címe: How can peacemaking circles be implemented in countries governed by the principle of legality ?
Előadás címe: **The differences of the PMC method and the mediation**

2013

Típusa: workshop
Helye: Tübingen, Németország
Időpontja: 2013. június 5–7.
Szervező: Tübingeni Katolikus Egyetem
Rendezvény címe: A BÉKÍTŐ KÖR LEHETŐSÉGEI EURÓPÁBAN
Előadás címe: **How can peacemaking circles be implemented in countries governed by the principle of legality?**

Típusa: konferencia
Helye: Pozsonyi Jogi Egyetem, Pozsony
Időpontja: 2013. november 28.
Szervező: Pozsonyi Jogi Egyetem
Rendezvény címe: CONFERENCE VICTIMS OF CRIME 2013
Előadás címe: **The Role of Victims in the RJ Process**

2014

Típusa: nemzetközi konferencia
Helye: Stockholm, Svédország
Időpontja: 2014. június 10.
Szervező: The Swedish National Council for Crime Prevention – Swedish Ministry of Justice
Rendezvény címe: THE STOCKHOLM CRIMINOLOGY SYMPOSIUM
Előadás címe: *Pacemaking circles in the European law system?*
Szekcióvezető: igen

2015

Típusa: konferencia
Helye: Police Academy Zagreb, Zágráb, Horvátország
Időpontja: 2015. április 23.
Szervező: Police Academy Zagreb
Rendezvény címe: 4TH INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE / POLICE COLLEGE RESEARCH DAYS IN ZAGREB
Előadás címe: **The growing violence in Hungary**

Típusa: Kick of meeting MARGIN Project
Helye: University of Barcelona, Barcelona, Spanyolország
Időpontja: 2015. május 17.
Szervező: University of Barcelona
Előadás címe: **The results of Hungarian victim surveys**

D) EGYÉB, A TUDOMÁNYOS ÉLETHEZ KAPCSOLÓDÓ, ILLETVE TUDOMÁNYNÉPSZERŰSÍTŐ TEVÉKENYSÉGEK

2008

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2008. május 22.
Rendezvény címe: A MEDIÁCIÓ A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN 1.
Szekcióvezető: igen

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2008. május 22.
Rendezvény címe: A MEDIÁCIÓ A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN 1.
Szekcióvezető: igen

2009

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2009. szeptember 22.
Rendezvény címe: A KRIMINOLÓGIA JELENE, MÚLTJA, JÖVŐJE

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2009. október 1.
Rendezvény címe: A KÖZVETÍTŐI ELJÁRÁS JELLEMZŐI AZ ÜGYÉSZ SZEMÉVEL

Típusa: külföldi tanulmányút (ügyészi csoport szervezésével)
Helye: London, UK
Időpontja: 2009. november 8–12.
Téma: RESZTORATÍV BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI MEGOLDÁSOK AZ
EGYESÜLT KIRÁLYSÁGBAN

2011

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2010. június 22.
Rendezvény címe: ÚJ IDŐSZÁMÍTÁS AZ EU PÉNZÜGYI ÉRDEKEINEK VÉDELMEBEN
MAGYARORSZÁGON

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Hotel Buda Mercure, Budapest
Időpontja: 2010. szeptember 23–24.
Rendezvény címe: SZABADSÁG, BIZTONSÁG, JOG

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Balassagyarmati Börtön és Fegyház
Időpontja: 2010. szeptember 27–28.
Rendezvény címe: BEVEZETÉS A HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELMÉLETÉBE
ÉS GYAKORLATÁBA (A MEREPS PROJEKT KERETÉN BELÜL) I.

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Balassagyarmati Börtön és Fegyház
Időpontja: 2010. október 19–21.
Rendezvény címe: BEVEZETÉS A HELYREÁLLÍTÓ IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS ELMÉLETÉBE
ÉS GYAKORLATÁBA (A MEREPS PROJEKT KERETÉN BELÜL) II.

2011

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Károlyi-Csekonics Rezidencia, Budapest
Időpontja: 2011. május 5-6.
Rendezvény címe: NEMZETKÖZI SZIMPÓZIUM A CSALÁS ÉS VESZTEGETÉS ELLENI
KÜZDELEMRŐL AZ EU-BAN

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2011. szeptember 15.
Rendezvény címe: „ADÁS – VÉTEL”. KONFERENCIA A PROSTITÚCIÓRÓL

2012

Típusa: nemzetközi konferencia szervezése
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2012. január 16–19.

Rendezvény címe: RESPONSIBILITY-TAKING, RELATIONSHIP-BUILDING AND RESTORATION

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Budapest
Időpontja: 2012. február 15.
Rendezvény címe: GYÓGYSZEREK ÉS KÁBÍTÓSZEREK SZEREPE A KÖZLEKEDÉSBEN

Típusa: nemzetközi konferencia szervezése
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2012. március 29–30.
Rendezvény címe: HOW CAN PEACEMAKING CIRCLES BE IMPLEMENTED IN COUNTRIES GOVERNED BY THE PRINCIPLE OF LEGALITY?

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Budapest
Időpontja: 2012. október 3.
Rendezvény címe: SZEMELVÉNYEK AZ OKRI TUDOMÁNYOS ÉLETÉBŐL

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Magyar Telekom Tölösi Konferencia Központja, Budapest
Időpontja: 2012. november 20.
Rendezvény címe: KRIMINÁLEXPO IT-SEC 2012 – TUDOMÁNY AZ IGAZSÁG SZOLGÁLATÁBAN – AZ ORSZÁGOS KRIMINOLÓGIAI INTÉZET KUTATÁSAI A BIZTONSÁG ÉS AZ INFORMATIKA TERÜLETÉN

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Budapest, OKRI
Időpontja: 2012. november 30.
Rendezvény címe: AZ EMBERKERESKEDELEM ÁLDOZATAI

2013

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: ELTE ÁJK, Budapest
Időpontja: 2013. február 21.
Rendezvény címe: A GYERMEKMEGHALLGATÓ-SZOBÁK TAPASZTALATAI

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Budapest
Időpontja: 2013. február 27.
Rendezvény címe: SOROZATGYILKOSOKKAL NÉGYSZEMKÖZT

Típusa: nemzetközi konferencia szervezése
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2013. május 14.
Rendezvény címe: THE FACE BEHIND THE HATE

2014

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: MTA TK JTI, Jakobinus terem, Budapest
Időpontja: 2014. szeptember 16.
Rendezvény címe: RÉGI ÉS ÚJABB VITAKÉRDÉSEK A NEGYEDIK BÜNTETŐKÓDEX

KAPCSÁN II. A BÜNTETŐJOGI SZANKCIÓRENDSZER ALAPKÉRDÉSEI

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2014. november 26.
Rendezvény címe: RÉGI ÉS ÚJABB VITAKÉRDÉSEK A NEGYEDIK BÜNTETŐKÓDEX KAPCSÁN III. AZ EGYÉN ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK FONTOSABB KÉRDÉSEI

Típusa: nemzetközi konferencia szervezése
Helye: Országos Kriminológiai Intézet, Budapest
Időpontja: 2014. november 6–7.
Rendezvény címe: POTENTIALS IN PEACEMAKING. CONFLICT RESOLUTION IN INTERCULTURAL CONTEXTS IN THE CEE REGION

2015

Típusa: konferenciaszervezés
Helye: MTA TK JTI, Jakobinus terem, Budapest
Időpontja: 2015. május 14.
Rendezvény címe: RÉGI ÉS ÚJABB VITAKÉRDÉSEK A NEGYEDIK BÜNTETŐKÓDEX KAPCSÁN IV. A KÖZÖSSÉGI ÉRDEKEK ELLENI BŰNCSELEKMÉNYEK FONTOSABB KÉRDÉSEI